

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Andra kammaren.

Nr 28.

Tisdagen den 12 april.

Kl. 3 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 5 och den 6 innevarande april.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 349, angående inköp för telegrafverkets räkning av fastighet i Gällivare m. m.; och

nr 345, med förslag till grunder för dyrtidstillägg under eklestastikåret 1921—1922 åt dels kyrkoherdar och komministrar i ny-reglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 346, med förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1921 års klass:

till statsutskottet propositionen, nr 347, angående åtgärder för avhjälpande av brist på underbefäl vid infanteriet; samt

till behandling av lagutskott propositionen, nr 348, med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning.

§ 3.

Vidare föredrogos var efter annan och remitterades till statsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna, nämligen:

nr 297 av herr *Schlin*;

nr 298 av herrar *Gardell* och *Jonsson* i Risinge;

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 28.

nr 299 och 300 av herr *Bäcklund m. fl.*;
nr 301 av herrar *Olsson* i Rösta och *Persson* i Trången; samt
nr 302 av herr *Thore m. fl.*

§ 4.

Statsutskottets nu föredragna utlåtanden nr 20 A, 20 B, 40 och 41 bordlades åter.

§ 5.

Föredrogos vart för sig och lades till handlingarna statsutskottets memorial:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 32 av andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till bestridande av vissa kostnader för ägodelningsrätter; och

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkterna 53 och 54 av femte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för statsbidrag till uppförande eller inrättande av hem för kroniskt sjuka samt till driftkostnaderna för dylika hem.

§ 6.

Härefter föredrogos, men blevo ånyo bordlagda bevillningsutskottets betänkanden nr 17—20, jordbruksutskottets utlåtanden nr 28—33, andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 4 och 5 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 8.

§ 7.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till konungen, nämligen

från bevillningsutskottet:

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift; och

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av en telefonkabel; samt

från första lagutskottet:

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om förmynderskap för omyndig medlem av det kungliga huset; och

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kantorer m. m.

§ 8.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Lindman m. fl.*, nr 303, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 246, med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 11 oktober 1912 om skogsaccis och om virkestaxering;

herr *Ericsson* i Arboga, nr 304, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 215, med förslag till förordning om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid allmän fastighetstaxering år 1922;

herr *Magnusson* i Skövde, nr 305, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 214, med förslag till förordning om allmän fastighetstaxering år 1922;

herr *Magnusson* i Skövde *m. fl.*, nr 306, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 215, med förslag till förordning om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid allmän fastighetstaxering år 1922.

herr *Jonsson* i Risinge *m. fl.*, nr 307, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 215;

herrar *Olsson* i Mora och *Hansson* i Bäck, nr 308, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 177, med förslag till lag om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter m. m.;

herr *Pettersson* i Södertälje *m. fl.*, nr 309, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 284, med förslag till dels lag om ändrad lydelse av 4, 6, 7, 13, 30 och 33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock lag om ändrad lydelse av 1, 3 och 4 §§ i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av berörda lag den 30 juni 1913;

herr *Rydén*, nr 310, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 287, angående ny stat för riksarkivet m. m.;

herr *Söderberg*, nr 311, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 212, angående reglering av löneförhållanden m. m. vid fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten;

herr *Falk*, nr 312, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 330, angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för år 1922 m. m.;

herr *af Ekenstam*, nr 313, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 330, angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för år 1922 m. m.;

herr *Bengtsson* i Norup, nr 314, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 247, angående stat för vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte m. m.; och

herr *Lindström* i Mörby *m. fl.*, nr 315, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 326, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes första lagutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny konkurslag m. m.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Eriksson</i> i Överbyn	under 4 dagar fr. o. m. den 12 april
» <i>Jansson</i> i Falun	» 3 » » » 13 »
» <i>P. S. Hedlund</i> i Östersund	» 2 » » » 13 » och
» <i>Bärg</i>	» den 13 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,19 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 13 april, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos var för sig följande på kammarens bord liggande motioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 303, av herr *Lindman m. fl.*;

nr 304, av herr *Ericsson* i Arboga;

nr 305, av herr *Magnusson* i Skövde;

nr 306, av herr *Magnusson* i Skövde *m. fl.*; och

nr 307, av herr *Jonsson* i Risinge *m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 308, av herrar *Olsson* i Mora och *Hansson* i Bäck; och

nr 309, av herr *Pettersson* i Södertälje *m. fl.*; samt

till statsutskottet motionerna:

nr 310, av herr *Rydén*;

nr 311, av herr *Söderberg*;

nr 312, av herr *Falk*;
 nr 313, av herr *af Ekenstam*; och
 nr 314, av herr *Bengtsson* i Norup.

Vidare föredrogs herr *Lindströms* i Mörby *m. fl.*, likaledes på bordet liggande motion, nr 315; och beslöt kammaren remittera ifrågavarande motion, i vad den anginge pensions- och indragningsstaterna, till bankoutsittet, så vitt den rörde jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

§ 2.

Första lagutskottets utlåtande, nr 22, som härpå föredrogs, bordlades åter.

§ 3.

Till avgörande förelåg nu första lagutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av väckta motioner angående ett mera effektivt tillvaratagande av utom äktenskap födda barns och deras mödrars rätt m. m. *Ang. tillvaratagande av utom äktenskap födda barns och deras mödrars rätt m. m.*

Till lagutskott hade hänvisats de inom andra kammaren väckta motionerna nr 15, av herr *Paulsen*, nr 55, av herr *Godin* och nr 56, av herr *Pehrsson* i Göteborg.

I berörda motioner, vilka behandlats av första lagutskottet, hade hemställts

av herr *Paulsen*, att riksdagen ville besluta göra följande tillägg till 1 § i den i 1917 års barnalagar intagna lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta:

»Är någon enligt rättens eller domarens beslut eller skriftligt, av två personer bevittnat avtal pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet till barn, adoptivbarn, föräldrar, adoptivföräldrar, eller den, med vilken han är eller varit gift, eller utom äktenskap avlat barn, och underlåter han att betala förfallet belopp, eller, på grund av tredska, lättja eller liknöjdhet, underlåter att skaffa sig sådan inkomst, att utmätning kan göras i hans tillgångar eller införsel i hans avlöning, må den felande, efter anmälan av den underhållsberättigade, av Konungens befallningshavande kunna ådömas tvångsarbete. Där tvångsarbete ålägges, skall tiden därför bestämmas till minst en och högst sex månader»;

av herr *Godin*, att riksdagen måtte besluta, att ett tillägg till eller ändring av lagen av den 14 juni 1917 skulle göras av innehåll, att ingen finge ur riket avflytta, om han icke företedde vederbörande överexekutors medgivande, grundat på utlåtande av barnavårdsnämnd och fattigvårdsstyrelse; samt

av herr *Pehrsson* i Göteborg, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda och för riksdagen framlägga förslag i syfte att utom äktenskapet födda

Ang. tillvaratagande av utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rätt m. m. (Forts.)

barns och deras mödrars rätt skulle kunna mera effektivt tillvaratagas genom bestämmelser,

1) att ådömda eller genom avtal åtagna underhållsbidrag, som på grund av tredska ej betalades och ej annorlunda kunde indrivnas, måtte utbetalas genom fattigvården, varefter denna skulle äga att av den underhållsskyldige utkräva beloppet, eventuellt genom intagande å arbetshem;

2) att polismyndighet skulle vara skyldig att på hemställen av barnavårdsman låta i »Polisunderrättelser» efterlysa fadern till barn utom äktenskap, såvida det styrktes, att faderskapet vore fastställt;

3) att moder till barn utom äktenskap skulle äga rättighet att efter medgivande av domstol, där målet handlades, avlägga s. k. fyllnadsed vid annan domstol; och

4) att fordran på grund av avtal enligt § 9 i lag om barn utom äktenskap den 14 juni 1917 skulle kunna utmätas, utan att nämnda fordran först vore styrkt genom dom eller utslag.

Utskottet hemställde,

1:o) att herr Paulsens ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

2:o) att herr Godins ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

3:o) att riksdagen, i anledning av herr Pehrssons i Göteborg motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och under vilka förutsättningar efterlysande i polisunderrättelser eller annan publikation skulle kunna äga rum i fråga om personer, vilka försummade fullgöra dem lagligen åliggande underhållsskyldighet; och

4:o) att herr Pehrssons i Göteborg motion i övrigt icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande punkten 3:o) av utskottets hemställan hade reservation avgivits av herrar greve *Spens* och *Hederstierna*, vilka, av skäl, som anförts av första lagutskottet i dess utlåtande nr 14, vid 1920 års riksdag, ansett, att herr Pehrssons i Göteborg yrkande under 2) i motionen ej borde till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan *punkten 1:o)* föredragits, anförde:

Herr Paulsen: Herr talman! Jag hade hoppats, att utskottet skulle vara av samma mening som jag i denna sak och att jag således skulle slippa säga något i detta ärende. Då så ej är fallet, skall jag be att få säga några ord, icke för att jag tror, att jag skall kunna förmå kammaren att gå med på min uppfattning, men därför att jag med ett par ord vill motivera min ställning till denna fråga.

Då 1917 års barnalagar skrevos, trodde man naturligtvis, att man gjort tillräckligt för att kunna nå dit man syftade med dessa lagar. För dem, som haft att i praktiken syssla med desamma,

visade det sig emellertid ganska snart, att de icke räckte till. Så länge man har att göra med människor, som vilja fullgöra sina skyldigheter, går det bra, men så snart man kommer till sådana, som icke vilja betala, hakar det upp sig.

Nu säger utskottet här om denna sak, att enligt utskottets förmenande går mitt yrkande ut över vad som i ifrågavarande hänseende kan anses skäligt. Ja, det beror på vad man anser vara skäligt. Anser man det vara skäligt, att ena parten skall betala hela underhållskostnaden för barnet, då är det bra som det är, men menar man, att bägge föräldrarna skola hjälpas åt att försörja sitt barn, synas mig nuvarande bestämmelser icke vara tillräckliga.

Vidare säger utskottet: »Att i så vidsträckt omfattning som här föreslagits stadga tvångsarbete såsom påföljd av underlåtenhet att betala försörjningsbidrag skulle stå i strid med den allmänna rättsuppfattningen och synes därför ej böra ifrågakomma.» Det är en smula märkvärdigt, att första lagutskottet tycker, att det står i strid med den allmänna rättsuppfattningen att i sådana fall ådöma tvångsarbete, när samma lagutskott gick med på att i 1918 års fattigvårdslag stadga tvångsarbete för försumliga familjeförsörjare. Det synes mig, som om man från lagutskottets synpunkt skulle vilja gå ut ifrån, att man skall behandla fäder till utom äktenskapet födda barn på ett annat, mildare sätt än fäder till barn inom äktenskapet. Jag kan icke komma ifrån, att lagutskottet ser saken, som om samtliga eller åtminstone de flesta av dessa fäder till utom äktenskapet födda barn skulle vara våldförda av kvinnorna och således borde gå fria, under det kvinnorna ensamma skulle draga bördan. Om man ser saken, som man bör se den, d. v. s. så att man även ser till moderns och barnets rätt, kan det icke vara riktigt, att de flesta fäder i detta fall skola kunna slingra sig ifrån sina skyldigheter. Herrarna skola komma ihåg, att det icke är hälften av fäderna till utom äktenskapet födda barn, som draga försorg om sina barn, utan de slingra sig ifrån denna skyldighet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Det har icke varit utskottets mening att bestrida, att den sak, på vilken den ärade motionären tagit sikte, är av synnerlig vikt och att det är en behjärtansvärd tanke, som varit vägledande för honom. Själv har jag under många år deltagit i agitationen för strängare bestämmelser mot försumliga försörjningsskyldiga, och jag vågar därför påstå, att jag också visat, att jag anser det vara en viktig sak att icke låta sådana individer slippa alltför lindrigt undan.

Utskottet har emellertid ansett, att motionärens förslag går något för långt. Motionären föreslår nämligen, att om någon enligt rättsens eller domarens beslut eller skriftligt, av två personer bevittnat avtal är pliktig att fullgöra lagstadgad underhållsskyldighet, men underlåter att betala förfallet belopp, skall den betal-

Ang. tillvaratagande av utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rätt m. m.
(Forts.)

Ang. tillvar-
tagande av
utom äkten-
skapet födda
barns och
deras mödrars
rätt m. m.
(Forts.)

ningsskyldige, efter anmälan av den underhållsberättigade, av Konungens befallningshavande kunna ådömas tvångsarbete. D. v. s. enbart underlåtenhet att fullgöra stadgad underhållsplikt skall kunna medföra, att den försumlige ådömes tvångsarbete. Detta är att gå väsentligt längre än vår lagstiftning hittills gjort. Det förekommer icke hos oss, att man kan bli ådömd tvångsarbete, endast därför att man har underlåtit att fullgöra sin underhållsplikt. Därför tror jag, att utskottet har fog för sitt påstående, att motionärens yrkande går utöver vad som av oss allmänligen anses skäligt.

Nu anför motionären, att det är inkonsekvent av första lagutskottet att avstyrka hans förevarande motion, eftersom utskottet 1918 var med om att tillstyrka den nya fattigvårdslagen. Därpå vill jag först och främst svara, att det icke var första lagutskottet, utan ett särskilt utskott, som behandlade 1918 års proposition angående lag om fattigvården. Men vidare vill jag erinra, att 1918 års fattigvårdslag icke stadgar, att någon kan bli ådömd tvångsarbete, endast på grund av att han underlåter att fullgöra sin underhållsskyldighet, utan lagen stadgar i 71 §, att om någon genom lättja eller liknöjdhet ådrager sitt minderåriga barn eller adoptivbarn o. s. v. sådan nöd, att fattigvård enligt 1 § måste lämnas, är han, även om fattigvården är allenast tillfällig, skyldig att efter föreläggande av fattigvårdsstyrelsen inställa sig till och efter sin förmåga fullgöra honom å fattigvårdsanstalt eller eljest anvisat arbete. Där kan han kvarhållas, och sedan kan han, om han tredsкас, under vissa förutsättningar ådömas tvångsarbete. För att han skall kunna åläggas inställa sig på fattigvårdsanstalten och utföra arbetet, förutsättes således icke endast, att han underlåter att fullgöra sin underhållsskyldighet, utan också, att det visas, att orsaken till denna försumlighet är hans lättja eller liknöjdhet, och endast ifall han där underlåter att göra sin plikt, kan han ådömas tvångsarbete. Således är det en mycket strängare princip, som motionären nu förordar.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag i första punkten.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Härefter föredrogs *punkten 2:o*; och yttrade därvid:

Herr G o d i n: Herr talman, herrar kammarens ledamöter! Då utskottet enhälligt hemställt, att min motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, torde det vara lönlöst att göra något yrkande, som kan komma att bifallas av kammaren, men jag kan icke underlåta att försvara mitt påstående i motionen, att lagen, sådan den nu är, icke är fullt effektiv, utan att den kringgås, så-

som jag uti motionens motivering anför. Jag har hört barnavårdsmän från såväl hemorten som från Medelpad klaga över att lagen kringgås, såsom jag påstår. Jag vill också hava tillagt, att det är icke männen ensamma, som avvika från sin underhållsskyldighet, utan kvinnorna göra sammaledes.

På sidan 3, i femte stycket, uti utskottsutlåtandet säger sig utskottet dela den till grund för motionerna liggande uppfattningen, att de möjligheter till förbättrande av de utom äktenskap födda barnens ställning, som genom 1917 års lagstiftning skapats, böra effektivt tillvaratagas. Syftet med motionerna finner utskottet därför vara i hög grad behjärtansvärt. Å sidan 7, i femte stycket, yttrar utskottet: »Väl finner utskottet det vara ett önskemål av vikt, att underhållspliktiga ej genom utflyttning till främmande land må kunna undgå fullgörandet av sin försörjningsskyldighet. Den av motionären föreslagna anordningen synes dock utskottet vara förenad med uppenbara olägenheter, som ej stå i rimligt förhållande till det syfte, motionären avsett att vinna. Överhuvudtaget gäller beträffande möjligheten att förekomma utflyttning av underhållsskyldiga, att, på sätt lagberedningen yttrat, ju större effektivitet man söker vinna, dess mera kunna befogade intressen trädas för nära.» Uti svenska fattigvårdsförbundets barnavårdsutskotts yttrande om min motion framhålles, att det torde vara tydligt, att det icke allenast är förenat med avsevärda praktiska svårigheter utan även är synnerligen vanskligt att göra detta utflyttningsförbud fullt effektivt. Lagberedningen har också i motiven till lagen härom yttrat: »Ju större effektivitet man söker vinna, dess mera kunna befogade intressen trädas för nära eller åtgärder bli enforcerliga, som icke stå i rimligt förhållande till det avsedda syftet.» Jag anser, att den, som är underhållsskyldig enligt ifrågavarande lag, allra helst då det gäller för barn utom äktenskapet, har trätt den underhållsberättigades intressen så för nära, att det skall och bör finnas en lag, som helt gör det omöjligt för honom att undkomma underhållsskyldigheten, och i allra första rummet att avflytta ur riket.

Vid nedskrivandet av min motion tänkte jag mig en mycket radikal åtgärd, nämligen en bestämmelse tillagd lagen av innehåll, att beträffande den, som enligt rättens eller domarens beslut dömts eller genom skriftligt avtal förbundet sig att utgiva underhållsbidrag, såsom i § 1 omnämnts, skall det tillkomma domaren eller den, som ett sådant avtal upprättat, att därom meddela pastorsämbetet i den församling, där den underhållsskyldige är kyrkoskriven, och vare kyrkoherden skyldig att låta anteckna, att vederbörande är fader till det barn, som det är fråga om, samt att detta må följa hans betyg, vart än han flyttar inom riket; och att den, som med ett utflyttningsbetyg, varå sådan anteckning finnes, icke kan visa, att han upgjort med den underhållsberättigade, skall förnekas avflytta. En sådan åtgärd, förstär jag mycket väl, skulle icke tilltala herrarna uti lagutskottet; men om herrarna om några år få en eller annan kvinna som riksdagskamrat uti lagutskottet, som komme med

Ang. tillvaratagande av utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rätt m. m.

(Forts.)

*Ang. tillvara-
tagande av
utom äkten-
skapet födda
barns och
deras mödrars
rätt m. m.*

(Forts.)

ett yrkande sådant som det jag nu antytt och påpekade, att mannen såväl som kvinnan skulle antecknas för de barn de ägde utom äktenskapet, förmodar jag, att herrarna skulle för skams skull bifalla hennes yrkande. Med anledning av, att jag icke vågade komma med ett sådant förslag, såsom jag nyss anfört, kom jag att föreslå den av mig uti motionen anvisade vägen, vilken jag vågar påstå är fullt effektiv.

Då man läser förevarande lag, så tycker man sig finna, att densamma är ganska väl skriven, men att den kringgås på det sätt jag i motionen anfört, anser jag obehövt bevisa med andra ord än som använts i motiveringen till motionen.

På sidan 7 i fjärde stycket, säger utskottet: »Enligt förenämnda lag åligger det den underhållsberättigade (resp. fattigvårdsstyrelse) att genom anmälan till vederbörande myndighet söka tillse, att underhållspliktig ej lämnar landet. Enligt ifrågavarande motion skulle en och var, underhållsskyldig eller ej, som önskade lämna landet, förete medgivande från vederbörande överexekutor.» I de fall, då den underhållsskyldige ämnar komma ifrån sin underhållsskyldighet, är det helt enkelt hans enskilda hemlighet, och det är omöjligt att följa honom uti hans hemliga åtgärder, varför det tillgår, såsom jag uti motionen påpekar.

Jag anser, att en lag som denna bör vara så effektiv, att den icke i minsta mån kan kringgås, och så böra väl alla lagar vara? För att denna lag skall bliva fullt effektiv, måste ett tillägg till densamma göras, som tydligen förbjuder envar, såväl man som kvinna, att avflytta från landet, om han icke företer medgivande från överexekutor i den ort där han bor, och ett sådant medgivande måste grunda sig på barnavårdsnämnden och fattigvårdsstyrelsens yttrande uti de kommuner, den, som ämnar avflytta, tillhört de senaste två åren. Lagen får icke den säkra verkan den avser, förrän den fått ett sådant tillägg, som jag antytt, eller såsom jag förut påpekat, anteckning om faderskapet påskrivs betyget, och att om det icke visas, att mellanhavandet med den underhållsberättigade är klarerat, han skall förvägras avflytta.

Om utskottet skulle hava haft en tanke på att bifalla min motion, förmodar jag, att det skulle varit ganska enkelt att utforma ett tillägg till lagen. Jag skall be att få redogöra för, huru enkelt det med en sådan lagbestämmelse, jag önskat, skulle komma att ställa sig för den, som icke är underhållsskyldig enligt nämnda lag, om han ville ur riket avflytta och det vore brådskande. Då kan väl den, som vill avflytta ur riket, själv hos barnavårdsnämnden och fattigvårdsstyrelsen låta anskaffa intyg på, att han icke häftar för sådan underhållsskyldighet, som omförmäles i nämnda lag, samt låta dessa intyg biläggas ansökan till överexekutor, varpå avflyttaren nästan omgående finge medgivande att avflytta. Ja, så enkelt är det, om det sanna och rätta får bestämma.

Herr talman! Jag har intet yrkande, men försäkrar herrarna, att kommer jag tillbaka till riksdagen ett annat år, skall motionen återkomma.

Herr Pettersson i Södertälje: Då den ärade motionären i sista stund avstod från sitt yrkande, borde jag egentligen strängt taget icke behöva bemöta honom, men eftersom jag begärt ordet kan jag icke underlåta att med ett par ord visa, vad motionärens förslag i själva verket innebär.

Ang. tillvaratagande av utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rätt m. m.

(Forts.)

För närvarande är det så, att *den, som är pliktig underhålla barn under 16 år, icke får utflytta från riket, innan han nos överexekutor ställt säkerhet för denna sin underhållsplikt.* Om han det oaktat vill ge sig i väg, kan utmätningsmannen meddela honom förbud att avflytta, och ifall han överträder detta förbud, kan han genom polismyndighetens försorg fasttagas. Nu säger motionären, att detta är alldeles otillräckligt, och han vill i stället ha strängare bestämmelser, som gå ut på, att *ingen, han må vara underhållspliktig eller icke, får avflytta från riket, innan han fått tillstånd av överexekutor.* Motionären själv meddelar, att han tänkt sig saken ordnad så, att den, som vill utflytta och icke är underhållspliktig, skulle gå till barnavårdsnämnden eller fattigvårdsstyrelsen och skaffa sig intyg på, att han i detta avseende är fri. och sedan förete detta intyg hos överexekutor, som då har att meddela honom tillstånd att avflytta.

Jag vill om detta förslag säga alldeles detsamma som om det av den ärade motionären i den föregående punkten väckta förslaget, nämligen att det naturligtvis kommer från ett mycket varmt intresse för att få dessa förhållanden så ordnade, att ingen kan undandraga sig sina skyldigheter, och det är ju riktigt. Men här gäller i ännu högre grad än beträffande den förra motionen, att motionären för att vinna sitt vackra syfte icke dragit sig för att föreslå mer än vad som är rimligt. Vi veta, att om en person vill resa utomlands — och det är många, som göra det i fullt berättigat syfte — medför det vissa besvärligheter för honom att skaffa sig pass och få vederbörande utländska myndighets visum på detsamma. Men om man nu ytterligare skulle pålägga den, som vill avflytta ur landet, det besväret att gå till barnavårdsnämnden eller fattigvårdsstyrelsen och få intyg därom, att han icke har barn att försörja, för att sedan hos överexekutor få tillstånd att avflytta, tror jag, att vi lagt band på friheten att resa mellan länderna, som sannerligen icke äro påkallade av förhållandena. När man vill gagna vissa intressen, måste man se till, att man icke går så långt, att man därigenom kränker andra berättigade intressen. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i andra punkten.

Herr Godin: Ja, herr talman, det är i alla fall såsom jag sagt, att denna lag blir ineffektiv, om man icke går till väga så, som jag här föreslagit. Det är en betydlig skillnad mellan att resa utomlands och avflytta från riket. Sådana, som resa utomlands och om vilka man vet vart de taga vägen, kan man väl hålla reda på, men i detta fall är det fråga om sådana, som den underhållsberättigade visserligen kan hålla reda på, när de flytta från den ena orten till den andra, men icke kan få tag i, då de resa

Ang. tillvaratagande av utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rätt m. m.

(Forts.)

utomlands. Då finns icke någon annan bot för att få denna lag fullt effektiv än att gå till väga på det sätt, som jag här sagt.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3:o) föredrogs härpå. Därvid anförde:

Herr Hederstierna: I de föregående punkterna har utskottet ställt sig avvisande mot de förslag, som motionärerna där av varmhjärtade motiv framkommit med. Här däremot har utskottet gått motionären något till mötes, men enligt min mening borde utskottet i detta fall ha fullföljt samma taktik som i de bägge föregående punkterna.

Det ämne, som i denna punkt behandlas, har varit föremål för riksdagens avgörande redan förra året. Då avstyrkte första lagutskottet, att man skulle göra någonting i det avseende, som här är fråga om, och den ende, som då reserverade sig mot betänkandet, var utskottets ärade ordförande. Nu däremot har ordföranden fått utskottet med sig och föreslår en skrivelse till Kungl. Maj:t.

Det gäller här att få tag på sådana fäder till oäkta barn, vilka försvunnit från orten, så att man icke vet, vart de tagit vägen, och som på det sättet undandra sig sin underhållsskyldighet. Det är klart, att det finns ingen, som icke önskar, att dessa skulle kunna återföras till fullgörande av sina förpliktelser, men konsten är naturligtvis att hitta på ett sätt, som kan vara både lämpligt och effektivt.

Innan denna fråga behandlades i lagutskottet, hade utskottets ordförande begärt ett yttrande från svenska fattigvårdsförbundets barnavårdsutskott, och det ställde sig — detta är ett ämne, som det naturligtvis särskilt intresserade sig för — i alla fall ganska tveksamt inför denna fråga. Det säger, att det finner det »vara förenat med vissa betänkligheter att alltför ensidigt koncentrera samhällets ingripande mot en viss grupp underhållsskyldiga och tillämpa de strängaste åtgärder mot fäder, som undandra sig sin underhållsskyldighet gentemot utom äktenskap födda barn, under det att samhället blott använder tämligen svaga maktmedel gentemot exempelvis dem, som försumma sin försörjningsplikt mot hustru och barn i äktenskapet. Det synes som om en allmän kriminalisering av försummelse av underhållsskyldigheten borde ske, ur vilken enhetliga åtgärder mot de försumliga underhållsskyldiga kunde härledas.»

Detta barnavårdsutskott erkänner således öppet, att vad som här ifrågasättes är en verklig kriminalisering av det förfarande, mot vilket man här reagerar. Det fäster vidare uppmärksamheten på, att man icke bör ingripa mot andra än dem, som med berätt mod undandra sig sin skyldighet, och sedermera tar det ganska bestämt avstånd ifrån, att man skall införa dessa personers namn i Polisunderrättelser, såsom motionären föreslagit. I stället före-

slås en särskild publikation för efterlysning av dessa försumliga underhållsskyldiga. Motionären har nämligen föreslagit, i likhet med motionären vid föregående års riksdag, att barnavårdsman — utskottets ordförande förra året föreslog barnavårdsnämnd — skall få föranstalta om, att dessa personers namn sättas in i Polisunderrättelser, och att på det viset hela vår polis skall sättas i rörelse för att få tag i dessa, som försumma sin underhållsplikt.

Ang. tillvaratagande av utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rätt m. m.
(Forts.)

Huvudmotivet, varför vi i lagutskottet förra året icke ville vara med om detta, var icke så mycket, att det var ett sätt att låta dessa människor schavottera genom att stå i Polisunderrättelser, utan det, att man icke når dessa försumliga barnafäder på det sättet. Denna mening förfäktades inom utskottet icke blott av mig utan ock av en person, som då tillhörde lagutskottet och som jag många gånger saknat i utskottet i år, nämligen herr Leo. Vi framhöllo för utskottet, att när en landsfiskal får se i Polisunderrättelser, att där står efterlyst den och den personen, som är skyldig att underhålla det och det oäkta barnet, men försvunnit från orten, så kan landsfiskalen ingenting göra. Han vet icke, vilka som finnas inom hans distrikt. Denne person kan ha gett sig in på en arbetsplats och arbetar där året ut, och landsfiskalen får aldrig reda på honom. Han gör aldrig någonting, som kan föranleda landsfiskalen att taga reda på hans namn, utan det är honom fullkomligt främmande, att denne man finns inom hans distrikt. När han någon gång får anledning att taga reda på honom, har mannen i fråga begått någon förseelse, och då blir han anhållen. Han slår då upp Polisunderrättelser och finner honom i denna publikation. Det lär väl emellertid vara föga glädje för dem, som vilja ha honom efterlyst, att få tag i honom, sedan han kommit i delo med rättsvisan och förmodligen har vida allvarligare saker att göra upp än denna sin underhållsskyldighet.

Huvudmotivet för mig är således i detta fall, att den åtgärd, som här föreslås, är ineffektiv. Detta ansåg lagutskottets majoritet förra året, med undantag av som sagt ordföranden, och det anser jag fortfarande till skillnad från det nuvarande lagutskottet. Att föreslå ineffektiva åtgärder skall man icke göra, såvitt jag förstår.

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på såväl den avgivna motionen som utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr P e h r s s o n i Göteborg: Herr talman! Då jag nu vill med några ord besvara det föregående yttrandet, vill jag allra först säga, att de erfarenheter, vi fått av dessa barnavårdslagar, äro i regel de allra bästa, och även på de punkter, där man tänkte att de skulle bli skäligen ineffektiva, ha de visat sig hava en synnerligen god inverkan. Man har också tänkt sig, att det skulle — det sades upprepade gånger — bli en syndaflod av skandalösa processer, men så har det icke heller visat sig bliva fallet i verkligheten.

Nu har man likväl funnit åtskilliga och icke så få kryphål under lagens tillämpning, varigenom lagen göres ineffektiv. De tre motionärerna ha allesammans, under känslan av nödvändigheten utav

Ang. tillvara-
tagande av
utom äkten-
skapet födda
barns och
deras mödrars
rätt m. m.

(Forts.)

att dessa kryphål skola stängas, varit eniga om att åtgärder måste vidtagas, fastän de sedan se saken på olika sätt.

Jag skall i första hand endast vända mig mot vad som här sagts om ineffektiviteten av detta förslag. Det är likväl icke blott den saken, som är orsaken till avstyrkandet, utan den föregående talaren ställde sig ganska jämsides i denna punkt med förra årets lagutskott. Jag skall därvid be att få erinra om, att frågan ligger anorlunda nu än då. Det förhåller sig nämligen så, att då hade föreslagits, att dessa efterlysningar skulle ske i *länskungörelser* och i polisunderrättelser. Vidare hade föreslagits, att dessa kungörelser skulle kunna omfatta även personer, vilkas faderskap ännu icke blivit fastställt och för vilka man sålunda icke genom laga dom eller avtal fått underhållsskyldigheten fastställd. Det är således en betydande åtskillnad, som föreligger. Som vi se av utskottets hemställan, har det ytterligare modifierat motionärens förslag.

Jag hade nämligen hemställt, att det skulle vara endast sådana, vilkas underhållsskyldighet uttryckligen var fastställd, som skulle komma i fråga, och vidare har jag heller aldrig tänkt på, att de skulle komma in i länskungörelserna. Därmed skulle saken hava fått en annan färg. Det hade blivit ett ingripande i de personliga rättigheterna, som man väl kan ställa sig mycket tveksam inför. Det, som kommer in i polisunderrättelser, är däremot såsom av konfidentiell natur endast avsett för polismyndigheterna. Nu har, såsom jag nämnde, utskottet modifierat detta med hänsyn till fattigvårdsförbundets barnavårdsutskotts yttrande i detta stycke, där man talat om, att man borde kanske föra in dessa personers namn i en särskild publikation, som skulle stå till användning för barnavårdsnämnden och barnavårdsmännen och varigenom dessa skulle komma i tillfälle att hjälpa varandra och få hjälp jämväl av polismyndigheten. När den föregående talaren citerade barnavårdsutskottet, citerade han såsom naturligt var endast det, som passade allra bäst för ett yrkande på avslag, men det finns naturligtvis också åtskilligt, som föranlett barnavårdsutskottet att i själva verket yrka bifall, ty det kommer med sina premisser fram till ett yrkande om bifall.

Nu vill jag efter att hava visat, att saken sålunda nu ligger på ett helt annat sätt än förut, nämna för herrarna, att bakom detta krav stå dock — kan jag säga — i stort sett våra arbetande barnavårdsmän och barnavårdsmyndigheter i landet. Det har nämligen visat sig, att utan vissa ändringar kommer denna lag att i mycket hög grad bli ineffektiv. Jag har ju haft en mycket rik erfarenhet under åtskilliga år från ett mycket stort barnavårdsdistrikt, där jag haft tillfälle att se, hur saken ter sig. Jag har av ett par av de barnavårdsmän, som jag samarbetat med, begärt att få redogörelse för några sådana fall från den sista tiden, som skulle kunna belysa vad vi avse. Jag vill nämna något härav. Jag skall icke belasta kammarrens protokoll eller herrarnas intresse med att taga det alltför detaljerat, utan jag skall endast nämna något.

Det är exempelvis en man, som är furir, och som för att undgå

införsel rymt från regementet. Han har sedermera icke kunnat anträffas, utan han har varje gång, man fått spaning på honom, försvunnit, så snart man efterfrågade honom. Det är en servitör i alldeles samma ställning, om vilken man vet, att han verkligen har ganska goda inkomster. Det är en agent, vars lön utgår i provisioner å försålda varor och som på samma sätt håller sig undan. Det är ett f. d. apoteksbiträde, som av samma skäl, som det heter, har »försvunnit». Det är en musiker, som tjänstgör på olika små teatrar eller varietéer ute i bygderna, det är en cirkusartist o. s. v. Jag skulle, som sagt, kunna fortsätta denna lista ganska länge.

Sedan barnvårdsnämnderna kommit i kontakt med varandra därigenom, att det träffats en inbördes överenskommelse mellan barnvårdsnämnderna i olika bygder av riket, har det förunderliga inträffat — och det är väl helt naturligt, att den föregående ärade talaren icke kunde ha reda härpå — att barnvårdsnämnderna genom att på detta sätt få meddelanden från varandra i icke ringa mån kunnat hjälpa varandra. Det är just med hänsyn till denna erfarenhet, som man nu kan påstå, att det vore av synnerligen stor vikt, om man finge in dylika underrättelser i någon publikation.

Jag har i detta avseende naturligtvis ingenting emot den form, som utskottet här sätter alternativt, ehuru jag icke själv föreslagit den, — jag tänkte närmast på Polisunderrättelser. Jag tror, att det i realiteten skulle bli ganska effektivt även för att återfinna personer, men för mig ställer sig saken dock beträffande effektiviteten på ett annat sätt. Jag menar, att om en barnvårdsman har möjlighet att säga till den, om vilken han har anledning att vänta eller kanske redan fått erfarenhet om, att här kommer den mannen att ge sig iväg för att slippa undan: »Om det sker, komma vi att efterlysa er i enlighet med lagens bestämmelser», kommer just det hot, som ligger häri, att verka så återhållande, att själva denna indirekta verkan kommer att bli av allra största betydelse för att få denna lagbestämmelse mera allmänt och bättre genomförd.

Jag vill också säga, att om man icke skulle nå allt, ty det tror jag visst icke, att man kan göra, ty det finns ingen möjlighet i världen att skriva en lag så, att folk icke kan hitta på att undkomma den, och det finns icke möjlighet att få en lag tillämpad så, att icke en och annan slinker igenom, så kommer detta likväl att i så många fall verka gott, att det fullkomligt motiverar införandet av en sådan bestämmelse.

Jag skulle i detta fall vilja tala till lantbrukarna. Jag bara frågar herrarna: Vart skulle det taga vägen, om man skulle räkna på det sättet i det praktiska livet? Jag har en hägnad kring min täppa, och i den hägnaden brytes det ett hål, så att både kalvar och stutar ogenerat gå igenom. Skulle man då säga: Jag bryr mig icke om att bota detta, ty alltid finns det getter, som hoppa över? Nej, jag är alldeles övertygad om, att man skulle säga, att »naturligtvis skola vi i alla fall göra vårt bästa för att stoppa till hålet». Just att införa en sådan bestämmelse som den nu föreslagna

Ang. tillvaratagande av utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rätt m. m.

(Forts.)

Ang. tillvaratagande av utom äkten- skapet födda barns och deras mödrars rätt m. m.

(Forts.)

är vad man behöver göra för att stoppa till hålen i denna lagstiftning.

Såsom jag sade, har jag ju också barnavårdsnämnderna bakom mig. Det har t. ex. kommit en skrivelse till Norrköpings stads representanter, där de uppmanas att stödja denna motion. Jag har skrivit min motion efter att ha haft ett sammanträde med Göteborgs stads barnavårdsmän. Där finnas ju personer av olika kategorier, av alla partier, och där rådde icke mer än en mening om önskvärdheten icke blott beträffande denna punkt utan även och framför allt i fråga om den första punkten i motionen, som här blivit avstyrkt av utskottet. Jag vågar därför säga, att för dem, som praktiskt arbetat i denna fråga, är det ingen tvekan om, att icke detta är en åtgärd, som skulle medföra mycket stor välsignelse i denna av oss alla säkert erkänt betydelsefulla fråga. Jag är därför övertygad om, att om denna lagbestämmelse skulle bli verklighet, skulle det medföra en stor förmån i fråga om tillämpligheten av hithörande lagar.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Den ärade reservanten ansåg, att utskottet även i denna fråga borde ha följt samma taktik som beträffande de bägge andra motioner, som omhandlas i samma betänkande. Jag vill gentemot detta framhålla, att det dock är en betydlig skillnad mellan å ena sidan de förslag, som framställts av herrar Paulsen och Godin, och å andra sidan det av herr Pehrsson i Göteborg framlagda i denna punkt berörda förslaget. De förra motionärerna ha ju föreslagit dels tvångsarbete för underlåtenhet att betala en skuld, dels förbud för rikets invånare att avflytta till främmande ort utan tillstånd av administrativa myndigheter. I denna punkt är det däremot endast fråga om, att några verkligt försumliga försörjare skulle utsättas för risken, att deras namn kungjordes i Polisunderrättelser eller i någon annan publikation.

Den ärade reservanten påpekade, att fattigvårdsförbundets barnavårdsutskott uttalat viss tveksamhet rörande lämpligheten av den föreslagna reformen. Jag vill i anledning därav framhålla, att även utskottet givit uttryck åt en viss tvekan i detta stycke. Detta framgår av den formulering, som utskottet givit åt sin klämm, där utskottet hemställt, »att riksdagen, i anledning av herr Pehrssons motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte anställa utredning, *huruvida och under vilka förutsättningar* efterlysande i Polisunderrättelser eller annan publikation» må i förevarande fall kunna äga rum. Då man använder en så försiktig formulering, anses det vara uttryck för en viss tvekan. Man är icke absolut säker på sin sak, men anser i alla fall, att frågan är värd en undersökning.

Då reservanten vidare säger, att det här är fråga om en verklig kriminalisering, vågar jag verkligen sätta ett stort frågetecken inför det påståendets riktighet. Det kan väl icke vara möjligt, att man kriminaliserar en gärning genom att bestämma, att vederbörande

skola kunna efterlysas i Polisunderrättelser. Vi ha redan förut en föreskrift om, att försumliga försörjare, som överträda ett reseförbud, skola kunna efterlysas i Polisunderrättelser. Jag tror icke, att man kan säga, att överträdande av reseförbud därigenom är kriminaliserat. För kriminalisering av en handling erfordras nämligen att handlingen beläggas med straff i strafflagen eller annan lag.

Ang. tillvaratagande av utom äkten skapet födda barns och deras mödrars rätt m. m.

(Forts.)

Slutligen anförde den ärade reservanten, att hans huvudskäl för avstyrkande var, att den föreslagna bestämmelsen icke skulle bli effektiv. I det avseendet åberopade han, att man icke kan tänka sig, att, om detta förslag blir lag, de landsfiskaler, som läsa Polisunderrättelser, taga reda på om sådana efterlysta försumliga försörjare verkligen finnas i deras distrikt. Då det gäller att bemöta detta resonemang, är jag redan i viss mån förekommen av motionären själv. Det är nämligen så, att man väntar, att icke endast polismyndigheterna utan även fattigvårdsmyndigheterna skola, om en sådan bestämmelse blir lagstadgad, få mycket stort intresse av att studera Polisunderrättelser. Man kan då vänta sig, att fattigvårds- och barnavårdsmyndigheterna, då de få kännedom om att en försumlig försörjare efterlyses, skola sätta sig i rörelse för att få reda på, om han finns på deras plats. Och om så skulle befinnas vara förhållandet, kan man vänta, att de skola underrätta den efterlysande myndigheten. Som herr Pehrsson redan har meddelat, är man nämligen på god väg att åstadkomma ett intimt och verksamt samarbete mellan rikets alla fattigvårds- och barnavårdsmyndigheter. Kan detta samarbete understödjas med en sådan åtgärd som den nu föreslagna, tror jag, att man har tagit ett stort steg för att ge full effektivitet åt barnavårdslagarnas bestämmelser.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hederstierna: Då den ärade motionären talade om, att saken skulle ligga annorlunda i år än förra året, vill jag säga honom, att oaktat yrkandet i motionen förra året var vidsträcktare, har det varken då eller nu framhållits någon synpunkt, som icke vi i lagutskottet redan förra året hade under övervägande. Vi ha ej fått något nytt uppslag vare sig från motionären eller från någon annan.

Motionären talade sedan mycket drastiskt om sina furirer och servitörer m. fl., som försvinna, men han erkände i samma veva, att man även utan denna lagstiftning kunde få tag i dessa servitörer och furirer tack vara det samarbete, som äger rum mellan de olika barnavårdsmyndigheterna. Det förefaller mig, som om man i detta avseende vore på rätt väg och att man borde fortsätta på det sättet i stället för att anlita åklagarmyndigheterna och Polisunderrättelser.

Motionären talade vidare om några bortsprungna kalvar och getter, och han ville draga ett drastiskt exempel för lantmännen, när han sade, att man skulle stoppa igen det hål, som djuren kröpo igenom. I detta kan också jag instämma med motionären. Det bör man visst göra, men då skall man använda ett stängselmedel, som

Ang. tillvaratagande av utom äkten- skapet födda barns och deras mödrars rätt m. m.

(Forts.)

verkligen stänger hålet i fråga, och icke ett sådant, att getterna och kalvarna genast kunna kila ut igen.

Vad som enligt min mening är huvudfelet med herrarnas försök är, att det är ineffektivt. Herr Pehrsson talade om, att det är lämpligt att ha ett hot, som man kan skrämman med. Ja, för all del, men om personerna i fråga skola bli skrämmda, få de icke mycket snart komma underfund med, att hotet är ineffektivt. Märka de, att man i alla fall icke kommer åt dem och aldrig träffar på dem, blir det ingen skrämning av, utan man skrattar i stället åt myndigheterna.

Herr ordföranden i utskottet opponerade sig emot, att man kallade den föreslagna åtgärden för kriminalisering. Jag skall icke diskutera den saken med honom, utan jag vill endast påpeka, att jag citerade barnavårdsutskottet, vilket, såsom jag tror, står honom ganska nära. Det är denna institution, som använder uttrycket »kriminalisering», och det visar ju, att det för laici betyder något, att man får figurera i Polisunderrättelser; det framstår i alla fall som en mindre behaglig påföljd.

Som förut påpekats, har utskottet gått utöver motionens ram, därtill lockat av barnavårdsutskottets utlåtande. Motionären har endast talat om fäder till oäkta barn, men lagutskottet sätter i fråga, att var och en, som icke fullgör honom lagligen åliggande underhållsskyldighet, skulle bli efterlyst i Polisunderrättelser eller någon annan publikation. Äro vi verkligen så långt komna, att vi vilja efterlysa var och en, som icke fullgör sina lagliga skyldigheter?

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Pehrsson i Göteborg: Herr talman! Jag skall be att med några ord få svara på det sista yttrandet. Såsom ett huvudskäl för avstyrkande denna gång anfördes ju, att vi redan nu äro på rätt väg genom det omtalade samarbetet mellan de olika barnavårdsnämnderna, och den ärade talaren drog därav den slutsatsen: Alltså behöva vi icke göra något mera. Jag drager en alldeles motsatt slutsats: hava vi sålunda kommit på en god väg, så låt oss gå den vägen vidare framåt och upphjälpa detta samarbete till verklig effektivitet. Det synes mig vara en slutsats, som ligger mycket närmare till hands.

Så fälldes ett ord, som jag icke kan underlåta att stanna vid. Det för oss kanske in på frågan i något vidsträcktare mån. Det var det uttrycket, att detta förfarande skulle under alla förhållanden för dem, det här gäller, om också icke innebära direkt kriminalisering, så dock medföra en mindre behaglig påföljd. Ja, mina herrar, det är meningen det! Det är meningen, att det skall vara en mindre behaglig påföljd, så att de verkligen genom denna mindre behagliga påföljd nödgöra fullgöra sin plikt i detta hänseende!

Jag skulle också gärna vilja upptaga utskottets behandling av de övriga punkter, som förekomma uti mitt i motionen framställda yrkande. Jag kan nämligen säga, att vad utskottet här tagit fram såsom skäl mot mitt yrkande i motionens första punkt,

nämligen att frågan redan i hela sin vidd skulle ligga under behandling i fattigvårdslagstiftningskommittén på grund av en riksdagsskrivelse av 1917, torde väl, om jag fattat saken rätt, icke vara alldeles i överensstämmelse med verkliga förhållandet. Det var herr Persson i Norrköping, som 1917 i samband med antagandet av dessa fattigvårdslagar motionerade om, att man även skulle kunna lämna förskott åt fattiga mödrar och barn, *utan att dessa förskott skulle betraktas såsom fattigvårdsunderstöd*. Detta blev av lagutskottet avstyrkt under den motiveringen, att frågan redan låg under fattigvårdslagstiftningskommitténs behandling. Men riksdagen fann, att trots att frågan låg under fattigvårdslagstiftningskommitténs handläggning, så var detta likväl en så betydelsefull sak, att man ville på nytt skriva till Kungl. Maj:t därom.

Ang. tillvaratagande av utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rätt m. m.

(Forts.)

Nu kommer här ett nytt yrkande, som icke är detsamma som det, som den gången gjordes. Det gäller här en mycket betydelsefull fråga — och var och en, som i någon större utsträckning haft med tillämpningen av dessa lagar att göra, vet, att härvidlag kunna möta oerhörda svårigheter — nämligen den frågan, huru skall man förfara med dessa personer, som man icke kan nå genom införsel i lön? Och jag för min del har i min motion särskilt pekat på hemmasöner eller på dessa, som exempelvis äga en verkstad, som de sköta i moderns namn eller något sådant. I dylika fall är man nu alldeles strandsatt. Då säger fattigvårdslagen i 71 §, som redan citerats av utskottets ärade ordförande, att när det är lättja och liknöjdhet, så kan man först få fattigvårdsunderstöd enligt första paragrafen. Men sedan kommer i praktiken läget att ställa sig på följande sätt: — Jag skall citera ett fall, som i den nämnda Norrköpingsskrivelsen är omnämnt. Det är så belysande, att jag anför det, för att herrarna skola förstå, vad vi menat. — Det gäller en ogift arbeterska, som har blivit övergiven av barnafadern. Nu har denna kvinna hand om sitt barn. Hon sköter det med synnerlig omsorg och under stora försakelser. Hon får bära denna börda ensam, mannen är, låt oss säga — jag hade nyss hand om ett sådant fall — verkstadsarbetare med egen verkstad och goda inkomster. Men han har verkstaden i moderns namn. Han har ingenting att utmäta; han har ingen lön, det kan sålunda varken bliva införsel eller utmätning. Det föreligger sålunda obestridlig liknöjdhet. Men då säger fattigvårdsstyrelsen: Se på denna moder, hon sköter sitt barn, hon har visserligen endast 20 kronor i veckan i inkomst, men på denna lilla lön kan hon om också med stor försakelse verkligen hjälpa sitt barn och taga hand om det. Men under dessa förhållanden kan hon icke få hjälp. Om hon däremot ackorderar ut barnet och sedan försummar att betala ackorderingsavgiften, på samma sätt som en och annan moder gör, då griper fattigvården in med anledning av 1 § och 71 § i fattigvårdslagen. Men härav blir sålunda följden, att den moder, som strävsamt och plikttroget tar vård om sitt barn, får icke hjälp, och där kan mannen icke hållas efter, under det att den, som är pliktförgäten och slarvig, kommer att få lagens

Ang. tillvara-
tagande av
utom äkten-
skapet födda
barns och
deras mödrars
rätt m. m.

(Forts.)

hjälp för att försörja sitt barn. Man säger här i skrivelsen från Norrköping: »Vilken fara enbart i moraliskt hänseende, som ligger häri, torde vara uppenbart».

Genom den nu föreliggande skrivelsen av 1917 har man velat ställa så, att förskott skulle kunna givas. Men detta skulle givas icke efter första paragrafen i fattigvårdslagen, utan det skulle givas *utan att betraktas såsom fattigvårdsbidrag*. Ja visst, det är ju synnerligen gott för barnet. Men, mina herrar, icke medför det, att man når denna försumlige försörjare. Och huru varmt jag än känner för dessa stackars barn och deras mödrar, ställer jag mig dock ytterligt tveksam, huruvida det är den rätta vägen att gå, att man lämnar understöd ifrån samhällets sida, utan att man försöker att indriva detta, där det verkligen finnes möjlighet därtill. Jag anser, att vi i så fall gå på alldeles orätt väg. Vi hava då hoppat över från äldre germansk åskådning till mera gallisk uppfattning, som anser, att det är samhället, som i första hand har ansvaret för barnen, och att föräldrarna stå mera i en subsidiär ställning i detta hänseende. Hos oss däremot är föräldransvaret och föräldraplikten en av de grundläggande principerna i hela vår lagstiftning. Och detta är dock en lagstiftning, om vilken jag vågar säga, mina herrar, att det är den bästa sociala lagstiftning, som i detta århundrade har gjorts av svenska riksdagen, men som nu icke dess mindre efter tre års erfarenhet bör hjälpas upp. Det var en försökslagstiftning, och de tre årens försök hava visat, att vi behöva hjälpa upp den.

Jag går tillbaka till detta, ty det är för mig så betydelsefullt: vi behöva hjälpa och stödja och taga hand om dessa barn — och deras mödrar. — *Men vi skola icke göra det utan att tillika se till, att rättskravet gentemot föräldrarna, de må vara inom eller utom äktenskapet, upprätthålles*. Jag tackar här utskottet, för att det utsträckt denna fråga till att omfatta även barn inom äktenskapet. Det vågade jag icke göra för att icke komplicera saken, men det har utskottet vågat i sin motivering.

Nu skall jag icke upptaga kammarens tid mycket längre i denna sak. Ärendet kan vara nog debatterat. Jag skall bara som slutord tillägga en förklaring, som jag tror föreligger, till det förhållandet, att den ärade reservanten, utskottets ordförande samt jag och bakom mig så gott som hela Sveriges arbetande barnavårds-mannaskap — finnes det undantag, skola de bekräfta regeln — att vi tre stå på så olika ståndpunkter. Lika varmt känna vi säkert alla för dessa kategorier av människor. Men varför se vi då saken så olika? Ja, mina herrar, jag tillåter mig den förmodan, vilken än mera än en gissning, att vi se frågan i, jag skulle vilja säga, olika instanser. Den ärade reservanten ser frågan från länsstyrelsens och överståthållareämbetets synpunkt, den ärade utskottsordföranden ser den som ordförande i rådhusrätt. Men jag, mina herrar, och de med mig liktänkande, vi se den i första instansen, ty vi hava i arbetet stått öga mot öga inför hundratals dylika fall och kanske flera, vi hava sett dessa förhållanden på närmaste

håll och hava därför fått denna känsla: här måste vi göra någonting för att hjälpa dessa barn och mödrar än vidare. Och det kunna vi icke utan att lagstiftningen i fråga om de pliktförgätna fäderna blir effektivare. Jag vill säga er, mina herrar, att när man står inför dessa fall, då frågar man icke efter skulden i första hand. Man frågar icke, huruvida barnet är fött inom eller utom äktenskapet, utan man står där som människa inför en hjälpbehövande människa. När man handlagt hundratals sådana fall, så vet man, att man skall icke försöka kasta skulden enbart på mannen. Man skall icke göra kvinnan oskyldig, utan skulden skall delas någorlunda jämnt. Det är icke meningen att man skall antaga en lagstiftning, som gynnar kvinnan på mannens bekostnad. Men när man kommer till det praktiska utförandet, veta herrarna, huru det ter sig, då här står en sådan övergiven mor? — Jag talar nu icke om de försumliga mödrarna, de finnas dessvärre; jag överskyler icke heller deras skuld. — Hon har dock burit sitt barn i vånda och fött det i ångest och tagit hand om det ensam, och uppfostringskravet ligger nu på henne ensam. Hon släpar och sliter med sin lilla fattiga inkomst för att hålla sig själv och barnet uppe. Då säger jag: här vill jag taga av mig hatten för dessa mödrar, — vare sig utom eller inom äktenskapet. Då man ser, hur de arbeta och försaka år efter år för att hålla hemmet uppe, så tycker man, att här om någonsin skulle man vilja hava ett hjältepris att utdela. Därför säga vi: vi måste visa dem barmhärtighet. Men, mina herrar, *barmhärtighet utan rättfärdighet som ryggrad, det blir blöthet, som kommer att förstöra vår sociala lagstiftning.* Och därför yrka vi, om det också skulle bliva obehagligt för dessa pliktförgätna, att de skola hållas efter. Det är nödvändigt för att vi skola kunna effektivt hjälpa alla dessa svaga och värnlösa, som i så hög grad behöva hjälp. Det är för landets framtid och för vårt folks sociala lycka.

Herr talman! Det är ju förfärligt djärvt och, jag vet det nästan förmätet, men jag tillåter mig trots utskottets avstyrkande hemställan att yrka bifall till min motion i de två första punkterna. De båda övriga vill jag nu icke yttra mig om; de äro av mindre betydelse.

Och jag tillägger: skulle det vara så farligt, mina herrar, om, sedan första kammaren avslagit motionen i denna första punkt, lagutskottets hemställan denna gång icke ginge igenom här, utan att fattigvårdslagstiftningskommittén, när den tar denna sak om hand, hade att taga hänsyn till ett uttalande av andra kammaren, att det bör tagas under omprövning och utredning, huru man skall kunna hjälpa i denna sak. Och sedan hade de juridiska myndigheterna att yttra sig, och alla juridiska skäl emot finge prövas. Och då vet jag, ehuru jag är lekman på området, att det bleve många svårigheter, men de juridiska svårigheterna äro till för att övervinnas, när man verkligen har en rättfärdig sak, som man vill hava fram.

Ang. tillvaratagande av utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rätt m. m.

(Forts.)

Ang. tillvaratagande av utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rätt m. m.

Ja, herr talman, jag djärves att yrka bifall till min motion i fråga om de två första punkterna.

(Forts.)

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Det är uppenbart att alla de tre ärade motionärerna hysa en varm faderskärlek till sina förslag. Man kan sannerligen icke tillvita dem, att de av lättja eller liknöjdhet försummat att draga försorg om sina barn. Och detta må i och för sig vara ganska vackert och riktigt. Men jag undrar ändå, om icke den siste ärade talaren i detta avseende är litet blind i sin faderskärlek, då han i denna punkt talar för bifall till den första punkten i sin motion — vilken punkt, såvitt jag kan förstå, egentligen skulle behandlas under nästa punkt av utskottets utlåtande. Motionären opponerade sig mot utskottets påstående, att detta förslag är en fråga, om vilken riksdagen redan skrivit för fyra år sedan. Han förnekade, att så strängt taget är förhållandet. Jag vill i anledning därav läsa upp de klämmar, om vilka här är fråga. Riksdagen skrev 1917 och begärde hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t ville »taga under övervägande möjligheten att bereda förskott av allmänna medel åt barn utom äktenskap ävensom i vissa fall åt barn inom äktenskap samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill sådant övervägande kunde giva anledning». Herr Pehrsson föreslår i sin första punkt, att man skulle hos Kungl. Maj:t begära utredning om, »att ådömda eller genom avtal åtagna underhållsbidrag, som på grund av tredska ej betalas och ej annorlunda kunna indrivas, måtte utbetalas genom fattigvården, varefter denna må äga att av den underhållsskyldige utkräva beloppet, eventuellt genom intagande å arbetshem». D. v. s. 1917 skrev riksdagen och begärde utredning, huru man av allmänna medel skulle kunna få underhåll utbetalda till barn inom och utom äktenskap. Herr Pehrsson vill hava utredning, huruvida man kan få medel till barn utom äktenskap utbetalda genom fattigvården. Uppenbarligen omfattar uttrycket »allmänna medel» jämväl fattigvårdsmedel. Alltså faller herr Pehrssons yrkande i den punkten under riksdagsskrivelsen 1917.

Vidare vill herr Pehrsson också, att utredningen skall omfatta en undersökning, huruvida medel, som utbetalas av fattigvården till understödstagare, sedermera skola ersättas av statsverket. Riksdagen 1917 säger icke uttryckligen just så. Men riksdagen säger, att dessa understöd av allmänna medel skulle betraktas såsom *förskott* av det allmänna. Däri ligger naturligtvis den tanken, att de efteråt från något håll skola ersättas, och då kommer ju närmast i fråga, att de skola ersättas av den, som är lagligen skyldig att utbetala dem. Alltså vågar jag påstå, att riksdagsskrivelsen 1917 till fullo täcker motionärens ifrågavarande yrkande.

I fråga om den nu föredragna punkten i utskottets utlåtande, punkten 3, har motionären, herr Pehrsson, yrkat bifall till sin motion. Då nu utskottets utlåtande icke till fullo överensstämmer med herr Pehrssons formulering i denna punkt, så kan det icke vara

meningen annat, än att herr Pehrsson vill hava punkten formulerad så, som han själv föreslagit. Då vill jag framhålla, att i herr Pehrssons motion ifrågasättes endast, att *fader*, som försummat sin underhållsplikt, skall kunna efterlysas i Polisunderrättelser. Utskottet anser däremot, att man på detta område icke bör draga sig för att genomföra likställighet för man och kvinna. Utskottet vet — och den uppfattningen har herr Pehrsson icke i sitt anförande jävat — att även *mödrar* försumma sin försörjningsplikt. Såvitt jag kan se, innebär herr Pehrssons motion ett mera inskränkt område än det, utskottet angivit i sitt förslag, och jag föreställer mig, att utskottets förslag är bättre motiverat än motionärens.

Jag har sålunda av vad den ärade motionären anfört icke blivit övertygad om, att det vore riktigare att bifalla hans motion än att bifalla utskottets hemställan i punkten 3, till vilken jag fortfarande yrkar bifall.

Herr C l e m e d t s o n: Herr talman! I Svenska Fattigvårdsförbundets barnavårdsutskotts utlåtande, som är såsom bilaga fogat till detta utskottsbetänkande, påpekas, att fattigvårdslagstiftningskommittén tagit upp denna fråga till behandling i hela dess vidd, även med hänsyn till barn, som äro födda inom äktenskapet. Med anledning därav ber jag i detta sammanhang få göra ett litet påpekande.

Det förhåller sig nämligen så, synes det mig, som om man vid lagstiftningen på detta område i många fall förbisett barns inom de legitima äktenskapen och de legitima mödrarnas rätt. Jag känner till fall, då t. ex. en gift familjeförsörjare i en familj på 7 å 8 personer utan vidare kunnat fara ifrån sin försörjningsplikt och resa ur riket. Hade denne familjeförsörjare icke varit gift, utan haft exempelvis sju barn utom äktenskapet, så hade man på grund av lagen av den 14 juni 1917 kunnat utfärda förbud för honom att resa ur riket. Men nu, när han är gift och har sina många barn inom äktenskapet, kan icke denna lag tillämpas, utan han kan på detta sätt undandraga sig försörjningsplikten.

Herr talman! Jag har i detta sammanhang endast velat göra detta påpekande, för att detta förhållande vid en blivande utredning måtte bliva beaktat.

Herr P e h r s s o n i Göteborg: Herr talman! Jag har tydligen, utan att jag själv märkt det, gjort mig skyldig till ett misstag i mitt yrkande i förhållande till min motivering.

Min motivering gick ut på, att jag med tacksamhet accepterade utskottets förändring av punkten 3 i min motion eller med andra ord det, som innefattas i punkten 3 av utskottets yrkande. Jag kom uppenbarligen att sammanslå punkten 4 med punkten 3 i utskottets hemställan, när jag gjorde mitt yrkande, varför jag, när punkten 4 föredragits, skall be att få återkomma till mitt yrkande i motionens första punkt. Jag vill då även i det sammanhanget svara på, vad utskottets ärade ordförande nyss sade.

Ang. tillvaratagande av utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rätt m. m.
(Forts.)

Ang. tillvaratagande av utom äkten-skapet födda barns och deras mödrars rätt m. m.

(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde de propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som motionärens förslag i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Hederstierna, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i punkten 3) av utskottets förevarande utlåtande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som motionärens förslag i ämnet.

Omröstningen utföll med 175 ja mot 21 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Efter härpå skedd föredragning av *punkten 4:o*) yttrade:

Herr P e h r s s o n i Göteborg: Herr talman! Jag har redan med avseende på denna punkt yttrat mig. Jag hade icke lagt på minnet, att min motion av utskottet delats upp på två punkter. Detta gjorde, att jag här nyss tog upp hela frågan. Jag skall emellertid nu be att gentemot utskottets ordförande få säga några ord i det avseende, som det i denna punkt gäller.

Vore det så, som av den ärade talaren sades, ja, då vore det icke anledning för mig att yrka bifall till den första punkten i min motion. Men jag undrar, om icke ett missförstånd av den ärade talaren föreligger. Lagutskottet har i ganska hög grad byggt sitt utlåtande på det av Svenska fattigvårdsförbundets barnavårdsutskott gjorda uttalandet. Jag har gått igenom handlingarna från 1917, då lagen antogs, och därav framgår, att motionen avsåg, att förskott skulle lämnas till kvinnor och barn av allmänna medel men att dessa icke skulle betraktas såsom fattigvårdsmedel *och sålunda icke kunna av fäderna utkrävas*. Någon utvidgning av detta yrkande förekom, såvitt jag förstår, icke vid ärendets behandling.

Nu står saken så -- och det ber jag att få göra herrarna uppmärksamma på -- att fattigvårdsstyrelserna säga: vi våga icke, så länge som barnen ha sitt underhåll, ingripa och giva understöd efter 1 § i fattigvårdsstadgan, därför att då kan Konungens befallningshavande göra anmärkning, och därför lämnas dessa bidrag efter den andra paragrafen. I den skrivelse från Norrköping, som jag nämnde, säger fattigvårdsstyrelsen, vilken varmt förordar detta, som jag anser vara av större betydelse än den fråga, som nyss är avgjord, bl. a. följande: »Villkoret för att den underhållsskyldige över huvud skall kunna nås av stadgandena i § 71 är således, att

fattigvård lämnas den underhållsberättigade och att denna fattigvård utgått enligt § 1 i fattigvårdslagen. Denna fråga har mängen gång visat sig ganska svår att avgöra. Fattigvårdsstyrelsen önskar med all kraft ingripa mot den försumlige underhållsskyldige, men måste samtidigt på grund av § 71:s nuvarande formulering gå försiktigt tillväga, då fattigvårdsstyrelsen ej gärna vill utsätta sig för en anmälan hos Konungens befallningshavande, att vid tillämpning av nämnda § icke hava haft fattigvårdslagens 1 § till grund.»

Jag har här också skrivelser, som äro växlade mellan Göteborgs stads barnavårdsnämnd och Göteborgs fattigvårdsstyrelse. Jag kanske får tillägga, att mellan dessa båda råder liksom i Norrköping det intima samarbete, som gör, att man borde kunna lösa denna fråga. Men icke heller i Göteborg vågar man tillämpa saken på det sätt, som fattigvårdsförbundets barnavårdsutskott anser vara en tillräcklig lösning av frågan, utan här säges i en av dessa skrivelser, att en komplettering av lagen bör ske, så att möjlighet beredes Konungens befallningshavande att ålägga de försumlige en arbetskyldighet motsvarande den, varom bestämmes i 71 § fattigvårdslagen och som fattigvårdsstyrelse icke nu kan ålägga dem.

Mig har det syntts naturligt, att vi nu icke böra göra om denna lagstiftning utan att binda eller knyta den till de stadganden, som vi redan ha och som i och genom de nya arbetshemmen kunna bliva ganska effektiva. Ty om man kan hota en försumlig underhållsskyldig med kommunalt tvångsarbete därför att arbetshem finnes på platsen — vi ha i Göteborg sådant arbetshem — så är jag övertygad om att han skall visa sig villig att, om också med knot, fullgöra sin plikt mot dem, som skola mottaga sin försörjning av honom. Jag vet icke, huruvida lagutskottets ärade ordförande kan ha några starka skäl, som visa, att denna synpunkt verkligen ingått som en integrerande del, då motionen och lagutskottet denna gång framställt samma synpunkt, nämligen förskott av allmänna medel men icke av fattigvårdskaraktär, och man bakom dessa allmänna medel icke satt något, som ersätter fattigvårdsstyrelsens rätt att utkräva underhållsbidraget.

Jag menar sålunda, att här föreligger verkligen ett nytt direktiv, som om det också i någon mån skulle rubba fattigvårdsförbundets cirklar har vunnit stöd av de båda barnavårdsnämnder, som jag talat om, av fattigvårdsstyrelser och av praktiska arbetare på området. Under sådana omständigheter kan ett bifall icke komma att innebära annat än, såsom jag sade, att när denna fråga — då punkt 3 nu är beslutad — kommer in för fattigvårdslagstiftningskommittén, man där ser, att andra kammaren tryckt på, att denna viktiga fråga skall tagas i beaktande och utredas i sin fulla omfattning. Något annat innebär det icke, då jag nu yrkar bifall till min motion i dess första punkt.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! I mitt förra anförande sökte jag visa, att den skrivelse, som 1917 års riksdag avlät i nu föreliggande fråga omfattade full-

*Ang. tillvara-
tagande av
utom äkten-
skapet födda
barns och
deras mödrars
rätt m. m.*
(Forts.)

Ang. tillvara-
tagande av
utom äkten-
skapet födda
barns och
deras mödrars
rätt m. m.

(Forts.)

ständigt de yrkanden, som herr Pehrsson nu framfört. Nu säger emellertid herr Pehrsson, att han tror, att jag misstager mig i fråga om innebörden av 1917 års skrivelse, och till stöd för denna sin förmodan åberopar herr Pehrsson 1917 års motion, som också hade väckts av en herr Persson, men herr Persson från Norrköping, som i sin motion tänkte sig, att dessa bidrag skulle utgå av allmänna medel men *utan fattigvårdskaraktär*. I anledning av detta vill jag säga, att jag var ledamot av 1917 års lagutskott och tog en livlig och intresserad del i utskottets arbete i denna fråga. Och jag erinrar mig mycket väl, att riksdagens skrivelse framgick såsom ett resultat av utskottets sammanjämningsförslag i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut. Nu veta vi alla, att dessa sammanjämningsförslag bruka icke vara motiverade, utan utskottet säger: så har den kammaren beslutat och så har den kammaren beslutat, utskottet föreslår i sammanjämningsssyfte följande ... Då föreslog utskottet något, som också blev riksdagens beslut och som innebar en viss omformulering av herr Perssons i Norrköping motion.

När det sålunda gäller att tolka riksdagens skrivelse av 1917, får man icke alltför mycket se till vad motionären sagt i sin motive-ring, ty denna står icke bakom beslutet. Och då riksdagen i denna skrivelse begärt en utredning om, huru man i detta fall skall kunna utbetala förskott av allmänna medel åt vissa behövande personer, så måste riksdagens skrivelse självklart innefatta en utredning angående möjligheten av, att dessa förskott ersättas av fattigvården.

Nu säger herr Pehrsson i allt fall, att hans förslag gäller icke detta utan något nytt, som icke innefattas i 1917 års förslag. Jag vill i anledning därav rikta den frågan till kammaren: anser kam-maren, att vi nu i år fått en så uttömmande utredning, att vi kunna vara beredda att nu skriva och korrigera vad vi gjorde 1917 och leda in denna utredning på ett annat spår? Herr Pehrsson sade, att han kunde förstå, att hans förslag skulle kunna rubba fattigvårdsför-bundets cirklar. Ja, det ginge väl an om det bara vore dessa cirklar, som här komme i fråga, men jag är rädd för att det också är riksdagens cirklar som kunna komma att rubbas på ett betänkligt sätt. Jag tror, att när riksdagen givit ett ganska klart och om-fattande utredningsdirektiv, så är det oklokt att efteråt och utan att tillräckliga skäl förebragts inskränka eller förändra detta direktiv. Vi kunna vara fullt övertygade om, att fattigvårdslagstift-ningskommittén kommer att se denna fråga mångsidigt och från alla de sidor, som här förtjäna att komma i åtanke.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hem-ställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr tal-mannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det av herr Pehrsson i Göteborg framställda yrkandet: och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 4.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget första lagutskottets utlåtande, nr 28, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om viss ändring i gällande bestämmelser om laga domstol i brottmål.

Ang.
laga domstol
i brottmål.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 207, som behandlats av första lagutskottet, hade herrar *Björkman* i Norrköping, *Kant*, *Falk* och *af Ekenstam* hemställt, att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till sådan ändring av bestämmelserna i avseende å laga domstol i brottmål, att under i huvudsak i motiveringen angivna förutsättningar rannsaking och dom skulle kunna ske vid annan domstol, än där den brottsliga gärningen ägt rum.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av ifrågavarande motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida och under vilka förutsättningar vid sammanträffande av brott, begångna inom skilda domstolars domvärjo, rannsaking och dom skulle kunna äga rum vid allenast en av dessa domstolar, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Hederstierna*, med instämmande av herrar *Rogberg* och *Engberg*, hemställt, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Hederstierna*: Herr talman! Som kammaren behagade finna, är anledningen till den motion, som föranlett detta betänkande, det förhållandet, att det är mycket vanligt, att brottslingar jämlikt lagens föreskrift måste föras från den ena domstolen till den andra, när de begått svåra brott å olika ställen. Det är en gammal bestämmelse i 1734 års lag, som på detta sätt föranleder, att brottslingar forslas från en domstol till en annan.

Det lär väl icke finnas någon, som inte finner detta olämpligt; under sådana förhållanden då brotten äro erkända och några särskilda omständigheter i fråga om bedömandet av brottens beskaffenhet icke föreligga, borde de ju kunna rannsakas och dömas vid en domstol. Men detta är en sak, en annan sak är, huruvida det kan vara lämpligt att bryta ut en dylik bestämmelse ur den allmänna processordning, som sedan mer än ett årtionde tillbaka ligger under behandling av processkommissionen, och begära, att kommissionen skall taga ut denna detalj ur sitt stora betänkande och undersöka, på vilket sätt en reform härvidlag skall kunna ske. Det är detta, jag finner olämpligt, att riksdagen på nämnda sätt skulle besvara processkommissionen att komma med ett särskilt betänkande i en fråga, som är av underordnad vikt.

Ang.
laga domstol
i brottmät.
(Forts.)

De brott, det egentligen här gäller, brott, som en person begår på en massa olika ställen, kunna i huvudsak rubriceras som sådana, som förövas av de s. k. vanetjuvarna, tjuvar, som resa omkring — eller rättare personer, vilka såsom luffare vandra omkring — från den ena platsen till den andra och företaga stölder och inbrott så fort de kunna komma åt. Detta är den viktigaste kategorien, den andra utgöres av de personer, som föröva en massa bedrägeribrott, personer som t. ex. sitta här i Stockholm och skriva och lura till sig pengar från folk å en hel del platser i landet.

Utskottet säger nu, att genom denna lagbestämmelse åsamkas de brottsliga ett onödigt lidande på grund av den långa häktningstiden.

Vad då först den viktigaste gruppen av dessa brottslingar beträffar, vanetjuvarna, måste jag säga, att, såvitt jag förstår, lagutskottet har kommit till denna sin uppfattning genom att man suttit på sitt rum och tyckt det skulle vara förfärligt otrevligt för de häktade att resa omkring på detta sätt. Jag tror emellertid, att man inte lyckats sätta sig in i dessa vanetjuvars tankegång. Dessa stackars brottslingar tillbringa hela sitt liv med att begå brott och straffas för brott. Det är ju en vanlig åsikt bland våra kriminalister, att vanetjuvarna skulle egentligen aldrig släppas ut; de kunna icke låta bli att stjäla, utan så fort de ha några månaders frittid begå de stölder, och så komma de in igen. Att nu påstå, att dessa människor tycka sig genomgå ett svårt lidande, då de föras från det ena cellfängelset till det andra, det är, tror jag, med förlov sagt, icke sant. Dessa vanetjuvar tycka tvärtom, att det är litet omväxling att under häktningstiden få resa omkring och undersöka hur det är ställt i de olika cellfängelserna, och sannerligen jag tror, att de känna transporterna som ett verkligt lidande. Är det för övrigt så, att domstolarna skulle finna det särskilt upprörande, kunna de vid straffets utmätande taga hänsyn till den långa häktningstiden. Jag anser sålunda, att utskottet vad angår vanetjuvarna inte kommit med bärande skäl.

Vad åter angår dem, som föröva bedrägeribrott, rör det sig visserligen om personer, som mindre ofta begå brott. Men här är det en särskild sak. Även om en person begått hundratals bedrägeribrott och han t. ex. erhåller en månads fängelse för varje brott, kan han enligt lagen aldrig få strängare straff än två års fängelse utöver det svåraste straff han får för ett av brotten. Då så är, vore det naturligtvis mycket olämpligt av åklagarna att begära, att denna person skulle resa omkring och rannsakas på alla de ställen där brott äro begångna, då han ju aldrig kan erhålla ett större straff än t. ex. två år och en månads fängelse. Jag kan inte heller tänka mig, att åklagarna i sådana fall skulle önska få honom rannsaka på fler ställen, utan när man kommit upp till 25 brott eller så omkring, för man honom inte omkring mera. Och då kan man ju samla ihop brott på de platser, där han begått de flesta — det finns ju ingen idé att föra karlen vidare runt landet.

Jag anser alltså, att utskottets skäl för bifall till motionen äro,

Ang.
laga domstol
i brottmål.

(Forts.)

rent praktiskt sett, av föga bärande beskaffenhet. När utskottet därjämte vill locka de av kammarens ledamöter, som äro nämndemän, med det påståendet, att en reform härvidlag skulle lätta domstolarnas arbetsbörda, har inte heller denna sida av saken någon vidare betydelse. Vanetjuvarna, som det egentligen här är fråga om, begå sina stölder i allmänhet i närheten av städerna; runt omkring dessa bjudas de bästa tillfällen att föröva brott. De domstolar, som det i dessa fall gäller, måste i varje händelse sammanträda var tredje vecka, och det blir därför inte några extra sammanträden för vanetjuvarnas skull.

Ser man saken rent praktiskt, kan jag inte tro, att den föreslagna reformen skulle vara av någon vidare vikt. Vad som emellertid för mig är det avgörande, är naturligtvis, som sagt, att när processkommissionen håller på att lägga om hela vår processordning, riksdagen inte bör skriva och begära reformer utan i stället låta processkommissionen arbeta i frid och ro. Vi äro ju alla intresserade av att dess arbete så fort som möjligt blir färdigt och kommer ut i praktiken, och då bör detta intresse få verka och undanskjuta de små önskemålen. Vår uråldriga processordning lider av vida större olägenheter än denna, och jag kan inte förstå annat än att det är önskvärt, att processkommissionen får arbeta i frid och ro och att vi sedermera få taga upp processordningen i hela dess vidd.

Med hänsyn härtill ber jag, herr talman, att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Det är här fråga om att undanröja ett missförhållande, som länge varit överklagat och som medfört åtskilliga olägenheter. Det är också medgivet av alla, även av den ärade reservanten, att verkliga ett missförhållande här föreligger. Den ärade reservanten menar emellertid, att dessa olägenheter icke ha någon större praktisk betydelse. Jag vill i anledning därav erinra, att utskottet, i likhet med motionärerna, i sitt betänkande framhåller, att genom de förhållanden, som nu råda, lidande vållas de tilltalade, som på detta sätt skola föras land och rike omkring för att rannsakas, en ökad arbetsbörda lastas på domstolarna, och rätt ansenliga kostnader åsamkas statsverket, allt i onödan. Den ärade reservanten uppehöll sig något vid de två första skälen, men jag märkte icke, att han ens med lätt hand rörde vid den sista olägenheten, och denna torde dock i själva verket vara den största.

Däremot tror jag, att den ärade reservanten alltför lätt vidrörde olägenheterna för de tilltalade. Han nämnde, att de brottslingar, som rannsakas vid flera domstolar, äro företrädesvis vanetjuvar, och de borde alltid sitta inne; för övrigt är det nog trevligare för dem att resa omkring och rannsakas på olika håll än att sitta i fängelse på ett ställe. Detta må vara sant, men det är väl ändå andra brottslingar än dessa oförbätterliga vanetjuvar, som måste

Ang.
laga domstol
i brottmål.
(Forts.)

forslas från den ena domstolen till den andra, då de begått brott på flera ställen. Jag tror, att om man försöker sätta sig in i deras ställning, man måste säga sig, att det är ett extra lidande, som förorsakas dem genom alla dessa rannsakingar på olika ställen.

Vidare tror jag, att reservanten även alltför lätt vidrörde frågan om den ökade arbetsbördan för domstolarna. Det är verkligen — det har jag sett på nära håll — åtskilligt extra arbete, som protokollsföraren få underkasta sig i sådana mål. Det synes opraktiskt, att man skall låta tjänstemännen ödsla bort så mycken tid på att skriva protokoll i dylika saker, när det hela kunde gå betydligt enklare och fortare.

Så till sist lär väl ingen kunna förneka, att dessa transporter av häktade personer medföra ganska stora kostnader för statsverket. Och då som sagt dessa kostnader ingalunda äro av sakens natur påkallade, måste det sägas vara ett lämpligt tillfälle för riksdagens sparsamhetsvilja att här göra sig gällande genom att inskränka dessa fångtransporter.

Såsom den ärade reservanten framhöll, är emellertid frågan om en reform av hela vår processordning under utredning sedan flera år tillbaka. Reservanten menar då, att det är olämpligt att komma och begära en ändring i processlagen rörande denna enda punkt. Jag skall gärna erkänna, att detta i allmänhet är ett ganska plausibelt avslagsskäl gentemot förslag om speciella reformer på det ena eller andra området. Det låter i allmänhet väl säga sig, att det inte är lämpligt att reformera partiellt, då frågan om en reform av ett visst rättsområde står under utredning. Men vad som i allmänhet i detta fall är riktigt kan tarva ett eller annat undantag. Det finns undantagsfall, där det mycket väl låter sig göra att genomföra partiella reformer utan att den fullständiga reformen därigenom föregripes eller förhalas. För min egen del skall jag visserligen medge, att jag, när utskottet först fick denna motion till behandling, hade tankar i samma riktning, som den ärade reservanten här antytt. Jag vände mig emellertid direkt till processkommissionen för att höra dess åsikter i saken. Jag talade med kommissionens ordförande och en av dess ledamöter, och de svarade, att det visserligen — såsom man ju också kunde tänka sig — med vår nuvarande processordning möjligen skulle möta en del praktiska vanskligheter att genomföra en sådan reform, och att saken enligt en ny processlag inte skulle bli ordnad på detta opraktiska sätt, men att det i allt fall ej var skäl att avslå motionen av den anledningen. De ansågo båda två, att det ej kunde skada att riksdagen skrev om saken, så att processkommissionen finge behandla densamma, och ingendera antydde, att kommissionens arbete på något sätt därigenom skulle förhalas eller föregripas.

Då så förhåller sig, synes det, att de skäl, som skulle kunna åberopas mot motionen, icke äro hållbara. Med all respekt för den ärade reservantens auktoritet, måste jag dock säga mig, att i denna fråga de båda herrarna i processkommissionen tillsammans representera en än större auktoritet.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang.
laga domstol
i brottmål.

(Forts.)

Herr Engberg: Herr talman, mina herrar! Jag har antecknat mig tillsammans med herr Hederstierna såsom reservant i detta ärende, och jag skall därför be att få säga några ord.

Jag ber då först att få erinra därom, att det väl i allmänhet får sägas icke vara en önskvärd ordning, att riksdagen det ena året efter det andra uti dylika frågor fattar rakt motsatta beslut. År 1912 hade riksdagen i anslutning till lagutskottet uttalat, att reglerna om forum stå i all processlagstiftning i nära sammanhang såväl med rättsförfarandets allmänna grunder och den därefter inrättade domstolsorganisationen som med åklagarväsendets ställning och utveckling. Det betonades vidare i detta beslut, att processen är det rättsområde, som minst ägnar sig för partiella reformer, även om sådana i och för sig kunna befinnas önskvärda, och slutligen gjordes det uttalandet, att det lär icke kunna betvivlas att den i motionärens framställning berörda frågan kommer att bli föremål för allsidigt övervägande av processkommissionen, varför utskottet — på sätt förut utvecklats — höll före, att denna fråga endast i dylikt sammanhang kunde lösas. Utskottet och riksdagen funno därför att motionen icke borde leda till någon åtgärd.

Detta var riksdagens ståndpunkt då. Och nu måste man fråga sig, vilka omständigheter som under mellantiden ha tillkommit, för att riksdagen skall frånträda denna uppfattning. Om man tittar på den motivering, som lagutskottet nu givit för sin hemställan, så finner man, att det icke anförts någon dylik omständighet. Man säger — och det har också understrukits av den förste talaren, som ju också är reservant — att det är *önskvärt* att här åstadkomma en reform. Men man glider förbi frågan, huruvida det är önskvärt att taga denna reform alldeles särskilt och bryta lös den ur det sammanhang, som föreligger vid processkommissionens utredning, vilken dock sedan 1912 förts ett betydligt steg längre fram, vadan de skäl, som då förelågo för att man möjligen skulle reflektera på en sådan synpunkt, måste vara ännu mindre nu. Lagutskottet har icke heller kunnat fördölja, att svårigheterna ingalunda komma att avlägsnas genom att man bryter lös den här saken. Det säges därför i lagutskottets motivering, att svårigheterna bli »mindre framträdande». Jag kan icke annat än sammanställa detta uttalande med vad utskottets ärade ordförande i sitt referat av processkommissionsledamöternas yttrande anförde. Han medgav nämligen, att man från processkommissionen betonat, att det naturligtvis vore förenat med åtskilliga vanskligheter att företaga denna sak. Men man har å andra sidan framhållit, att det naturligtvis icke kan skada att processkommissionen med anledning av denna motion får tänka på saken. Ja, det visste vi förut, att processkommissionen icke skulle anse att det skulle skada att tänka på saken. Men nog är det alldeles uppenbart, att det är det förnuftigaste, att när det nu, såsom riksdagen förut uttalat, rör en fråga, som står i sam-

Ang.
laga domstol
i brottmål.
(Forts.)

manhang med de allmänna principerna för och hela läggningen av rättegångsreformen, den frågan också må vinna sin lösning i *det* sammanhanget. Vi ha ju förut här i kammaren framfört klagomål över, att processkommissionens arbete fortskridit så långsamt, och det har härvid framställts önskemål att det borde påskyndas, så att riksdagen så fort som möjligt måtte få se åtminstone grundlinjerna och planen för hela detta arbete. Det har vidare betonats det olämpliga i att plocka fram den ena delen efter den andra, lösbruten ur sitt sammanhang. När man har att göra med en fråga så hjärtans obetydlig i sak, som denna i själva verket är, men icke obetydlig, därest den får spela in i processkommissionens arbete och öva inflytande på läggningen av detsamma, så förefaller det mig, att kammaren befinner sig på den säkra sidan, om den, i likhet med vad som skedde 1912, avvisar en sådan framställning.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Hederstierna avgivna reservationen.

Herr Björkman i Norrköping: Herr talman! Reservanterna äro ju ense med oss motionärer och utskottet därom, att det är önskvärt, att en ändring äger rum i det här påtalade förfarandet. Emellertid ha reservanterna ansett, att denna fråga är en liten fråga och icke av brådskande natur. Det ha de skrivit i sin reservation. Det må därför icke förtänkas mig, att jag önskar närmare gå in på saken och vill söka visa, att det icke är en liten fråga och att den nu skulle kunna företagas till undersökning, innan processkommissionens yttrande i avseende å straffprocessen är färdigt. Jag gör detta med desto större rätt, som reservanterna nu i sina anföranden ha understrukt sin åsikt om frågans litenhet. Herr Hederstierna sade sålunda, att den var av underordnad betydelse, att det var en av de små reformerna. Herr Engberg sade, att den var »hjärtans obetydlig». Jag får därför redogöra något litet närmare för vad det här är fråga om, så att de herrar, som icke åhört diskussionen där framme, skola få erfara vad saken gäller.

Jag vill då först nämna, vilka mål det egentligen är fråga om. Det är fråga om att personer inom olika rätters domvärjo förövat vissa slags brott och blivit häktade. I vanliga fall vidgå dessa personer omedelbarligen sin skuld. Det är sålunda fråga om enkla mål, erkända mål, och det är icke fråga om skadeersättningsyrkanden, därför att de tilltalade i allmänhet icke ha någon möjlighet att ersätta skadan. Polismyndigheten har därför vanligen fullmakt av den, som har blivit bestulen eller mot vilken ett bedrägeri riktats, och tvist angående ersättning förekommer i allmänhet ej.

Det är några exempel, som jag skall be att få anföra — jag skall icke trötta många minuter — men det är fortfarande för att visa, att det icke är något obetydligt det här gäller. De mål, som det är fråga om, äro i vanliga fall bedrägerimål, förfalskningsmål och så ytterligare, och det är det huvudsakliga, tjuvnadsmål. En person i en stad sätter t. ex. upp en lista för insamling till ett kapell. Han drager land och rike omkring, och det är blott fråga

Ang.
laga domstol
i brottmål.
(Forts.)

om för honom att samla in pengar, som han själv undan för undan förbrukar. Så blir han häktad och föres land och rike omkring för rannsaking, ehuru allt erhållits vid första domstolen och ej en enda ny upplysning behöver vinnas. Ett annat exempel är detta med mannen, som utfärdar postanvisningar på 5 kronor till sig själv under adresser på olika platser och sedan reser till dessa platser och ändrar beloppen, så att han i stället för 5 utkwitterar 705, 805 kronor etc. Så ha vi dessa vanetjuvar, eller också tjuvar, som för första gången begått brott på många ställen. Jag fann här om dagen i en tidning en notis, som visade att en tjuv, som stulit cyklar på olika platser, blev rannsakad inför Vifolka häradsrätt i Mjölby, dit han hade kommit från Malmö, Karlskrona, Norrköping och Linköping. Han erkände, att han hade begått ytterligare elva stölder, och nu skulle han skickas till Västervik för en stöld och sedan ut på en förlängd turné. På så sätt fick denne en resa land och rike omkring.

Vad bli nu följderna av allt detta? Jo, följderna bliva, som redan sagts, att den tilltalade icke får sin dom i så ordentlig tid, som lämpligt vore, för att straffet skall fullgöra sin bestämmelse. Det kan ju synas för en yrkestjuv vara av föga vikt, att han får sitt straff inom en viss tid. Men först och främst äro ju yrkestjuvarna underkastade samma bestämmelser som andra, och vidare är det även fråga om personer, som äro ute för första gången, och för dessa är det väl i alla händelser viktigt att i den ordning få straffet, att det fullgör straffets syfte.

Vidare måste här tagas hänsyn även till att domstolarna genom den nuvarande ordningen bli nödsakade att hålla sammanträden enbart för personer, som kommit från eller skola transporteras till en annan ort. Och detta blir synnerligen dyrbart och för domstolarna onödigt besvärligt. Och särskilt är det dyrbart med fångtransporterna. Man kan säkerligen räkna med att var och en, som på detta sätt föres omkring, betyder för statsverket en utgift av många hundra kronor i ena och andra hänseendet.

Från min egen erfarenhet i hovrätt får jag säga, att det icke var många gånger man där såg sådana fall, och det är ju också helt naturligt, därför att det är fråga om erkända mål, som icke gå till överrätten. Men i underrätterna får man se fallen, och dessa äro icke några undantagsfall utan mycket ofta förekommande. Jag har gjort en liten statistik angående väntade mål för de tre sista åren från den domstol, där jag tjänstgör, och av denna finner man, att dessa transportmål varit i procent: det ena året 23 %, andra året 33 $\frac{1}{3}$ %, tredje året 34 %. Det gäller sådana mål, där vederbörande häktad kommit från annan domstol eller efteråt skall rannsakas vid en annan domstol, och nästan undantagslöst gäller det sådana förseelser, som tillgreppsbrott, bedrägeri och förfalskning. Jag vill särskilt anföra, att ett år var det 75 »häktade mål», som det heter, och av dessa var det jämt en tredjedel, således 25, där det gällde, om jag så får säga, »turnébrottslingar». Emellertid voro i många av målen naturligtvis flera häktade, och man kan därför säga, att

Ang.
laga domstol
i brottmål.
(Forts.)

det året det var ett 30-tal personer, som fingo föras från domstol till domstol. Och då jag gick igenom transportmålen för dessa tre år, fann jag, att det icke var mer än två, som voro av den beskaffenheten, att det kunde anses nödigt eller nyttigt att rannsaking ägde rum vid flera domstolar. Samma erfarenhet angående proportionen för de häktade målen har jag hört att mina medmotionärer gjort, således att man kan säga, att vart tredje häktat mål är ett turnémål. Tänk vilken mängd av transporter, som äro meningslösa. Jag vill nämna ytterligare ett exempel på det meningslösa i detta förande från domstol till domstol. Det är då det gäller enkla bedrägeribrott, begångna under olika domstolars domvärjo. Där kan man taga för givet, att det lägsta fängelsestraffet, en månad för varje brott skall ådömas, och man får ej ådöma mer än två års fängelse utöver det högsta straffet som ådömts för något av bedrägeribrotten. Men detta hindrar ej, att den brottslige rannsakas vid domstol efter domstol för ett 40-tal bedrägerier, och således blir rannsakingen i dessa bedrägerimål fullkomligt meningslös. Det nämndes också från reservanterna, att häktningstiden ju kan avräknas. Ja, vi motionärer ha just talat om den saken och hur tillämpningen därvid sker och kommo överens om att det plägar icke avdragas någon tid för häktningen, då detta anses icke stå i överensstämmelse med lagens avsikt, ty lagen är sådan, att när vederbörande skall transporteras från domstol till domstol, får vederbörande finna sig uti att något avdrag icke göres av häktningstiden.

Ja, jag har velat betona att frågan icke är liten och att det brådskar att få den prövad redan nu och framför allt att det är en praktisk fråga. Och jag kan försäkra, att de utgifter, som skulle komma att besparas för statsverket genom av oss åsyftad lagändring, ingalunda äro små. Nu hava reservanterna förklarat, att det här skulle vara så farligt att låta denna fråga komma till processkommissionen, därför att det skulle verka förryckande på kommissionens arbete. Jag vill då påpeka, att det är åtskilliga gånger under de senaste åren, som just sådana här frågor blivit företagna till avgörande, utan att man avvaktat processkommissionens förslag. Jag erinrar således om åtskilliga fall, som röra själva organisationen, exempelvis »stadga med föreskrifter om domsagas förvaltning», »lag om särskilda sammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden» — det är de s. k. tingssammanträden med tremansnämnd. Särskilt får jag nämna ett exempel, som visar att riksdagen begärt ändring i ett visst fall, utan rädsla för att det skulle inverka på processkommissionens arbete. 1915 års riksdag anhöll nämligen, att Kungl. Maj:t täcktes taga i övervägande, huruvida och i vilken omfattning åtgärder kunde *redan under nu gällande rättegångsordning* vidtagas för beredande genom det allmännas försorg av rättshjälp åt vissa parter. Och 1917 års riksdag lade ytterligare till en önskan i samma fråga, och så kom 1919 lagen om fri rättegång.

Redan innan vi motionerat om saken, hade vi gjort vissa förfrågningar och fått svar i den riktning som lagutskottets ärade ord-

förande här angav i avseende å farhågorna för att processkommissionen skulle bliva störd. Själva ansågo vi, att särskilt denna fråga var av så begränsad omfattning, att den icke borde vara besvärande för processkommissionen. För övrigt bör det väl icke vara omöjligt att en sådan fråga behandlas inom justitiedepartementet och blott lämnas till kommissionen för yttrande. Vi ha ju också givit en viss begränsning åt vår motion i förhållande till den motion, som förut, 1912, var föremål för riksdagens prövning.

Ang.
läga domstol
i brottmål.
(Forts.)

Då således enligt vår mening denna fråga är fullt så viktig, att den påkallar en utredning, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Kant* instämde häruti.

Herr *Leander*: Herr talman! För min del har jag med mycket stort intresse tagit del av föreliggande motion och utskottets utlåtande över densamma. Det är ganska underligt, att den reform, som ifrågasattes, icke långt före detta är genomförd, men det är så med oss, att vi äro rätt konservativa litet var, även om vi vilja gälla för radikala.

Det är naturligtvis olämpligt, att en person skall skickas från det ena fängelset till det andra och instämmas inför den ena domstolen efter den andra, oaktat allt kunde klaras upp vid den första domstol, där rannsakingen sker, när den anklagade öppet och oförbehållsamt erkänt sina förseelser. På grund av egna iakttagelser kan jag anföra många exempel därpå, men jag skall blott nämna ett. Det var en person, som varit anställd vid ett regemente som korporal och där begått tillgrepp av krigsmakten tillhörig egendom och fördenskull rymt. Därefter gjorde han till sin specialitet att stjäla velocipeder, även om åtskilligt annat fick följa med. När han kommit över en cykel, satte han sig på den och for några mil och därefter sålde han den för gott pris, men erhöll i allt fall en summa. Sedan reste han på järnväg ett stycke och kom så till en ny plats, där han upprepade sin manöver. På det sättet kunde han genomresa en stor del av södra och mellersta Sverige. Omsider häktades han i Karlskronatrakten och bekände då öppet och oförbehållsamt sina stölder. En del av dessa blevo beivrade först på grund av hans egen bekännelse. Han rannsakades vid olika domstolar i Blekinge och fick därpå företaga en rundresa från fängelse till fängelse och blev inställd inför den ena domstolen efter den andra. Jag mins inte, hur många domstolar det var, men jag tror, att det var nära tjugu. Allt-nog när han blivit slutrannsakad, hade det gått ungefär ett år efter häktningen. Nu kan man säga, att det inte alls var synd om honom. När han begått stölderna, fick han finna sig i att resa omkring på det där sättet. Även om man har den uppfattningen, får man tänka på de tusentals kronor, som transporter och rannsakingarna kostade statsverket till rakt ingen nytta. Mannen var gift och hade familj, och man kan ändå tycka, att det hade varit ganska lämpligt om han fått komma ut litet förr från fängelset för att kunna arbeta

Ang.
laga domstol
i brottmål.
(Forts.)

för sin familj. Det kan tilläggas, att han skött sig mönstergillt, sedan han avtjänat sitt straff. Både för honom själv och i synnerhet för familjen hade det varit en fördel, om han icke behövt sitta på rannsakning så lång tid, som fallet var. För honom var det bestämt icke något nöje att resa från fängelse till fängelse, såsom herr Hederstierna lät påskina, att det skulle vara för vanetjuvarna. Nå, jag skall ge honom rätt i, att dessa kunna finna det roligt att vara ute på vift, men skola vi ha så gott hjärta för dem, att vi behålla den gamla ordningen bara för att bereda dem ett nöje?

Nu är det emellertid så, att hela rättegångsväsendet ligger under utredning, och då är det alldeles omöjligt att få en reform igenom. Vad man än kommer med för förslag, så heter det, att reformen står i samband med andra frågor, som äro föremål för utredning, och därför får man vänta. Jag vill emellertid erinra min vän herr Engberg, att sedan 1912 ingenting gjorts i detta fall, och då kan det vara påkallat att nu ingripa efter nio år. Annars få vi kanske vänta ytterligare nio och nitton år till, innan det blir någonting av. Nu hänvisar man till processkommissionen i detta fall. Ja, skola vi vänta med att genomföra reformen, tills processkommissionen blir färdig med sitt arbete, få vi nog vänta ganska länge. Men icke är det så svårt för processkommissionen att utarbета ett förslag rörande denna detaljfråga. Jag anser, att den icke behövde härtill använda många dagar eller många timmar ens, och därför kan det omöjliggen förrycka processkommissionens arbete. Som jag nämnde nyss, hade denna reform bort genomföras för länge sedan, men då så icke har skett, böra vi åtminstone icke nu uppskjuta den längre utan taga itu med den, ty den är ganska lätt att genomföra.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr H e d e r s t i e r n a: Endast ett par ord med anledning av vad utskottets ärade ordförande yttrade. När han talade om den ökade arbetsbördan för domstolarna, trodde jag, att han avsåg, att nämndemännen skulle vara skyldiga att infinna sig vid olika domstolar. Men det kröp sedan fram, att han menade, att notarierna och vederbörande rådmän och borgmästare skulle bli sysselsatta med ifrågavarande mål. Men målen skola ju i alla fall behandlas. Om det icke blir i rådstuvurätten i Södertälje, får det väl bli i rådstuvurätten i Stockholm, ty rannsaking måste ju i varje fall ske. Jag befarar därför, att för en gångs skull den ärade ordföranden i lagutskottet råkade anlägga lokalsynpunkter, vilket väl icke var meningen.

Men varför jag egentligen begärde ordet var därför att utskottets ordförande återopade muntliga yttranden till honom av ordföranden och en ledamot av processkommissionen. Med anledning därav vill jag säga, att det finns ingenting vi jurister äro så förskräckta för som vad man kallar gatuknäckning. När en domare icke sitter och dömer å tjänstens vägnar utan det kommer en person, såsom i detta fall lagutskottets ordförande, och på ett snällt och vänligt sätt frågar någon, om denne har någonting emot att behandla denna sak,

svarar personen i fråga naturligtvis lika snällt och vänligt — så mycket mera som han tror, att riksdagen står bakom — att han icke kan motsätta sig detta. Det framgick dock av referatet av samtalet, att ordföranden och ledamoten av kommissionen medgävo, att det skulle vålla dem visst arbete att sätta sig in i denna speciella fråga. Och jag försäkrar herr Leander, att skall kommissionen skriva en sådan lag, som den nu ifrågasatta, går det icke på några timmar eller dagar, utan det är ett oerhört arbete att passa in den i det nya system, som man tänkt sig. Jag kan under sådana förhållanden icke fästa någon vikt vid de yttranden, som ordföranden i lagutskottet åberopade, utan ber att få vidhålla mitt yrkande.

Ang.
laga domstol
i brottmål.
(Forts.)

Herr L ö f g r e n i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Jag har deltagit i den behandling, som denna fråga undergått i utskottet, och då jag tillhört majoriteten, skulle jag kunnat åtnöja mig med att rösta för utskottets hemställan utan att närmare ange motiven härför, därest icke ett par frågor av principiell betydelse berörts i debatten och föranlett mig att begära ordet. Det var herr Engberg, som vidrörde den ena av dessa principiella frågor. Han anmärkte, att motion i ämnet förelegat redan vid 1912 års riksdag och att de skäl, som nu förebragts för motionärernas yrkande, tidigare varit föremål för riksdagens prövning och att riksdagen 1912 bland annat på grund därav, att en stor rättegångsreform var igångsatt, icke ansåg lämpligt att fristående upptaga förevarande spörsmål. Herr Engberg ansåg, att då riksdagen sålunda redan uttalat sig i frågan, det vore principiellt oriktigt av riksdagen att nu komma till annat slut i saken. Till en början ber jag få erinra, att herr Engberg icke alltid själv är så principfast i den riktning han angivit. Det var för helt kort tid sedan vi behandlade en lagfråga, där samma reservanter, som här äro antecknade, nämligen herrar Hederstierna och Engberg, även då i broderlig förening avstyrkte ett förslag, som var tillstyrkt av lagutskottet, ett förslag, varom icke endast riksdagen tidigare *yttrat sig*, utan där riksdagen *begärt* just den lagstiftning, som nu var ifrågasatt. Riksdagen hade sålunda begärt viss ändring i de bestämmelser, som gälla registrering av firma. Denna begäran hade exekverats av regeringen, vars förslag tillstyrktes av lagutskottets majoritet, men herr Engberg avstyrkte lagändringen såsom onödig och frågan föll. Frånsett denna avvikelse från det rättas väg som herr Engberg alltså tidigare gjort sig skyldig till genom bristan- de respekt för ett äldre riksdagsbeslut, ber jag få påpeka, att 1912 års motion var av vidsträcktare omfattning än den nu föreliggande. Motionärerna vid årets riksdag ha beaktat de svårigheter, som då framhöllos, och begära icke mera än att få en utredning om, huruvida en dylik reform i mera begränsad omfattning skulle kunna genomföras.

Nu kommer jag till det reella hindret från såväl herr Hederstiernas som herr Engbergs sida och kommer härmed att beröra den andra av de principfrågor, som varit på tal. Båda reservanterna erkänna visserligen det stora behovet av att få ändring i det full-

Ang.
laga domstol
i brottmål.
(Forts.)

komligt orimliga förhållandet, att en man eller kvinna, som erkänt sina på ett flertal ställen begångna brottsliga handlingar, vilka vanligen äro av synnerligen enkel natur och kunna vara på förhand fullständigt utredda av polismyndigheterna, skall nödgas kуска omkring ända till 400 mil för att bli slutdömd. Inte nog med att det innebär ett lidande för dem själva — detta vill man ju bagatellisera — men nog kan man ifrågasätta lämpligheten av att en eventuell brist i lagstiftningen rörande behandlingen av våra yrkesbrottslingar skall botas på det sättet, att man emot lagens anda och processens syfte håller dem häktade under långa tider genom att onödigtvis forsla dem från det ena stället till det andra. Och därtill kommer kostnaden för staten, som ingalunda är obetydlig utan synnerligen avsevärd.

Men, säga herrar Hederstierna och Engberg, det går icke för sig att taga upp denna fråga fristående, ty den hör samman med den stora processreformen, varför den kan och bör lösas endast i sammanhang med denna. Jag skall be att få vitsorda, att om det gäller stora frågor, en betydande omläggning av processväsendet, när det gäller nya principer för rättegång och dylikt, böra sådana frågor, om de kunna undanskjutas, icke upptagas till förtidig prövning, utan de böra anstå för att prövas av processkommissionen och lösas i samband med den väntade stora reformen. Men jag vill samtidigt göra gällande, att det inte på något sätt bör anses nödvändigt, att blotta tillvaron av en processkommission, som inte blir färdig förrän kanske tidigast om fem år, och vars arbetsresultat i varje fall inte kan omsättas i lagstiftningen och levande livet på låt oss säga tio år, skall tillåtas blockera riksdagens, blockera statsmakternas lagstiftningsarbete, hindra dem från att vidtaga möjliga reformer i rent praktiska frågor, detta endast därför att man tack vare kommissionen väntar något större och bättre.

Jag vill på det bestämdaste påstå, mina herrar, att ehuru det här gäller en i och för sig just icke så liten fråga — frågan är tvärtom synnerligen viktig både ur statens och den enskildas synpunkt — så gäller det samtidigt dock en i teknisk, juridisk bemärkelse ytterst begränsad fråga, som man ingalunda behöver föreställa sig remitterad till processkommissionen för att den där, såsom herr Hederstierna och herr Engberg befarade, skall ligga och taga upp kommissionens tid och hindra densamma att syssla med än viktigare frågor. Det gäller en fråga, som avser en teknisk förändring i ett visst lagrum, en sak, som bör behandlas inom vederbörande departement. Chefen för justitiedepartementet bör naturligtvis i en eller annan form underställa saken även processkommission. Men en så pass begränsad konsultation, som här kan behövas, bör säkerligen kunna göras på ett par timmar en förmiddag eller, varför inte en eftermiddag. Såsom vi veta, har också såväl president Westring, ordföranden i processkommissionen, som dess sekreterare, herr Schlyter, förklarat, att de för sin del inte hade någonting emot, att denna fråga nu toges upp i den blygsamma form, som här är ifrågasatt, nämligen i form av en utredning rörande möjligheten att i föreva-

rande fall få en rättelse till stånd. Processkommissionens ledamöter ha sålunda själva inte haft något att invända mot en utredning i detta avseende. De ha inte ansett, att därigenom alltför mycket av deras tid skulle tagas i anspråk. Under sådana förhållanden tycker jag nästan, att man skulle gå för långt i sin omtanke om processkommissionen, därest man på den grund toge hänsyn till vad de ärade reservanterna önska och bifölle deras avslagsyrkande. Jag ber, herr talman, att få tillstyrka bifall till lagutskottets hemställan.

Ang.
laga domstol
i brottmål.
(Forts.)

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Herr Hederstierna har gentemot mig framställt en invändning som gjort mig ganska förvånad.

Jag hade talat om, att det nuvarande tillståndet i förevarande avseende medför en onödigt ökad arbetsbörda för domstolarna, även på det sättet, att det onödigtvis medför arbete för domstolarnas protokollförare. Herr Hederstierna misstänkte nu i förbigående, att det skulle varit som borgmästare i Södertälje jag talade. Jag vill då säga, att detta inte var fallet, ty borgmästaren i Södertälje har icke skyldighet att föra dombok. Herr Hederstierna tycktes emellertid vilja göra gällande, att det inte blir mera arbete för domstolarna därigenom att protokollföringen i dylika mål delas upp på en massa domstolar, så att varje domstol får skriva protokoll rörande de brott, som vore begångna inom dess domvärjo, än om en enda domstol finge taga hand om det hela. Denna invändning kan inte gärna förklaras på något annat sätt än att det är så lång tid sedan herr Hederstierna tjänstgjorde som underdomare, att han glömt bort hur denna sak behandlas i underrätterna. Det är ju så, att den domstol, som dömer i saken, naturligtvis måste taga reda på vad som förekommit vid alla de föregående domstolar, där brottslingen rannsakats. Om en person rannsakas vid ett tjugotal domstolar, skall alltså den domstol, som dömer, gå igenom alla de tidigare protokollen. Behandlas däremot saken endast vid en domstol, får denna domstol taga reda på det hela. Den omständigheten alltså, att personer forslas för rannsaking från den ena domstolen till den andra, nödgar ett flertal domstolar att sätta sig in i vad som förut ägt rum i saken, medan däremot, om allt behandlas vid en domstol, det endast blir denna, som över huvud taget kommer att ägna sig där åt. Den tid som åtgår blir i så fall naturligtvis mycket kortare än när ett flertal domstolar skola delvis rekapitulera det arbete som förut är gjort på andra håll. På detta sätt uppkommer sålunda en verklig dubbling av arbetet i dess totalitet.

Herr Hederstierna sade vidare, att han visste, att jurister i allmänhet voro så obenägna för s. k. »gatuknäckning», att man icke borde fästa sig vid vad ordföranden och ledamoten av processkommissionen i förbigående hade yttrat i denna fråga. Jag vill i det avseendet framhålla, att jag inte tillät mig att besvara dessa herrar på gatan, utan jag tillfrågade dem i telefon, den ene i hans bostad och den andre på hans tjänsterum. För övrigt måste väl herr Heder-

Ang.
laga domstol
i brottmål.
(Forts.)

stierna medge, att det föreligger en bestämd skillnad mellan å ena sidan en begäran, att en ledamot av en domstol eller ett kollegium skall ge en tolkning av ett mer eller mindre tvistigt lagrum; en tolkning som han med skäl kan vara obenägen att på rak arm verkställa, då man så där händelsevis träffar honom, och, å andra sidan, en fråga till ledamöter i en kommission rörande ett så praktiskt spörsmål som detta, huruvida det är olämpligt för kommissionen att en viss sak behandlas för sig. Det är en himmelsvid skillnad mellan dessa två saker. Jag kan inte se, att juristernas obenägenhet för »gatu-knäckning» kan ha något att göra med en begäran att erhålla ett svar av ledamöterna i en kommission på en sådan fråga, som det här gäller.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes av herr Hederstierna, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 185 ja mot 14 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.

Vidare förekom till behandling konstitutionsutskottets utlåtande, nr 35, i anledning av väckt motion om borttagandet av censusbestämmelserna i fråga om valbarhet till riksdagens första kammare.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 268, hade herr *Vennerström* hemställt, att riksdagen ville såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande ändrade lydelse av § 9 i riksdagsordningen:

»Till ledamot i första kammaren kunna endast väljas i kommunernas allmänna angelägenheter röstberättigade män och kvinnor, som uppnått 35 års ålder.»

Utskottet hemställde, att riksdagen med bifall till förevarande

motion måtte såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

*Förslag
till ändrad lydelse av § 9 riksdagsordningen.*

§ 9.

Till ledamöter i första kammaren kunna endast väljas i kommunernas allmänna angelägenheter röstberättigade män och kvinnor, som uppnått trettiofem års ålder. Kommer riksdagsman, efter det han vald blivit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträder han sin befattning.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herr *Clason*, vilken, med instämmande av herrar *Reuterskiöld*, *Persson* i *Fritorp*, *Starbäck* och *Gustafson* i *Kasenberg*, tillkännagivit, att han hemställt, att utskottet måtte avstyrka motionen;

av herr *K. J. Ekman*, som i likhet med herr *Clason* yrkat avslag å förevarande motion;

av herrar *Johansson* i *Kälkebo* och *Olsson* i *Golvvasta*; samt

av herr *Carlström* i *Helgagård* mot viss del av utskottets yttrande.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Starbäck*: Herr talman, mina herrar! När man ser på utskottets motivering för dess förslag om denna grundlagsändring, så finner man, att utskottet nästan uteslutande sysselsätter sig med själva innebörden uti det nuvarande censusstrecket. De ha resonerat, som de säga, ur synpunkten av principiella och praktiska skäl och kommit till det resultat, att censusstrecket är föråldrat och principiellt bör bort. Jag skall icke gå in på att försöka bemöta detta resonemang, som jag i stort sett tvärt om skall be att få skänka mitt gillande. Men desto märkvärdigare är det, att utskottet här har avtryckt motionärens motivering, och det må ju så vara, då det är överensstämmande med gammal kutym, alldenstund motionen lett till positivt förslag inom utskottet; men då motionären börjar sin argumentering med att så tydligt som gärna är möjligt fastställa, att hans syfte är att nå fram till ett enkammarssystem, så förefaller det mig litet egendomligt, eller kanhända det är alldeles naturligt, att utskottsmajoriteten icke på något sätt med ett enda ord tagit ståndpunkt till denna viktiga principiella innebörd; utan sedan motionärens argumentering blivit avtryckt, går utskottet i sin tillstyrkande motivering till motionens hemställan endast in på själva censusstreckets innebörd utan att med ett enda ord ens antyda, vad utskottsmajoriteten intar för sorts ställning till vänstersocialisternas mening angående enkammarssystemet.

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

Får man nu, herr talman, måhända dra den slutsatsen, att såväl högersocialisterna som liberalerna inom utskottet ha ställt sig på samma ståndpunkt som motionären, så är det ju helt naturligt, att man icke bryr sig om att yttra sig om denna viktiga principiella fråga. Men vissa omständigheter, som inträffat inom utskottet, göra, att jag för min del icke kan se tillräckligt klart i den frågan, och det skulle utan tvivel för oss alla vara av stort intresse att under debatten få klart besked härom.

Som herrarna finna av den vid detta betänkande fogade av herr Clason med instämmanden avgivna reservationen, är det just med avseende på denna fråga: enkammarssystem eller tvåkammarssystem, som vi ha funnit det så ytterst betänkligt att gå motionären till mötes. Skälet för denna vår avvisande hållning äro först och främst av formell art, då vi nämligen citera vad särskilda utskottet år 1919 hade att anföra gent emot ett liknande yrkande som det nu framkomna. Där säges: »Av liknande skäl kan utskottet icke tillstyrka bifall till ett sådant yrkande, som går ut på att i fråga om valbarhet till första kammaren en av 1918 års urtima riksdag ej avsedd väsentlig förändring (borttagande av census) skulle äga rum.» Detta citat ur 1919 års utskotts betänkande har naturligtvis här kommit till i reservationen för att antyda, att man finner det hava ingått i den mångomtalade författningskompromissen att icke röra vid denna census. Jag har naturligtvis icke något närmare reda på hur den kompromissen förhöll sig i alla krokar och vinklar, ty jag var icke medlem av riksdagens andra kammare då, men det som här säges av 1919 års utskott tyder onekligen på att man, för att nu följa utskottets betänkande, skulle tangeras gränsen för vad som år 1918 överenskomts.

Men detta är nu icke det allra viktigaste, utan, såsom jag förut sagt, det viktigaste i denna fråga är: skola vi ha enkammarssystem eller tvåkammarssystem. Jag finner här uti en huvudstadstidning, som tillhör det frisinnade lägret, nämligen Stockholmstidningen, att där uti en ledare för gårdagen framhålles, att enligt författarens mening konstitutionsutskottet icke behandlat denna författningsreform på ett riktigt sätt. Tidningen menar som så, att denna principiella lilla skillnad mellan första och andra kammaren skulle icke bli föremål för behandling annat än i samband med den stora frågan om det s. k. förstakammarproblemet. Det är speciellt den ståndpunkten, som reservanterna i utskottet intaga, och det första uppslag, som där gjordes från vår sida, var just att genom konstitutionsutskottets initiativ försöka få fram frågan på det sättet, att den skulle behandlas i sin stora helhet. Detta går nu inte för sig, och på grund av vissa förhållanden, som kanske utskottets ordförande vill närmare omnämna, var det inte värt att försöka komma med ett yrkande i den riktning, som en sådan ståndpunkt borde ha anvisat, utan därför sluta reservanterna med det nakna avslagsyrkandet.

Det tjänar ju ingenting till, herr talman, att förlänga debatten om den här frågan. Jag förmodar, att utgången i andra kammaren

är alldeles klar, och därför ber jag att få inskränka mig till att yrka avslag på såväl den väckta motionen som utskottets hemställan.

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

Herr Larsson i Västerås: Herr talman, mina herrar! Även jag delar den förste ärade talarens uppfattning i det avseendet, att jag hoppas, att majoriteten i denna kammare skall vara klar i der här frågan, men det oaktat kan jag icke underlåta att säga ett par ord.

Som herrarna finna av utskottets utlåtande, har utskottet såväl av principiella som praktiska skäl ansett sig böra tillstyrka den föreliggande motionen om borttagande av censusvillkoren för valbarhet till första kammaren. Utskottet säger i sin motivering, att »principiellt synes det uppenbart, att detta valbarhetsvillkor, genom vilket möjligheten att invälja en person i första kammaren göres beroende av dennes ekonomiska ställning, är oförenligt med den demokratiska ordning, som nu är genomförd i vårt land». Jag ber att i detta sammanhang få konstatera, att herr Starbäck förklarade, att han i stort sett var ense med utskottet beträffande den motivering, som utskottet har anfört i sitt utlåtande.

Utskottet anför vidare, att det synes uppenbart, att, därför att en person fyller dessa ekonomiska villkor, man icke kan förutsätta, att han på grund därav har större politiska kvalifikationer än en person, som av en eller annan anledning icke kommit så långt, att han skattar för en inkomst av 3,000 kr. eller äger en till 50,000 kronor taxerad fastighet. Det torde sålunda vara klart beträffande det principiella, att dessa valbarhetsvillkor höra icke samman med den ordning, som vi nu ha fått genomförd på författningsområdet.

Men det är icke nog med dessa principiella skäl, utan, såsom utskottet även anfört, det kan för borttagandet av dessa censusbestämmelser också anföras åtskilliga praktiska skäl. Visserligen kan man ju säga, att på grund av penningvärdets fall dessa censusvillkor numera inte betyda så mycket, som de gjort tidigare, men de utgöra fortfarande en inskränkning i valmännens möjlighet att utse ledamöter i första kammaren endast med hänsyn till vederbörande kandidats personliga förutsättningar för uppdraget. Ty om en ur valmännens synpunkt lämplig kandidat av en eller annan anledning något år skulle komma under den stadgade inkomsten på 3,000 kronor och sålunda icke bli i tillfälle att skatta för en sådan inkomst under alla tre åren närmast före valet, så är han icke längre valbar till första kammaren.

Det är vidare en annan omständighet, som vi i detta sammanhang böra fästa särskilt avseende vid, nämligen att numera även kvinnorna äro valbara till första kammaren. Jag torde icke närmare behöva utveckla varför just denna omständighet gör det särskilt nödvändigt att slopa dessa bestämmelser. Det torde icke vara många gifta kvinnor i detta land, vilka uppfylla de nu gällande villkoren, som föreskriva att vederbörande skall äga och minst tre år före valet ha ägt en fastighet, taxerad till 50,000 kronor eller under tre år hava åtnjutit en inkomst av 3,000 kronor och därför till

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

staten erlagt skatt. Oavsett alla andra skäl som kunna anföras för att slopa denna censusbestämmelse, blir detta en nödvändighet just med hänsyn till kvinnornas valbarhet.

Denna bestämmelse medför för övrigt en del egendomliga konsekvenser. För att icke bli långrandig skall jag endast upptaga ett par och då först peka på det för övrigt uppenbara förhållandet, att valbarheten till första kammaren för närvarande i hög grad är beroende av huru skattelagstiftningen ordnas här i landet. Tänker man närmare på saken, skall man helt visst finna detta synnerligen otillfredsställande. Att valbarheten till landets lagstiftande församling, i vad det gäller första kammaren, skall vara beroende av hur denna lagstiftande församling bestämmer i fråga om skatterna är icke försvarbart.

En annan egendomlig konsekvens, som man kan tänka sig uppkomma på grund av censusbestämmelserna, är att en person, som blivit invald i första kammaren, kan just på grund därav bli diskvalificerad något år senare. Förhållandet är ju det, att ledamot av riksdagen icke skattar för sitt arvode i egenskap av riksdagsman, såframt han icke är bosatt på den ort, där riksdagen hålles, d. v. s. i Stockholm. Det är endast ett litet fåtal av första kammarens ledamöter, som äro skyldiga att betala skatt för den inkomst de ha genom sitt riksdagsmannauppsdrag. När således det stora flertalet av ledamöterna i första kammaren icke skatta för denna inkomst, så följer därav, att när en ledamot, som blivit invald i första kammaren och som kanske då stått så nära gränsen till valbarhet som möjligt, låt oss säga att han har haft 3,500 kronor eller kanske 4,000 kronor i inkomst, när han, säger jag, sedan fått vara ledamot av första kammaren ett år och då måst avstå från sin vanliga inkomst under de fem månader, som riksdagen varar, så förstår man, att han ett par år därefter icke längre skattar för minst 3,000 kronor, och följaktligen skall han enligt grundlagens bestämmelser avträda från sitt uppsdrag såsom riksdagsman i första kammaren. Det heter nämligen nu, och det kommer också, därest utskottets förslag bifalles, att stå kvar i § 9 av riksdagsordningen, där dessa censusvillkor äro uppräknade, på följande sätt: »Kommer riksdagsman, efter det han vald blivit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträder han sin befattning». Således enligt grundlagens ordalydelse skall en person, som blivit invald i första kammaren, men under den tid, då han sitter som representant där, icke längre uppfyller dessa censusvillkor, frånträda sin befattning. Herrarna förstå ju vilka orimliga konsekvenser denna censusbestämmelse kan leda till i dylika fall, och konsekvenserna bli ännu mera orimliga, om man betänker, att mandat-tiden numera utgör icke mindre än åtta år i första kammaren.

Vad jag nu anfört kan vara tillräckligt med avseende på de principiella och praktiska skäl, som kunna anföras mot censusbestämmelsernas bibehållande.

Jag skall nu till sist också be att få säga ett par ord gentemot herr Starbäck. Jag har redan konstaterat, hurusom han i sitt an-

förande förklarade, att han i stort sett gillade utskottets motivering. I det avseendet skall jag icke säga något emot honom, och jag skall heller icke gå in på hans kritik av motionen och vad motionären yttrat i *sin* motivering, då jag föreställer mig att motionären själv kommer att svara på den saken. Då emellertid herr Starbäck riktar en anmärkning mot utskottet för att utskottet icke ägnat förstakammarproblemet någon uppmärksamhet i sin motivering, så måste jag med anledning av detta uttalande säga ett par ord.

Utskottet har icke i detta sammanhang eller med anledning av denna motion ansett sig böra ingå på något resonemang rörande förstakammarproblemet. Och varför det? Jo därför, att dessa censusbestämmelser, såvitt jag kan förstå, icke ha det ringaste att göra med om vi ha enkammarssystem eller tvåkammarssystem. Det är väl ändå icke herr Starbäck's mening att, såsom herr Clason och herr Ekman i sin reservation synas göra gällande, vilja påstå, att dessa censusvillkor utgöra någon förutsättning för bibehållandet av artskillnaden mellan de två kamrar, som nu finnas? Om man icke vill hålla på en dylik förutsättning, så är det uppenbart, att denna fråga alls ingenting har att göra med enkammarssystem eller tvåkammarssystem. Vidare vill jag betona, att utskottet icke har kommit till sitt resultat på grund av motionärens motivering utan på grund av den motivering, som utskottet självt förebragt.

Då herr Starbäck vidare i likhet med herr Clason anser, att den överenskommelse, som träffades 1918, borde utgöra ett skäl för att kammaren nu icke skulle biträda utskottets förslag, så måste jag för min del säga, att det resonemanget förstärker jag icke. Jag var med år 1918, då denna överenskommelse träffades. Jag förklarade också då ärendet förelåg här i kammaren, att i vad på mig ankommer skulle jag vara med om att fullfölja denna överenskommelse till punkt och pricka. Och det har jag för min del också gjort. I och med det att denna överenskommelse vid årets riksdag blivit helt och fullt genomförd äro också, såvitt jag förstär, konsekvenserna av denna överenskommelse i det avseendet slut. Vore det så, att man här hade att göra med ett stadgande, som blivit ändrat eller nyinfört på grund av denna överenskommelse, då skulle jag för min del finna det rimligt, att man sade som utskottet gjorde beträffande utskyldstrecket, att man åtminstone bör avvakta och se huru de nya bestämmelserna verka under någon tid, innan man börjar med att göra ändringar. Men nu är det fråga om en bestämmelse, som vi under årtionden ha haft tillfälle att pröva, och vi behöva således icke avvakta några erfarenheter i fråga om dess verkningar. Jag kan således i det avseendet icke finna, att den nämnda överenskommelsen skall behöva utgöra något skäl för kammaren att icke biträda utskottets förslag. — Jag har velat framhålla detta därför att herr Starbäck, som sagt, för sin del tycktes vilja i någon mån stödja sitt avslagsyrkande på denna överenskommelse.

Vad slutligen beträffar den av herr Starbäck framförda tanken, att frågan om valbarhetscensus till första kammaren icke bör prövas nu enbart för sig, utan tagas upp i samband med hela första-

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
Forts.)*

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

kammarproblemet, så kan jag för min del icke gilla den åsikten. Jag har den uppfattningen — och jag skulle tro, att de övriga ledamöter av utskottet, vilka där bildat majoritet, också hysa samma uppfattning — att huru denna fråga än löses, om vi skola ha censusbestämmelserna kvar eller om vi skola slopa dem, så har detta icke den ringaste betydelse för hur förstakammarproblemet i sinom tid skall komma att lösas. Vare sig vi skola ha enkammarssystem eller vi skola ha tvåkammarssystem, saknar den ifrågavarande censusbestämmelsen all betydelse.

Jag ber att i detta sammanhang få nämna, att även en bland utskottets ledamöter, som nu och tidigare värvat om alla dylika s. k. garantier, inom utskottet förklarar, att denna censusbestämmelse numera icke har någon betydelse beträffande artskillnaden mellan kamrarna. När detta obestriddigen också är förhållandet, kan jag icke förstå, varför det skulle vara nödvändigt att uppskjuta undanröjandet av en bestämmelse, som man kan påvisa, att den medför praktiskt taget orimliga konsekvenser, så länge den står kvar.

Ja, herr talman, på grund av vad jag nu anfört och under hänvisning till den motivering, som utskottet har förebragt i sitt utlåtande, ber jag att få yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag.

Herr Carlström i Helgagård: Herr talman, mina herrar! Då jag varit närvarande inom utskottet vid behandlingen av denna fråga och därvid avgivit en reservation i fråga om motiveringen vid första och andra punkten av utskottets utlåtande, skall jag be att med några ord få ytterligare klargöra min ställning till densamma.

Vad först beträffar reservationen, skiljer den sig, som herrarna torde finna, i sak rätt obetydligt ifrån utskottets motivering. Jag har endast, då jag i likhet med motionären anser, att denna fråga icke bör vara en partifråga utan att alla partier borde kunna enas om att söka få bort denna censusbestämmelse, hållit före, att utskottet icke behövt polemisera mot de uppfattningar, från vilka man utgått, då man införde bestämmelsen. Jag skall icke heller yrka bifall till min motivering; jag har endast härmed velat påpeka, att man på en enklare väg kunnat säga ifrån, att detta streck principiellt är stridande emot vår författning för övrigt, och att det praktiskt sett är utan betydelse. Det är också ganska betecknande, att den förste ärade talaren, herr Starbäck, i själva verket också erkände, att detta streck icke längre kan tillmätas någon vidare praktisk betydelse, och det är just ifrån den utgångspunkten, jag ser på saken.

Då de Geer 1863 framlade stommen till den författning, vi nu ha, var det väl meningen, att detta förmögenhetsstreck i förening med flera andra bestämmelser skulle så att säga utgöra ett medel till en viss väsensskillnad mellan första och andra kammaren, och då samma utskott, som behandlade denna proposition, då sade, att det ansåg reformen tidsenlig, kan man ju säga sig, att den tiden kanske hade behov av sådana bestämmelser. Men nog måste vi väl ändå gå med på att utvecklingen nu gått i sådan riktning, att detta

streck icke längre kan anses tidsenligt. Man har ju steg för steg skaffat bort de andra strecken, då det gäller valrätten, och jag anser under sådana förhållanden icke, att man kan försvara detta, då det gäller valbarheten till första kammaren.

Då ifrågasvarande streck således icke kan anses ha någon praktisk betydelse — ty man kan väl icke säga, att i detta streck fortfarande kan ligga, vad som från början avsetts med detsamma — anser jag, att man gott kan upphäva detsamma, ty fastän det icke har någon betydelse, som nyss nämnts, utestänger det dock en stor del av folket från valbarhet till första kammaren, särskilt, som utskottet påpekat, de mindre lantbrukarna och arbetarna. Och jag kan icke förstå, att lantbrukets representanter, åtminstone de, som tillhöra de mindre lantbrukarna, kunna vara böjda för att behålla detsamma. Det finnes socknar på landet, där endast prästen och skolläraren äro valbara till första kammaren, under det hela lantbrukarebefolkningen faller utanför.

Herr Starbäck har sökt göra gällande, att man icke borde röra vid denna fråga, då man vid uppgörelsen 1918 icke tog några mått och steg för att borttaga strecket i fråga. Man torde väl därpå kunna svara, att 1918 års män icke kunde tänka på allt, och vilken uppfattning man än har angående förstakammarproblemet, kan man icke säga, att detta streck behöves för att upptagas i ett blivande reformförslag till första kammarens ombildning.

Med dessa ord, herr talman, ber jag sålunda att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Golvvasta: Herr talman, mina herrar! Såsom reservant i denna fråga skall jag be att med några få ord få motivera min ståndpunkt. Motionären börjar sin motivering med: »Det socialdemokratiska vänsterpartiet ställer sig alltjämt principiellt på enkammar-systemets ståndpunkt.» Denna motivering säger ju rent ut, vad motionären så att säga på långsikt åsyftar: avskaffande av tvåkammar-systemet och införande av enkammar-system. Den nu föreslagna ändringen av § 9 riksdagsordningen förefaller ju att vara tämligen oskyldig och att icke kunna vara något direkt attentat mot tvåkammar-systemet. Men med kändedom om motionärens ståndpunkt i den föreliggande frågan kan man ej undgå att misstänka den förslagne politikern, som uppjuder alla sina krafter för att jämna vägen till sitt slutliga mål. Om vi fortsätta på den inslagna vägen och så att säga successivt suddar ut all artskillnad mellan första och andra kammaren, äro vi snart framme vid det stadiet, att man med fullt fog kan säga, att ingen artskillnad finnes emellan de båda kamrarna och att det därför faller sig som en given konsekvens att övergå till enkammar-systemet.

Vi äro redan så långt på den vägen, att man åtskilliga gånger inom riksdagens väggar fått höra, att första kammaren blivit radikalare än andra kammaren. Denna mening hävdades t. o. m. offentligt här i kammaren den 12 mars i år av en framstående liberal re-

? fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

presentant, som sade, att det nog emellanåt hände, nu för tiden, att andra kammaren vore mera betänksam än första kammaren etc.

Någon säger kanske, att dessa skäl ej äro så tungt vägande för ett avslag på motionen i fråga, men jag har dock velat peka på dessa faktiska förhållanden, som ingen med fog kan bestrida; och som jag ej blivit övertygad om enkammarsystemets välsignelser utan fortfarande håller på tvåkammarsystemet, har jag ej kunnat biträda motionen. Det kan ju med visst fog, om man ej tänkt sig in i hela förstakammarproblemet, förundra en del gott folk, att jag gått på avslagslinjen, ehuru det parti, jag tillhör, drabbats för att icke säga straffats genom denna censusbestämmelse, så att vi i första kammaren ha en representant mindre, än vi skulle ha haft, om dessa bestämmelser ej funnits.

Innan jag går vidare, vill jag säga ifrån och understryka, att vi ej i dessa censusbestämmelser se någonting av värde att bevara och så att säga inpassa i en eventuell ny organisation av första kammaren, som av allt att döma inom en snar framtid måste på allvar tränga sig fram. Den överenskommelse i författningsfrågan, som kom till stånd 1918, var ju endast ett provisorium och lämnade, som bekant, förstakammarproblemet öppet. Samtliga partier, som överhuvud taget vilja behålla tvåkammarsystemet, erkänna oförbehållsamt, att det icke är bra, som det är, utan att denna fråga väntar på sin lösning. Vid behandlingen av herr Vennerströms motion enade sig också konstitutionsutskottet om tillsättande av en delegation, som fick i uppdrag att försöka finna några framkomliga linjer för förstakammarproblemet lösning. Hur långt denna delegation kommit, är dock för mig obekant.

Huvudskälet för min ståndpunkt i denna fråga är, att jag vill bibehålla tvåkammarsystemet, och som förstakammarproblemet av allt att döma snart torde rulla upp sig i hela sin vidd, vill jag ej vara med om att utplåna de få kvarlevorna av artskillnad de båda kamrarna emellan. Med andra ord: jag vill ej övergiva det gamla, förrän vi fått något acceptabelt nytt i stället.

Med dessa få ord skall jag, herr talman, be att få yrka avslag å såväl motionen som utskottets förslag.

Herr Vennerström: Herr talman! Den förste talaren, herr Starbäck uttryckte i sitt anförande en farhåga för att under teknad närde någon listig önskan att med detta förslag genom en bakdörr insmyga det förfärliga enkammarsystemet, och den siste talaren hyste samma farhåga. Han ansåg, att jag hade denna tanke på långsikt och att det var »den förslagne politikerns» avsikt att uppjuda alla krafter för att genomföra det älskade enkammarsystemet.

Jag ber att synnerligen bestämt men på samma gång hövligt få lugna de ärade herrarnas farhågor. Jag har i början av min motion deklarerat, att jag vidhåller min principiella ståndpunkt till enkammarsystemet, men endast som en rent principiell deklARATION för att man icke tilläventyrs på något håll skulle anse, att

jag gått ifrån denna uppfattning, därför att jag motionerat om praktiska reformer av systemet, sådant det nu är. Jag anser för min del, att man oavsett sin principiella ståndpunkt till frågan om en- eller tvåkammerssystem bör kunna enas om att vidtaga de rent praktiska reformer, som anses vara redan nu av behovet påkallade. Och jag anser för min del — och jag tror, att även herr Starbäck delvis instämmer däri — att man ur praktiska synpunkter synnerligen väl kan vidtaga de av mig begärda åtgärderna.

Sedan yttrade herr Starbäck, att han hade ett formellt skäl för avslag, nämligen författningsuppgörelsen 1918. Det är för mig omöjligt att fatta, hur man just från herr Starbäcks sida och i allmänhet från deras håll, som äro motståndare till detta förslag, kan vidhålla denna formella synpunkt, ty det var icke så länge sedan, som vi i denna kammare debatterade frågan om att uppriva en av de vitala punkterna i den uppgörelsen, nämligen bestämmelserna angående utskyldsstrecket. Då man på samma håll, där man nu ur formell synpunkt argumenterar mot denna motion, den gången ansåg, att man oavsett uppgörelsen kunde omedelbart uppriva en av de vitala punkterna i densamma, så är det för mig fullkomligt omöjligt att förstå, hur en sådan formell argumentation kan framföras i denna fråga, och det t. o. m. ifrån en så intelligent man som herr Starbäck.

För övrigt är det mig icke obekant, att man redan nu står i begrepp att vidtaga rent praktiska reformer i de punkter, där uppgörelsen av år 1918 kan anses lämna ett och annat övrigt att önska. Är det icke så, herr Starbäck, att man redan planerar en synnerligen vittgående rent praktisk revision av hela kommunalförfattningen, alltså av de förordningar, man antog 1918 och senare? Jag tror dock icke, att herr Starbäck på något sätt har någonting att invända gentemot denna revision, som alltså gäller vissa delar av uppgörelsen 1918.

Sedan anförde herr Starbäck som det mest tyngande skälet och det var även det mest tyngande skäl, som framfördes av herr Olsson i Golvvasta — att man utplånar artskillnaden mellan första och andra kammaren, och herrarna ville sammankoppla denna synnerligen lilla fråga med hela frågan om förstakammarproblemet. Det förefaller, som om de ärade opponenterna skulle anse, att om man tar bort denna oväsentliga bestämmelse, försvinner varje artskillnad mellan första och andra kammaren. Men vi ha ju alltså jämt kvar den högre åldern, 35 år, till första kammaren, och vi ha kvar de indirekta valen av särskilda valkorporationer. Där ha vi den bestående artskillnaden mellan första och andra kammaren. Men den artskillnad, som det här är fråga om, är den verkligen en sådan, som är lämplig att bibehålla.

Herr Starbäck erkände själv, om jag inte hörde fel, i sitt anförande, att han hyste en viss sympati för utskottets tal om att det av praktiska och principiella skäl har gått på den linje, som det gjorts. Herr Olsson i Golvvasta, som med sitt skrivna anförande

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

hade bort kunna få fram några starka synpunkter i sin argumentation, sökte förgäves att på en enda punkt visa, att den artskillnad, som markeras av denna censusbestämmelse, verkligen är av behovet påkallad. Jag skulle kunna anföra en av avslagsyrkarnas främsta talesmän inom utskottet, tillhörande första kammaren. Han erkände öppet och ärligt under debatterna, att han ansåg denna bestämmelse vara såväl opraktisk som även olämplig. Men därför att den dock markerade en artskillnad, sak samma vilken, så skulle dock denna censusbestämmelse, ehuru den var olämplig, i varje fall bibehållas. När man är så renons på verkliga skäl, att man erkänner, att denna censusbestämmelse utgör en olämplig väg att markera artskillnaden mellan första och andra kammaren, så förefaller det åtminstone oss, som om man skulle kunna upphäva denna del av artskillnaden, utan att därigenom hela första kammaren skulle komma att vandra all världens väg.

Jag måste också gentemot min ärade utskottskamrat, herr Olsson i Golvvasta, säga, att jag är synnerligen förvånad över att han såsom talesman för ett sådant parti, som för talan speciellt för de mindre bönderna, har kunnat komma till den ståndpunkt, där han står. Det är i alla fall så, att just denna censusbestämmelse utgör ett hinder för Sveriges smärre bönder, för dess arrendatorer och torpare, alltså för den massa av Sveriges bondefolk, som bildat hans eget parti, att kunna anses värdiga att genom egna talesmän representeras i första kammaren. Vid senaste valet i Kronobergs läns landsting blevo bondeförbundets samtliga tre kandidater på listan kasserade. De fyllde inte villkoren i denna censusbestämmelse. Och följden blev den, att ingen av de kandidater, man tänkt välja, kunde väljas, utan mandatet gick till ett helt annat parti. Jag har gjort en liten rundfråga bland bondeförbundarna inom denna omkrets på norrlandsbänken, och jag har funnit, att de samt och synnerligen anses ovärdiga på grund av denna censusbestämmelse att komma in i första kammaren. Min ärade vän från Medelpad är ovärdig, min ärade vän här bakom från Ångermanland är ovärdig och min ärade vän till höger, chefen för bondeförbundet, är ovärdig att komma till första kammaren. Och sedan kommer detta partis talesman inom utskottet och säger, att den bestämmelsen måste vi bibehålla. Jag må säga, att maken till självuppgivelse har aldrig varit skådad i denna kammare. Nej, jag tror sannerligen, att äro herrarna värdiga att komma till andra kammaren, så inte borde väl i alla fall de svenska böndernas talan i första kammaren bli så synnerligen dåligt företrädd, om samma personer även skulle anses värdiga att taga plats på andra sidan, där inne i den heliga senaten. Men jag vill inte rikta mig så synnerligen skarpt mot herr Olsson i Golvvasta, då jag på grund av vissa privata samtal är viss om att herr Olsson i Golvvasta i denna fråga för talan inte för bondeförbundet och dess män i andra kammaren utan huvudsakligen enbart för sig själv. Jag kan dock inte hjälpa, att jag tycker, att det faller ett skimmer av oblandat löje över denna censusbestämmelse, när det verkligen är så ställt, att allvarliga män anse,

att man bör bibehålla densamma, då den verkar så — därför att den utgår från den beskattningsbara inkomsten — att en man, som är värdig att komma till första kammaren, blir ovärdig, därför att han får en tillökning i familjen. Man måste erkänna, att ett tvåkammerssystem, som vilar på de grundvalarna, det är sannerligen byggt på lösan sand. Jag kan förstå, att en stor och godmodig skämtare som herr Starbäck kan gilla, att man bibehåller en dylik censusbestämmelse. Men att allvarligt lagda talesmän kunna yrka på att denna rent löjligen bestämmelse bibehålles, förefaller mig tämligen underbart.

Det kom nyligen till mig en synnerligen god vän, som är känd av hela kammaren som en av dem, som förmodligen mest ärligt arbeta i samhällets vingård. Han förtalte, att han hade varit så enfaldig, att han under några år hade sysslat med upplysningsverksamhet. Han hade lagt ned hela sin brinnande själ och hela sin oerhörda arbetsintensitet i att utge en ekonomisk tidning, som var avsedd att till Sveriges unga män, till bönder och industriarbetare sprida ekonomisk upplysning; en man, som därjämte använt dagar och nätter, kanske framför allt nätterna, för att skaffa sig själv historiskt vetande och där gå vidare och som levat enbart på sitt riksdagsmannaarvode. Ja, han hade, såsom han själv sade mig, dels blivit ekonomiskt ruinerad på företaget och dels även haft under ett års tid en sammanlagd beskattningsbar inkomst på hela fem öre — och det hade han förtjänat på växling, då han växlat en krona med en partikamrat. En sådan man, han skulle alltså vara ovärdig att komma till första kammaren, just därför att han lagt ned hela sin intelligens och arbetskraft i ett fullkomligt oegennyttigt företag för att till Sveriges breda lager sprida den ekonomiska upplysning, som just nu kanhända är långt mera av nöden än någonsin förr. Det kommer av detta skäl, trots att frågan som sagt har i viss mån ett skimmer av löje över sig, dock också ett sådant stänk av allvar däri, att jag vill hemställa till de herrar, som ändå anse, att personligheten bör gälla mer än pengarna, att lägga sin röst till förmån för utskottets förslag.

Herr Persson i Tofta: Ja, det är ju alldeles naturligt, att själva idén om ett tvåkammersystem förutsätter, att det skall finnas en artskillnad mellan de båda kamrarna. Men denna artskillnad åstadkommes enligt mitt förmenande inte på något sätt av denna censusbestämmelse, som utskottet nu föreslår skola borttagas. Jag tror nog också, att det är så, att inte heller reservanterna ha tillmätt den någon betydelse i artskiljande hänseende.

Nu frågade herr Starbäck, vad vi mena beträffande förstakammarproblemet. Han ansåg, att det borde tagas upp i detta sammanhang. Och jag kan ju vittna, att det var riktigt vad han sade, att när frågan var uppe i utskottet, så framhöllo herr Starbäck och hans nuvarande meningsfränder, att hela detta problem borde tagas upp i sammanhang med avgörandet av denna motion. För min del kun-

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.*

(Forts.)

de jag emellertid inte finna, att denna motion var av sådan beskaffenhet, att den föranledde att i samband därmed upptaga hela frågan om förstakammarproblemet.

Jag sade, att censusbestämmelserna inte verka artskiljande. De faktorer, som för närvarande verka artskiljande mellan kamrarna, äro ju den högre valbarhetsåldern och väl ändå mer den högre valrättsåldern samt slutligen det medelbara valsättet. Huruvida nu dessa faktorer äro tillräckliga för åstadkommande av artskillnad, det vill jag inte yttra mig om. Det är möjligt, att de inte äro tillräckliga. Jag skall i detta sammanhang inte heller yttra mig om, huruvida de äro precis de lämpligaste faktorerna för åstadkommande av denna artskillnad. Men om nu så skulle vara förhållandet, att de inte äro precis de lämpligaste, så kan det ändå aldrig föranleda mig att hålla på att den censusbestämmelse, som det nu är fråga om, därför skall bibehållas. Ty den är i alla fall ganska olämplig, det har man nog svårt att komma ifrån.

Jag vet personer, som ha haft en 30-årig riksdagsmannabana i andra kammaren och om vilkas kvalifikationer det inte rått minsta tvekan, men som under hela denna tid inte varit valbara till första kammaren just på grund av denna censusbestämmelse. Nu är det ju rätt vanligt, att när en förtjänt politiker vid ett val inte återväljes till andra kammaren, han av sina meningsfränder insättes i första kammaren för att hans insikter och förmåga likväl fortfarande skola komma det politiska livet till godo. Men när det råkar träffa en av dem, som inte uppfylla dessa censusvillkor, så är han ju därigenom uteslängd, och det kan väl inte gärna vara lämpligt.

Vidare är det ju också, såsom även utskottet påpekat, på det sättet, att sedan numera kvinnorna äro valbara till första kammaren, så kommer naturligtvis detta censusstreck att verka mycket hårdare och valfriheten för vederbörande väljare att bli ganska inskränkt, särskilt bland kvinnorna.

Herr Olsson i Golvasta förklarade, att han inte kunde tillerkänna denna censusbestämmelse något värde. Men han hade, såvitt jag förstod, blivit förskräckt för denna reform dels därför att den kommit från herr Vennerströms sida och dels på grund av själva begynnelseorden i herr Vennerströms motion, där denne just deklarerat sin ståndpunkt beträffande en- eller tvåkammarssystem. Det är väl inte skäl att så mycket fästa sig vid, varifrån ett förslag kommer. Man får väl bedöma förslaget sådant det är. I detta fall torde det vara svårt att finna några sakliga skäl för bibehållande av denna census.

Jag misstänkte, och jag har fortfarande en liten misstanke därom, att själva anledningen till att man från reservanternas sida vill ha kvar denna censusbestämmelse, var den, att man därigenom skulle ha ett bytesmedel, när det gäller att utreda förstakammarproblemet, så att man då finge något värdefullt i stället. Men när jag tillät mig att säga detta i utskottet, så slog vederbörande ifrån sig med båda händerna och sade, att det visst inte var förhållandet, att man ville att denna bestämmelse skulle utgöra ett sådant bytesme-

del. Men i så fall begriper jag sannerligen inte, varför man skall behålla bestämmelsen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.*

(Forts.)

Herr S t a r b ä c k: Herr talman! Det är ju mycket att svara på, men jag skall försöka fatta mig kort.

Herr Larsson i Västerås och en del andra talare, tror jag, hava framhållit — herr Larsson i Västerås gjorde det ett par gånger och strök kraftigt under det — att jag förklarar mig i stort sett kunna instämma med utskottsmajoritetens motivering, varför jag väl icke måtte finna någon artskillnad mellan kamrarna i denna censusbestämmelse. Jag kan icke riktigt förstå detta resonemang. Jag har instämt med herr Clason i hans reservation, och jag måste säga mig, att ett kvarvarande av detta censusstreck verkligen i sin mån utgör en artskillnad mellan de olika kamrarna. Jag finner det allra bäst bevisat däruti, att hos alla de tre talarna för streckets bortfallande, ehuruval de anstränga sig att få kammaren och förmodligen publiken därutanför också att tro, att det är en förfärligt liten fråga, som icke har någon betydelse alls, ett, tu, tre, handen är omvänd, och man anstränger sig på alla möjliga sätt för att visa, vilken kolossal betydelse denna fråga har för valbarheten till första kammaren. Min moitié från utskottsbehandlingen, herr Vennerström, sade först, att det faller ett löjligt, komiskt skimmer — så tror jag ordalagen voro — över denna fråga. Han kunde vidare förstå, att en så godmodig man som jag kunde hålla på det där strecket, men det förvånade honom, att allvarligt lagda personer kunde göra det. Jag tackar allra mjukast, betyget för mig med avseende å en sida av min karaktär skall jag icke alls annat än känna mig smickrad över; men det förvånade mig att den ärade talaren sedan gick över från den ljusa operettens mera skrattväckande melodier ned till det tragiska skådespelets mörka tonfall, då han förklarade, att det var något ohyggligt tänka sig, att detta streck skulle drabba en person av angiven beskaffenhet. Om det var den jag menar att talaren tänkte på, skall jag be att få instämma i alla herr Vennerströms lovord, men att det skulle vara så förskräckligt ohyggligt tragiskt att tänka sig att detta streck hindrade hans val till ledamot av första kammaren, det var tragiskt, men ändå skulle det enligt talarens mening vara enbart löjligt. Nog får man säga, herr talman, att det är bra märkvärdigt, att sådana retoriska figurer och omkastningar användas, när man från början själv sagt, att det gäller en obetydlig sak.

Naturligtvis finns det artskillnad. Jag tycker att herrarna skulle kunna begripa att, när man som jag är en bestämd anhängare av att icke rubba grunderna för det tvåkamarsystem, som vi ändå fingo, när den gällande författningen kom till, man måste fästa en mycket stor vikt vid varje sådan rubbning; och jag hade verkligen väntat mig, för att citera herr Vennerström, något mera intelligens från den talaren, liksom han väntade från mig, då han i sin motion säger följande, vilket jag måste nämna en gång till: »Det socialdemo-

I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)

kratiska vänsterpartiet ställer sig alltså principielt på enkammar-systemets ståndpunkt. Emellertid kan det tagas för självfallet, att en motion om enkammar-system icke med riksdagspartiernas nuvarande sammansättning vinner riksdagens bifall. Den skulle förvisso komma att avslås, liksom fallet förut har varit. Så länge första kammaren nu finnes till, bör dock varje förslag till demokratisering av dess grunder från vänstersocialistisk sida stödjas.» Jag får verkligen säga, att nog är det bra märkvärdigt att i den ingress, herr Vennerström har bestått sin motion, göra denna förklaring för att visa, att han står kvar på samma principiella enkammarståndpunkt, fastän — *fastän*, mina herrar — han föreslår, att en skillnad mellan de båda kamrarna skall tagas bort. Det är en högst besynnerlig mening, som jag omöjligen kan få ihop med den smula logik, som jag ännu har en viss förhoppning om att jag besitter.

Sedan måste jag säga till herr Viktor Larsson och herr Persson i Tofta: Jag har icke fått svar på min fråga; jag vet icke alls var herrarna stå i avseende å förstakammarproblemet. »Det skall icke behandlas nu; det skall icke behandlas i samband med denna fråga, det skall behandlas en annan gång. Det här är en så obetydlig sak, så den taga vi bort. Sedan skola vi kanske — när och hur och var, det ha vi icke fått någon antydning om — »få tillfälle att behandla frågan, om vi skola ha enkammar-system eller tvåkammar-system.»

Det hade varit av intresse att få litet närmare besked om hur de båda stora vänsterpartierna ställa sig till denna fråga. För närvarande, tillsvidare och förmodligen riksdagen ut och sedan också är man hänvisad till att tyda detta utskottsbetänkande så som det måste tydas, nämligen som ett steg på — såsom min meningsfrände i frågan herr Olsson i Golvvasta sade — lång sikt mot införande av enkammar-systemet.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Hallén: Herr talman! Den representant för bondegruppen, som haft ordet i denna fråga, har redan fått en välbehörlig erinran om den besynnerliga hållning bondegruppen, eller åtminstone en och annan av dess representanter intagit i denna fråga. Jag vill ytterligare stryka under, att ett mera pregnant sätt att betyga sin vilja att så att säga begå harakiri inför partiet åt högersidan, det får man verkligen leta efter. Det är ju nämligen inte bara så, att våra lantmän genom bestämmelsen om de 50,000 kronornas taxeringsvärde eller de 3,000 kronornas inkomst äro vid valtillfället i regel uteslutna ifrån att kunna väljas in i första kammaren, utan detta gäller ju som bekant först och främst de tre föregående åren och gäller också, kan man säga, de åtta efterföljande åren, under vilka mandatet i regeln innehas. Det innebär alltså, att en lantman måste, om vi räkna med att han har en gård, taxerad för mindre än 50,000 kronor, åtminstone hava haft en inkomst under 11 år av 3,000 kronor. Det betyder i praktiken, att den stora mängden av våra lantmän, åtminstone i vissa landsdelar, äro absolut utestängda ifrån att

deltaga i första kammaren. Att man icke då fortast möjligt yrkar på positiva ändringar för att tillgodose denna grupps skäligen intressen, det är väl ägnat att väcka minst sagt förvaning.

Emellertid, jag hade begärt ordet närmast för att fästa kammarens uppmärksamhet på de reservationer, som äro fogade till betänkandet. De löpa fram på tre olika linjer. En av dessa reservationer är kanske ändå värd att räddas en smula ur glömskans djup. Det är reservationen nr 2 i ordningen, avgiven av hovrättsrådet Ekman. Om man ser på den reservationen, märker man först hur reservanten gör sig en alldeles obehövligen möda att bevisa risken och olämpligheten av enkammersystemets genomförande. Den polemik han bedriver mot enkammersystemet är ju alldeles obehövligen, eftersom utskottet ej med ett ord går in för någon sådan princip. Det är också betecknande, att han i denna Don Quixote-kamp mot väderkvarnarna icke lyckats få någon Sancho-Panza på sin sida, ty de andra reservanterna ha visligen aktat sig för att göra följe med herr Ekman. Den som iakttagert den större klokheten — det är ju självfallet herr Starbäck — håller sig till herr Clason, vilken i sak ej förebringat mer än en fyra raders motivering för sitt avslagsyrkande. Han menar, att artskillnaden mellan kamrarna ej får rubbas, och att det alltså kan bli fallet genom denna motions bifallande. Därför går han på avslag. Jag tror det var särskilt herr Starbäck som påpekade, att det är högst besynnerligt, att utskottet kan följa herr Vennerström, då han anger, att syftet med motionen är att bana vägen för enkammersystemet, och att han såsom en milstolpe på vägen att passera betraktar även denna historia om census. Då menar herr Starbäck, att om utskottet följer herr Vennerström, det i princip har gått in för den linjen, att man skall radera allting, som konstituerar väsensskillnaden mellan kamrarna.

Om det funnes verkligen en sådan lag här, som sade, att personer med rött hår inte skulle få sitta i första kammaren, och herr Vennerström eller någon annan vänstersocialist komme på idén att motivera om den bestämmelsens borttagande, inte kunde man säga, att han därigenom banat vägen för ett enkammersystem, om de andra *verkliga* väsensskillnaderna, motsättningarna mellan kamrarna kvarstode. Nu kan man tycka, att detta är ett orimligt exempel, men sådana lär exempel finns det ibland i våra författningar. Jag kan nämna, att när man i Österrike under krigets sista år skulle rekonstruera sin författning och man då skulle i sin grundlag intaga bestämmelser ifråga om kvinnornas rösträtt, så intogs ett stadgande, att de kategorier kvinnor skulle få rösträtt, vilka kunde läsa och skriva, de som gått igenom vissa slags skolor och, *sådana kvinnor, vilkas man stupat i kriget eller avlidit av under kriget erhållna sår eller dukat under för under kriget utbrutna epidemier*. Nu tycker en vanlig människa, att detta sista är alldeles orimliga, alldeles ovidkommande kvalifikationer för kvinnlig rösträtt, som det här är fråga om, och detta stod sig också inte så värst länge, men jag menar att precis samma betyg kan man ge åt just denna historia om census: *det är en väsensskillnaden mellan kamrarna alldeles ovidkommande faktor, som man mycket väl*

I fråga om valbarhet till riksdagens första kammare.
(Forts.)

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

kan operera bort, utan att man därför rubbar på den egentliga väsen-skillnaden. En hel rad talare ha ju erinrat om, att det är det indirekta valsättet och den högre åldern både hos urväljarna och hos represen-tanterna som konstituera åtskillnaden mellan kamrarna. Där ha vi det väsentligaste och det centrala, och det står orubbat kvar även sedan denna sak blivit bifallen.

Det har nämnts av någon talare, att man har inom utskottet börjat göra en ansats till ett försök för att utreda möjligheterna till att få en sådan utredning om förstakammarproblemet i stort sett, och jag kan gärna erkänna, att jag varit med om att medverka till det uppslaget. Men jag har gjort det därför, att jag anser, att det kan man mycket väl göra och ändå samtidigt gå på ett bifall till denna motion, av det skäl, som jag nyss angivit, att man ej rubbar på den väsen-skillnad, som antagligen även den blivande allmänna utrednin-gen skulle vilja vidmakthålla.

Vidare kan man säga, att man föregriper icke en sådan utred-ning, om den nu över huvud kommer någon gång till stånd, ty det kan man väl vara säker om, att i en någon gång i framtiden blivande grundlagsändring kommer aldrig i livet denna bestämmelse om census att kvarstå, utan det kommer nog att tänkas andra kvalifikations-grunder.

Vi ha också inom utskottet, liksom även här i kammaren, kunnat konstatera, att i sak kan ju icke någon invändning riktas mot denna reform. Det var någon, som där först kom upp med det där upp-slaget, om tillökning i familjen såsom inverkan på kompetensen att sitta i senaten. Och bara denna bestämmelse, vilken icke äger motsvarighet i något annat lands författning, borde väl övertyga en och var, att det är en linje, som man måste komma ifrån. Man tänke sig, att genom det avdrag för beskattningen, som kan beviljas. kan en person, som suttit i första kammaren ett eller två år, råka att ett följande år bli beskattad för en summa, som på grund av beviljat barnavdrag understiger de 3,000 kronorna, och då kan den stackarn få säga: »Nu får jag icke vara riksdagsman längre, ty jag har fått ett barn, och därigenom har min kompetens ohjälpligt gått i kvav i det avseendet.» Vi veta, att det finns vissa länsstyrelser, som ansett att bestämmelsen skall tolkas så, att det icke är den deklarerade inkomsten utan den till beskattning upptagna inkomsten, som är av-görande, och då kommer ju rätten att sitta i första kammaren att för sådana representanter ligga på en synnerligen lös grund.

Herr talman! Jag skall icke upptaga tiden något ytterligare utan ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindman: Herr talman! Man har här i debatten talat om vad som står i utskottetsbetänkandet och att utskottets majoritet, som är för motionen, härför anfört såväl praktiska som principiella skäl. Ser man på de praktiska skäl, som utskottet kommit med, så äro de ju mångahanda, ja så mångahanda, att jag skulle vilja säga, att utskottet staplar upp dem på varandra, för att de skola verka med en alldeles överväldigande tyngd. Men om man ser litet närmare på

dessa skäl, så undrar jag, om de äro så hållbara. Utskottets ordförande talar om t. ex. att censusbestämmelsen kan ändras genom att ändra de regler, man giver för beskattningen. Så kommer han in på det, att de arvoden, som man har såsom ledamot av riksdagen, icke äro beskattade, och utvecklar sedan denna sak därefter, att det kan gå så, att en person förlorar möjligheten att vara riksdagsman genom att hans inkomster minskas o. s. v. Jag vill då säga, att om detta skulle bero på att dessa arvoden icke beskattas, så går det ju an att ändra bestämmelsen därom — jag minns nu icke, varför det kommit att bli som det är. Och jag förstår icke, varför icke en riksdagsman, som icke bor i Stockholm, skall betala skatt för sitt arvode likaväl som den som bor i Stockholm. Då förfaller ju hela det skälet. Vidare talades det om kvinnorna, att de i stor utsträckning icke skulle, såsom det nu är, bli valbara till första kammaren. Men jag skulle vilja fråga herr Larsson i Västerås och övriga, som äro med om detta: varför kommo icke herrarna med det hösten 1918? Fanns icke allt detta då? Voro icke arvoden då också obeskattade? Och var man icke ense om kvinnorösträtten? Vad hade legat närmare till hands för herr Larsson än att då komma och säga: mina herrar, det går icke an att bibehålla denna census för första kammaren; då inträffa ju alla de olägenheter, som konstitutionsutskottet nu i sitt betänkande här staplar upp på varandra. Redan av den anledningen tycker jag man försvagat sin ståndpunkt betydligt, därför att man icke, när den stora reformen gjordes 1918, kom fram med dessa saker och sade öppet och ärligt ifrån, att man ville ha med dem också i den uppgörelse, som träffades — ja, icke blott sade ifrån utan påfordrade det som villkor, för att uppgörelse skulle komma till stånd.

Vad är nu meningen med att taga bort denna skillnad? Ingen kan bestrida, att det är en skillnad. Ty vore det icke någon skillnad och spelade det så liten roll, så skulle väl icke herrarna göra ett sådant väsen av detta och hålla på, att denna censusbestämmelse skall bort. Men nu göra herrarna det; följaktligen är det då någon skillnad. Och då frågar man sig: är *detta* den rätta skillnaden, eller skall det vara någon annan skillnad mellan kamrarna? Jag skall lämna den frågan öppen, men jag vill säga, att de, som nu påyrka, att den artskillnad, som förefinnes och som åtminstone i någon grad skiljer kamrarna åt, skall suddas ut, de böra då komma och yrka på, att man skall taga upp frågan i *hela* dess vidd, och tala om för oss, huru en första kammare skall vara beskaffad, för att en artskillnad skall förefinnas. Jag fäste mig under debatten 1919, när grundlagsändringarna behandlades, vid att dåvarande justitieministern i den liberalsocialistiska regeringen herr Lövgren uttalade sin förhoppning om att förstakammarproblemet med det snaraste skulle på allvar upptagas. Varför tager man icke upp det utan bara på detta sätt söker plocka bort det ena och det andra och säger, att *det här* är icke lämpligt, *det där* är icke lämpligt, utan att man ens antyder, vad som är lämpligt att sätta i stället för det ena eller det andra? Min uppfattning är, att om man skall göra sådana ändringar, bör

I fråga om valbarhet till riksdagens första kammare.
(Ports.)

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

man göra det i ett sammanhang, så att man får fram hela frågan, huru första kammaren skall vara beskaffad. Intill dess så skett, är jag av den meningen, att man icke skall ändra någonting, och det icke minst av den anledningen, att det icke ingick i den uppgörelse, som träffades hösten 1918. Men jag återkommer till det strax.

När man studerar riksdagens protokoll för en period litet längre tillbaka, nämligen diskussionen rörande 1907 års författningsreform, så finner man, hurusom det liberala partiet då uppenbarligen intog en annan ståndpunkt i denna fråga, än det liberala partiet nu gör. Jag vill nu genast säga, att jag naturligtvis icke kan fälla det omdömet om alla de liberala talarna, ty jag har nu endast läst anförandena av ett par av dem, men de som jag fäst mig vid voro ju ganska tongivande. Det var först och främst dåvarande ledaren för det liberala partiet herr Staafl. Han ville icke vid det tillfället göra någon ändring i grunderna för första kammarens sammansättning. Han ville, att den skulle vara oförändrad, och som skäl anförde han bland annat, att han ansåg, att det vore en viss fördel, att även den större industrien, den högre bildningen och det högre ämbetsmannaståndets administrativa erfarenhet hade säte och stämma inom representationen. Alltså, han ville bibehålla första kammaren oförändrad. Och jag fäste mig även vid ett uttalande av en annan ledamot av det liberala partiet, en ledamot som hade intagit en ganska framskjuten plats i striderna om rösträtten, nämligen friherre Adelsvärd. Ja, herrarna kunna ju läsa vad han sagt; jag skall icke läsa upp det; men det är ett mycket varmt försvar för det s. k. penningstrecket, det vill jag säga för de herrar liberaler, som nu ämna rösta *emot* detsamma.

Vidare kan jag icke underlåta att litet gå in på vad som förekommit i debatten i dag. Herr Vennerström räknar upp vissa ledamöter av kammaren, som icke skulle kunna väljas till ledamöter av första kammaren, och han anser, att detta är ett så förkrossande skäl, som han kommer med; tänk den och den av oss här kan icke väljas till första kammaren; det är väl någonting alldeles orimligt; varför skulle icke han få väljas likaväl som många andra? Och herr Carlström var också inne på det kapitlet och sade sig icke förstå, huru jordbrukare kunna vara med om en bestämmelse av den beskaffenhet, att den kanske utestänger dem själva. Jag får säga, att jag förstår icke ett sådant själviskt eller egoistiskt resonemang, om jag så får säga. Naturligtvis ha vi stora och visa statsmän här i vår kammare, som komma med stora synpunkter, men jag kan icke räkna dessa herrar till den kategorien, ty jag tycker det är en mycket liten synpunkt på frågan om rätta förhållandet mellan första kammaren och andra kammaren, detta att grunden för sammansättningen av första kammaren skall vara beroende på, huruvida jag själv kan bli vald dit. Jag kan icke godkänna en sådan synpunkt. Och herr Hallén sjöng på samma melodi, då han talade om att det vore rent av att begå harakiri d. v. s. självmord. Jag delar därvid till fullo den uppfattning, som uttalats av en annan ledamot av utskottet, herr Olsson i Golvvasta, som framhållit, att det får icke vara beroende på en sådan

sak. Herrarna skulle ju kunna säga detsamma om en 34-åring här i andra kammaren. Jag är alldeles säker på att det finns många här i kammaren, som äro under 35 år, som äro fullt så duktiga som de, som äro över 35 år, men de få icke sitta i första kammaren. Det är ju en upprörande orättvisa! Skulle herrarna följa det resonemang, som fördes av herr Carlström och även, tror jag, av herr Persson i Tofta, så skulle naturligtvis herrarna uppmana alla här, som äro under 35 år, att motionera om grundlagsändring och säga: varför kunna icke vi få komma in i första kammaren? Naturligtvis skall åldersstrecket upphävas. Det finns precis lika mycket grund för det ena som för det andra.

Men vad jag ytterligare vill framhålla är, att frågan om första kammarens sammansättning skall upptagas i *ett* sammanhang, och man skall icke plocka sönder saken på detta sätt. Ordföranden i utskottet uttalade den förhoppningen, att andra kammaren nu skulle bifalla förslaget. Ja, i det fallet har jag också, liksom i själva frågan, en alldeles motsatt mening. Jag hoppas, mina herrar, på det allra livligaste, att andra kammaren avslår denna sak. Och det dels av de skäl, som jag framhållit. Men jag vill framhålla ännu ett skäl, som möjligen skulle kunna göra en och annan något betänksam, huruvida det är rimligt och rätt att nu gå med på denna sak.

Man talar här så mycket om att detta är ett penningstreck och att det är onaturligt, att man skall ha någonting sådant. Men jag upprepar den frågan: varför påyrkade icke herrarna detta 1918 på hösten? Vi gjorde då, mina herrar, en överenskommelse. Det är odisputabelt, att det var en överenskommelse, som innehöll grunderna för den författningsförändring, som gjordes vid det tillfället, och som sedan bekräftats beträffande grundlagarna vid lagtima riksdagen 1919 för att sedermera slutligen bekräftas vid detta års riksdag 1921. I den överenskommelsen finns icke någonting om någon ändring av nu förevarande art. Man *kan* naturligtvis säga, att därför att icke en sådan sak finns omnämnd, så ingick den icke i överenskommelsen. Emot detta skall jag be att få framhålla något, som uttalades av en ledamot här i kammaren vid det tillfället, nämligen av den, som talade på det socialdemokratiska partiets vägnar. Herr Vennerström och herr Molin i Dombäcksmark hade båda uttalat sig för borttagande av denna censusbestämmelse. Då yttrade herr Möller, som den tiden var ledamot av denna kammare, att han var visserligen anhängare till slopandet av denna bestämmelse, men så sade han: »Jag skall emellertid icke dröja vid detta. Det är min övertygelse, att en förändring på denna punkt snart måste komma. Det kan dock ej bestridas, att det måste hava ansetts ingå i förutsättningarna för den rösträttsreform, som överenskoms vid urtima riksdagen, att man icke i det sammanhanget skulle rubba på bestämmelserna för valbarhet till första kammaren.» Alltså, efter hans ord var den saken med i överenskommelsen och kunde följaktligen icke ändras. Då står beträffande överenskommelsen bara det skälet kvar, som anfördes av utskottets ordförande, att jag har ju varit med och genomfört det; jag har varit med och genomfört denna grund-

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Fort.)*

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

lagsändring, på allra sista tiden nu 1921. Det bestrides icke, att så är fallet. Men vad jag endast skulle vilja uttala min stora fundersamhet om är, huruvida verkligen utskottets ordförande anser, att därmed att han för en kort tid sedan i riksdagen varit med om att genomföra denna överenskommelse, han också är fri att omedelbart redan vid samma riksdag upptaga denna fråga och tala för den och rösta för den, då den innebär ändringar i överenskommelsen. Efter mitt sätt att se är det icke att på ett fullt lojalt sätt fylla vad som väl ändå var meningen med den överenskommelsen. Jag vill ju påpeka, att herr Larsson skulle kunna anmärka — och det gjorde han härom dagen, när vi talade om de andra strecken, om konkurs- och fattigvårdsstrecken — att från högernsida har man yrkat på bestämmelser om att skattestrecket skulle ändras. Däremot vill jag endast erinra, att herr Larsson vet, att vid överenskommelsen reserverade sig samtliga ledamöter av högerpartiet i särskilda utskottet emot detta och talade och röstade i enlighet därmed. Det var sålunda från vår sida fullt berättigat att göra på det sättet redan då och att vidhålla det även nu.

Sedan har man sagt, att detta är en motion, som kommit från vänstersocialistiskt håll, och därför skulle det vara underligt, att andra partiets representanter gingo med på den. Jag kan icke dela den uppfattningen, därför att det är uppenbart, att den omständigheten i och för sig, att herr Vennerström väckt en motion, bör icke hindra vem som helst att rösta för den, om den är riktig och bra. Men vad som förundrar mig, mina herrar, det är att de talare, som tillhöra det gammalsocialdemokratiska partiet och det liberala partiet, ha så där bara genom att herr Vennerström väckt motionen, nu åkt in på detta. Varför motionerade icke herrarna själva? Var det icke angelägnare än så? Tänk om herr Vennerström aldrig funnit på idén att motionera om detta i år. Då hade det ju icke blivit någonting av. Något så vidare angeläget för herrarna måtte det väl därför icke ha varit. Och med anledning av vad som förevarit vid överenskommelsen och vad som jag förut talat om beträffande det liberala partiets ställning i denna fråga, så skulle jag vilja säga, att när man nu talar om att utsudda eller behålla skillnaden mellan första kammaren och andra kammaren, så är verkligen all artskillnad utplånad mellan det liberala partiet, det gammalsocialistiska partiet och det vänstersocialistiska partiet.

Herr Nilsson i Vibberbo: Då jag icke, herr talman, kan finna någon rimlig anledning eller bärande grund för streckets bibehållande och då jag därjämte icke kan tro, att vårt land går en lyckligare och sundare utveckling till mötes genom att behålla censusstrecket, så skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Branting: Herr talman! Man har med åtskillig skärpa efterlyst den ståndpunkt, det socialdemokratiska partiet intager i avseende å frågan om enkammarssystem och tvåkammarssystem. Det

är icke någon hemlighet, att i den frågan meningarna inom vårt parti äro delade och att vårt program icke tagit bestämd ståndpunkt till denna sak. »Demokratiskt representationsskick» är den formel, vi enats om och antagit. Och i kommentaren står det: »Både enkam-marsystem och tvåkam-marsystem ha fördelar och nackdelar, men det finns åtminstone god anledning att avvakta, huruvida det nuvarande representationsskicket med vissa modifikationer blir tillfredsställande eller ej, innan partiet i programmet tager bestämd ställning till kravet på enkam-marsystem.» Jag tror, att den här framlagda uppfattningen är ganska allmän inom partiet. Naturligtvis finns det de, som ha en alldeles bestämd och utpräglad mening vare sig för enkam-marsystem eller för tvåkam-marsystem, men flertalet intager nog den ståndpunkten, att man kan komma fram till ett demokratiskt representationsskick på den nu bestående grunden och att man således icke har någon direkt omedelbar anledning att börja fordra en omvälvning av denna grund, utan lugnt kan se något tiden an i det avseendet.

Emot det här föreliggande förslaget har man nu försökt göra gällande, att det skulle ligga en verklig fördel, med hänsyn till den artskillnad, som man på många håll är angelägen att bevara mellan första och andra kammaren, i den här ifrågavarande bestämmelsen. mot vilken motionen vänder sig. Men det har väl ändå under diskussionen med tillräcklig tydlighet uppvisats, att det ligger ju icke någon väsentlig, någon på minsta sätt ingående artskillnad mellan första och andra kammaren genom att man bevarar den här kvarlevan, som står kvar från den tid, då före den Lindmanska rösträttsreformen första kammaren verkligen var en rikedomrepresentation, men som i kompromissens tecken då i viss mån modifierades. Men kvarlevan ha vi kvar i de här bestämmelserna. Den artskillnad, som finns mellan kamrarna, ligger naturligtvis, som här redan många gånger sagts under denna debatt, i det, att valmanskårer, som välja representanterna till första och till andra kammaren, äro olika sammansatta, och dessutom i att de som välja till första kammaren i sitt val äro inskränkta genom strängare åldersbestämmelser än de som välja till den andra.

Här argumenteras nu i synnerhet mot slutet av debatten på ett sätt, som jag blivit något häpen över. Särskilt fäste jag mig vid min ärade granne herr Lindman, när han ville göra gällande, att man skulle t. ex. kunna begära, att de unga här i kammaren skulle slå sig ihop om en motion och känna det som en fruktansvärd orättvisa, att de icke kunna med detsamma väljas in i första kammaren. Det är ju dock en besynnerlig advokatyr. Ungdom är ju tyvärr ett fel, som försvinner med åren rätt snart. Tror man verkligen att en sådan argumentering skall göra intryck på någon av åhörarna! Likaså måste jag säga, att den argumentering, som knyter an vid att vi haft en uppgörelse, och detta skulle vara stridande mot den uppgörelsen, den tror jag icke heller håller i minsta mån. Jag skall icke uppehålla mig därvid. Jag skall bara konstatera, att man å högersidan — låt vara med den reservation, som omnämndes av herr

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

Lindman — i alla fall tog denna överenskommelse av år 1918, fast man sedan envist försökt rubba en av själva hörnstenarna i densamma. Men man måste väl ändå resonera så, att när i denna uppgörelse ingick en rad bestämda punkter och denna uppgörelse avsåg ett alldeles bestämt syftemål och man från de deltagande partiernas sida fullföljt denna uppgörelses fortgång från 1918 till 1921, så är det väl, sedan detta blivit genomfört, icke längre värt att återropa den uppgörelsen. Den är avslutad. Den tillhör historien, är icke längre aktuell och har icke längre gällande kraft, sedan den i alla dess delar blivit fullföljd. Sedan kan det naturligtvis — det förstår jag mycket väl — vara en lämplighetsfråga, huru snart efteråt man vill på nytt taga upp en fråga, som mer eller mindre nära sammanhänger med den stora uppgörelsen av 1918. Och i det fallet tycker jag det ligger mycket nära till hands, att man icke har från de stora vänsterpartiernas sida varit så ofantligt angelägen att just skjuta fram denna sak i år. Men däremot vet herr Lindman likaväl som vi andra, att när en sak väckts på tal, måste man bedöma den sakligt. Ett initiativ är redan taget, och då blir det ju också nödvändigt att taga ställning till detta initiativ på grund av den uppfattning man har, huruvida den sak, som där föreslås, är gagnelig och nyttig och försvarbar eller icke. Det där upprepas ju allmänt i hela vårt görande och låtande, och av detta förhållande finns ingen anledning att draga några slutsatser av ofördelaktig art för de partier, som här kunna vara beredda att rösta för ett förslag, fastän de icke ansett sig skyldiga bära fram densamma.

Men herr Lindman insisterade i synnerhet på frågan: varför begärde man icke 1918, att den här frågan om viss ändring i censusbestämmelserna till första kammaren också skulle skjutas fram? Ja, vi som voro med 1918 minnas nog, huru svårt det var att försöka få högerpartiet med på så pass mycket, som då begärdes, så att om vi icke då därjämte vidhäftade allehanda andra önskemål, som man lättare kunde tänka sig skjuta på till framtiden, så var det väl endast en klokhetsåtgärd. Och jag trodde verkligen icke man skulle just från högersidan beklaga sig över, att man icke 1918 pressades till att taga också det här, liksom man under mycken suckan och kvidan fann sig på grund av omständigheterna böra gå med på de viktiga stora demokratiseringsåtgärder, som för övrigt vidtogos.

För resten har i diskussionen här kommit rent besynnerliga argument. Den talare, som först talade från bondeförbundets sida, ville ju göra gällande, att därför att herr Vennerström är en principiell anhängare av enkammarssystem och deklarerat detta, så måste det ligga en hund begravnen i det här förslaget, och att det således måste nödvändigtvis vara ett steg i riktning mot enkammarssystem i och med det att man rättar till detta missförhållande. Herr Lindman visade själv, att det argumentet icke håller, att man blir fullkomligt skrämnd, därför att motionen kommer från vänstersocialistiskt håll, så att man därför icke skulle kunna upptaga frågan till saklig prövning. Vi hörde herr Lindman just taga avstånd från ett

sådant resonemang, som icke är försvarbart. Men däremot varnade han oss för att på något sätt röra vid den där artskillnaden. Det *måste* ju ligga någonting av artskillnad däri, hette det, eftersom man är så angelägen att få bort det. Nej, jag tror icke alls det är så. Vad man vill med denna motion, är att rensa bort några bestämmelser, som herrarna icke i sak kunna försvara och mot vilkas bortrensande det icke anförts annat än att då borde vi taga det i annat sammanhang. Är det då så, att det är likgiltigt, om detta bortrensande kommer litet förr eller litet senare? Nej, det är det icke. Det har visats upp gång på gång, att det faktiskt finns fall, där det är till olägenhet för sammansättningen av den lagstiftande församlingen, att denna bestämmelse står kvar. Visserligen har det varnats för att ens tala om att det skulle vara oegentligt, att en del av oss här i andra kammaren icke äro valbara till den första kammaren. Men jag kan icke finna den varningen vara till den grad kategoriskt avgörande och bindande, att jag icke t. ex. kan nämna, att jag vet en kamrat här i kammaren, som många år varit valbar till första kammaren, men som på grund av 1918 års skattelagstiftning, som gav lindringar med hänsyn till barnantalet, sjönk ned under det där ominösa 3,000-kronors strecket, fastän vi naturligtvis allesammans skulle vara ense om, att det dock är en ganska stor orimlighet, att han *däri*genom skulle bli ur stånd att kunna, när han för övrigt fyller alla kvalifikationer, vara med bland våra kolleger i första kammaren.

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.*

(Forts.)

Det är med ett ord icke någon artskillnad av verkligt värde att böra behållas, som man får fram genom det nu bestående strecket, utan det är en retsam och föargelseväckande kvarleva av ett åskådningssätt, som helt och hållet strider emot den demokratiska tankegång, som genomgår de nuvarande bestämmelserna. Det är detta åskådningssätt, som gör, att vi måste, när denna sak förts fram, rösta för borttagandet av dessa bestämmelser.

Med hänvisning till den grundliga och fullt uttömmande motivering, som utskottet framlagt, med hänvisning till att vi på intet sätt numera äro bundna av denna uppgörelse, som haft sin tid och lojalt fyllts, men efter vilken man nu har fria händer, och med hänvisning slutligen till de argument, som här framförts för borttagandet av denna rest av penningstreck i vår författning, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Carlström i Helgagård: Herr talman! Det var med anledning av vad herr Lindman sade gentemot mig, som jag begärde ordet. Herr Lindman frågade, vad det blir för skillnad om detta streck bibehålles eller om det togs bort, och, om jag icke missförstod honom, ville han hålla den frågan öppen. Jag skall be att få säga, vad det *är* för skillnad. Det är helt enkelt, att en småbonde, en plogbonde, som är det praktiska arbetets man, nu är utestängd från första kammaren, under det att å andra sidan storbönderna kunna komma dit. Jag tror för min del, att vi ha bra få »plogbönder» här i denna kammare, och jag tror, att det icke skulle skada att även få

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

in några sådana i första kammaren. Detta är skillnaden, att man utestänger dessa det praktiska arbetets män inom vår klass. När jag sagt detta, hoppas jag, att herr Lindman icke tror, att det är själviskhet hos mig, som förestavat, att jag icke håller på detta streck. Det kan ju lika väl bero på själviskhet hos herr Lindman, att han vill ha det kvar. När herr Lindman sedan jämför denna bestämmelse med till exempel stadgandet om åldersgräns, måste vi väl ha klart för oss, att 35 år bli vi alla, om vi få leva, men det är icke säkert, att vi bli förmögnare för det. Jag tror således icke, att de skäl, som herr Lindman anfört, egentligen ha något fog för sig.

Sedan till slut kom naturligtvis herr Lindman fram och gjorde detta till en partifråga, och han ville konstatera, att här var en enig front från vänstersocialisterna till liberalerna. Jag skall be att få säga, att jag svarar för mig själv. Jag brukar icke gå omkring och fråga partikamraterna, hur de ämna rösta, utan jag handlar efter min egen övertygelse. Hur de övriga ställa sig, får voteeringen här utvisa.

Av herr Olsson i Golvvasta anförande fick jag den uppfattningen, att blott därför att vänstersocialisten Vennerström väckt förslaget, var det farligt. Jag har icke lagt denna synpunkt på saken, utan jag ser den sådan, som den verkligen är, nämligen en praktisk fråga, och jag har ansett, att detta streck är i ursprunglig mening betydelselöst. Att då bibehålla det, blott därför att en vänstersocialist väckt motionen och man misstänker, att detta skall bli ett medel att taga bort första kammaren, kan jag icke anse riktigt. För övrigt har bondeförbundets ledare herr Nilsson i Vibberbo redan desavouerat herr Olsson i denna sak.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Vennerström: Jag nödgas rikta en liten replik till herr Lindman. Herr Lindman erinrade om år 1907, och det var väl därför, att hans minne så gärna återvänder till de sköna år, då han själv regerade vårt land och rike. Han påminde om, att en av de liberala ledamöterna här i staden uttalat sig om tvåkammarsystemet. Men jag tror, att herr Lindman skall vara synnerligen försiktig att tala om just detta år, 1907. Jag vill fråga herr Lindman, som frågar, varför vi icke tagit upp hela tvåkammarsystemet, hur herr Lindman ställde sig, då han genomförde sin stora kommunalreform. Jag tror, att om herr Lindman går tillbaka, måste han själv erkänna, att just detta problem om tvåkammarsystemet lämnade herr Lindman vid den kommunala reformens genomförande i ett sådant skick, att man kan säga, att det är just därifrån, som detta problems olöslighet har kommit att till väsentlig del härstamma.

Sedan undrade herr Lindman, varför undertecknad angivit vissa representanter från andra kammaren, som icke voro valbara till första kammaren. Det var icke därför, att det var herr Andersson eller herr Pettersson eller herr Lundström, utan därför att dessa män äro talesmän för en stor grupp av svenska medborgare. Jag

visade, huru hela den svenska småbondeklassen, arrendatorer och torpare därigenom icke kunna få in sina egna talesmän i första kammaren. Herr Lindman värnar alltså genom sin argumentation i dag om det förhållandet, att en betydande och enligt hans mening synnerligen samhällsnyttig del av Sveriges medborgare icke kan i första kammaren få in sina egna talesmän, som kunna framföra deras synpunkter.

Sedan frågade herr Lindman, varför de andra partierna, socialdemokrater och liberaler, icke väckt egna motioner i denna fråga, och han tyckte, att intresset kommit hastigt på, då de själva icke motionerat och alltså hela frågan förfallit, om icke vänstersocialisterna fört frågan på tal. Jag kan tillfredsställa herr Lindmans vetgirighet med att säga, att rätt många representanter för det socialdemokratiska partiet hemställt till undertecknad, att jag skulle återupprepa den föregående år väckta motionen. Jag kan säga, att en sådan inom detta parti inflytelserik man som herr Artur Engberg före motionstidens utgång vände sig till mig och anhöll, att jag skulle väcka motion i frågan. Det fanns alltså redan då intresse för saken, fastän icke herr Lindman var i stånd att upptäcka det samma. Visserligen är det sant, att artskillnaden mellan vänstersocialister och liberaler är synnerligen stor, så att man från sistnämnda parti icke bort vänta en liknande hemställan, men jag kan även här tillfredsställa herr Lindmans vetgirighet. Det fanns åtminstone en liberal, visserligen icke partiledare men i varje fall en liberal, som vände sig till mig med samma hemställan om att jag skulle återupprepa denna motion.

Jag vill sluta med att uttala, att jag finner självfallet ingenting förvånansvärt i att herr Lindman är en synnerligen varm älskare av tvåkammerssystemet och av artskillnaden mellan de två kamrarna. Jag vill gratulera herr Lindman till att hans kärlek till detta tvåkammerssystem och till denna artskillnad nått en sådan lidelsefull hetta, att han till och med älskar de fula födelsemärken, som alltjämt vidlåda detta system.

Herr Larsson i Västerås: Jag har nödgats begära ordet ännu en gång för att säga några ord med anledning av herr Lindmans anförande. Han riktade sig mot mig särskilt i vissa punkter. Han tror och hoppas, såsom han uttryckte sig, att kammaren skall avslå utskottets förslag och att han även denna gång liksom vid ett föregående tillfälle skall komma på de segrandes sida.

Jag kan efter herr Brantings anförande fatta mig ganska kort. Emellertid fästades min uppmärksamhet vid att herr Lindman förklarade, att utskottets skäl för denna reform icke vore så viktiga eller hållbara. Men jag förmodar, att kammaren, sedan den hört herr Lindmans anförande, skall vara på det klara med att utskottets skäl äro så viktiga och hållbara, att herr Lindman icke kunde bemöta dem. Med anledning av det argument, som jag tillät mig framhålla och som även utskottet pekar på, nämligen att sedan en

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

ledamot blivit invald i första kammaren, dessa censusbestämmelser kunna medföra, att han efter några år icke längre får kvarstå såsom representant i kammaren, förklarade herr Lindman, att den saken är enkelt avhjälpt; vi kunna blott besluta att beskatta riksdagsmannaarvodena. Därmed klarade herr Lindman av den saken. Ja, herrarna kunna själva göra en jämförelse mellan sloandet av en i och för sig, jag upprepar det, för artskillnaden mellan kamrarna betydelselös censusbestämmelse, och en sådan åtgärd, som att riksdagen skulle besluta, att landsortsriksdagsmännens arvoden skola beskattas, då arvodet är bestämt just med hänsyn till att det icke skall beskattas.

Sedan frågade herr Lindman: varför kommo icke herrarna med denna sak 1918, då vi hade frågan före i särskilda utskottet? Det har herr Branting redan svarat på, och jag skall be att få understryka vad herr Branting sade. Därvid ber jag att få fårska upp herr Lindmans minne en smula och fråga, om han icke erinrar sig, att jag och flera med mig då förklarade, att de motioner, som väckts av herrar Vennerström och Molin, i vad de rörde denna sak, voro vi i själva verket med om, men med hänsyn till frågans läge kunde vi icke propagera för att då få ändring i detta hänseende. Vi ha ju alla klart för oss, att i en kompromiss kan man icke föra fram alla önskemål, som man har, utan man måste naturligtvis giva efter på vissa punkter. Jag tror, att herr Lindman skall erkänna, att vi, som deltog i denna överenskommelse, hava lojalt följt densamma, och jag upprepar vad jag sade i mitt första anförande, att för min del anser jag, att överenskommelsen nu är fullföljd och att man nu har fria händer. Jag ber herr Lindman att taga ad notam vad jag vidare yttrade i mitt första anförande, nämligen att om här vore fråga om en bestämmelse, som nyinförts genom överenskommelsen 1918, kunde man ju säga, att man borde dröja någon tid för att få erfarenhet av hur densamma verkar, men detta är en gammal bestämmelse, vars borttagande tidigare påyrkats från vänsterhåll.

Slutligen har herr Lindman också av herr Carlström i Helgagård fått svar på vad skillnaden är mellan att denna censusbestämmelse står kvar och att den kommer bort. Men då herr Lindman också nämnde, att detta stadgande innebär en artskillnad mellan kamrarna, skulle jag vilja fråga herr Lindman, eftersom han ånyo begärt ordet, vari denna artskillnad består, som herr Lindman anser vara så viktig. Det fingo vi intet besked om i hans anförande. För min del upprepar jag ännu en gång, att denna censusbestämmelse utgör numera ingen som helst artskillnad mellan kamrarna, och jag vågar säga, att varken herr Lindman eller någon annan skall kunna påvisa motsatsen.

Då herr Lindman och även herr Olsson i Golvvasta frågade, vad man skall sätta i stället, vill jag blott svara, att i stället för ett i nyss omnämnt avseende betydelselöst stadgande sätter man ingenting. Sedan läste herr Lindman upp ett anförande av herr Möller. Jag har redan svarat på detta med hänvisning till min uppfattning beträffande överenskommelsen. Jag skall också be, att

herr Lindman, när han tittar efter, vad den ene eller andre tidigare sagt i debatterna, också tittar efter, vad jag sade, då överenskommelsen första gången var på tal. Då kan herr Lindman också få reda på att jag icke alls var så belåten med överenskommelsen utan att jag förklarade, att jag, så snart förhållandena medgåve, skulle söka medverka till, att de brister, som fortfarande vidlåda den allmänna rösträtten, skulle rensas bort.

Ja, nu skall jag icke upptaga kammarens tid längre. Jag hoppas för min del, att kammaren redan är på det klara med, hur läget här är. Man envisas på motsidan att göra gällande, att det föreligger en verklig artskillnad, men man brister i bevisningen här för. Bestämmelsen är av den beskaffenhet, att den icke längre bör finnas kvar i vår grundlag. Anledningen till att den nu bör tagas bort är, att den lägger verkliga hinder i vägen för valmännen att välja just de personer, som de anse kvalificerade för uppdraget i fråga men som måhända icke fylla de villkor, som innefattas i detta stadgande.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Blott ett par ord. Det har varit för mig synnerligen intressant att åhöra diskussionen här. Den har måhända gått litet på sidan av saken, i det att den mycket rört sig om kompromissen på hösten 1918. Vad som här sagts beträffande denna kompromiss, har verkligen bekräftat en gammal åsikt hos mig, att kompromisser äro mycket kinkiga saker, om de icke uppgöras mycket väl och mycket bestämt. Nu sade jag redan 1918, att jag icke kunde anse kompromissen väl uppgjord, och nu tycks man ju inte heller vara ense om, hur mycket den omfattar. Det är därför jag med tillfredsställelse konstaterar, att jag icke hade något att göra med denna kompromiss, som tycks verka litet irriterande på herrarna.

Nu skall jag övergå till att svara herr Vennerström ett par ord beträffande frågan om oss mindre jordbrukare. Jag är själv en av dem och har under lång tid icke varit valbar till första kammaren. Jag har dock icke känt någon sorg däröver och vet knappast, att några valmän gjort det heller. Det är nog icke däri, det stora problemet ligger, huruvida jag eller herr Vennerström eller vem som helst kan bli ledamot av första kammaren, utan det stora problemet är, huruledes vår författning skall bli den bästa, vi kunna åstadkomma. Det är problemet. Då herr Vennerström vidare sade, att det var en ledamot, som blott hade några öres beskattningsbar inkomst, när man tog bort riksdagsmannaarvodet, så vill jag säga, att det kan väl vara rätt, att en och annan kommer in i representationen, som står så litet i kontakt med det praktiska livet, men Gud bevare oss, om en hel kammare bleve så sammansatt. Det vore sannerligen icke lyckligt.

Nu skall jag emellertid lämna detta. Jag vill då säga, att det är ingen av de nuvarande bestämmelserna, vilka markera en

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

skillnad mellan första och andra kammaren, som jag anser vara helig, ingen enda. De kunna ändras och bytas ut, vilka som helst. Det är icke avgörande för mig. Men vad som är avgörande för mig och som jag tillmäter en oerhörd stor betydelse, det är, att ett verkligt tvåkammerssystem behövs, vare sig det skall läggas såsom ett system med överhus och underhus eller som ett verkligt tvåkammerssystem med lika befogenhet i allt för båda kamrarna. Jag tror icke, att någon representation har framskapats i denna ofullkomliga värld, som är ofelbar, och då är det nog nyttigt, att sakerna ses från litet olika synvinkel. Därför, när herrarna säga, att dessa bestämmelser, genom vilka första kammaren skiljes från andra kammaren, äro helt och hållet utan betydelse, då giver jag herrarna rätt. Herr Branting var visserligen inne på en motsatt åskådning, då han framhöll det medelbara valsättet och den högre åldern, men det är nog bra litet.

Nu sade herr Hallén, att man verkligen hade en mindre kommitté eller att man utsett vissa personer att taga upp frågan om författningen, men så tillade han, att om och när det blir någonting av, det låg i vida fältet. Jag citerar icke ordagrant, men så var i alla fall meningen. Jag vill då säga herrarna i konstitutionsutskottet, att Ni göra helt säkert vårt svenska folk en stor tjänst, om Ni med allvar taga upp denna fråga. Jag vågar påstå, att ett allvarligt försök och ett allvarligt arbete på att lösa denna fråga är lika mycket värt som många års arbete av konstitutionsutskottet för övrigt. Så viktig anser jag denna fråga vara. Vi se, hurusom bland ett stort folk, Förenade staternas i Amerika, man icke har kivats så mycket om valgrunden och befogenheten för de två husen i förhållande till varandra. De ha fått vara tämligen i fred, men man har gjort mycket i det landet, som visar, att det folket verkligen sätter denna fråga utomordentligt högt, och det skulle helt säkert icke skada, om även vi i detta land satte vår författningsfråga så högt, att vi icke trodde, att vi kunde lösa den med att plocka en bit av författningen bort då och då. Det är icke sätet att lösa densamma på. Vad min ärade kamrat herr Olsson i Golvvasta hade att säga, var just ett uttryck av detta: låt oss taga och lösa vår författningsfråga i stort. Då skola herrarna icke tro, att vi skulle göra några svårigheter ifråga om någon enstaka censusbestämmelse. För övrigt togs den verkliga censusbestämmelsen bort den gång, när vi införde arvoden till första kammaren. Det var den avgörande punkten. Denna är det icke alls. Men när frågan är lagd så, som herr Vennerström lagt den, kan ingen ändå få bort den åsikten, att under detta ligger blott att man vill stryka bort tvåkammerssystemet. Herr Vennerström har ju också själv ännu en gång upprepat, att han principiellt är anhängare av enkammersystemet. Det är den åskådningen, vi äro rädda för, och icke alls för vad som tages bort på denna punkt.

Jag har velat klargöra min ställning till författningsfrågan, och det är därför som jag tagit till orda. Jag vill verkligen uppmana dem som sätta landets öde högre än striden mellan de en-

skilda individerna att även lägga in sin kraft, så att vi i kommande tider snart måtte kunna gå till en verklig och klok lösning av denna fråga.

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.*

(Forts.)

Herr Lindman: Herr talman, mina herrar! Jag kan börja med samma ord, som den siste talaren slutade med. Jag vill nämligen verkligen lägga alla på hjärtat att icke på detta sätt år efter år rycka och riva i författningsbestämmelserna utan att litet närmare undersöka, vart man egentligen vill komma. Här är alltså kvar denna fråga om första kammaren, dess sammansättning och ställning. Tag upp denna fråga, mina herrar, och undersök den, men spring icke och gör ändringar på det sätt, som majoriteten i utskottet nu uppenbarligen vill göra, utan att man verkligen reder ut för sig, huruvida det är av betydelse att ha dessa bestämmelser kvar eller icke och om det skall sättas något annat i stället och i så fall vad. För övrigt skall jag icke gå in mer på denna fråga. Därom har jag uttalat mig förut.

Jag skall be herrarna vara goda och lyssna till vad jag vidare har att säga. Jag skall nämligen säga några ord nu med anledning av herr Brantings yttrande angående den uppgörelse som träffades hösten 1918. Jag skall icke göra många kommentarer till hans anförande, utan herrarna få vara goda och själva avgöra, vilken som i detta fall synes företräda den riktiga ståndpunkten, om det är han eller jag.

Herr Branting säger, att uppgörelsen 1918 nu avslutats. Den är nu icke längre aktuell och icke längre i gällande kraft, och därmed menar han uppenbarligen, som riktigt är, att vi ha grundlagfäst den nu, genom att vi för kort tid sedan fattade det slutliga beslutet. Sedermera säger herr Branting, att det är naturligt, att man icke har väckt frågan om borttagande av censusbestämmelsen på grund av denna uppgörelse, men när den väckts från annat håll, är det uppenbart, att man måste taga ställning till den. Med andra ord: herr Branting anser, att uppgörelsen hindrar honom och andra som varit med om densamma att väcka frågan, men den hindrar honom icke från att fatta ett beslut i överensstämmelse med en motion, som är väckt av en vänstersocialist — ja, jag lägger ingen särskild betydelse i att det är en vänstersocialist som väckt motionen, utan jag ville blott framhålla att det är en som icke tillhör hans eget parti. Sedan kom motionären, herr Vennerström, och upplyste oss i debatten, att det var flera socialdemokrater och däribland herr Engberg, som kommit till honom och bett honom att komma igen med motionen i år, och att det även var en liberal, som bett honom att göra det. Jag vill sammanställa detta, att man har dragit sig för att gå fram med en motion, därför att man ansett det vara stridande mot överenskommelsen, men att man icke alls dragit sig för att enskilt söka driva fram herr Vennerströms motion. Ja, den hade väl kommit i alla fall ändå, och det tycker man är bra. Jag skall icke säga mera om denna sak. Herrarna kunna döma själva.

*I fråga
om valbarhet
till riksdagens
första
kammare.
(Forts.)*

Vidare säger herr Branting, att när man träffade uppgörelsen, så veta vi alla, hur svårt det var att få högern med, och därför sköt man undan på framtiden, d. v. s. man underlät att kräva detta gamla önskemål till avgörande år 1918, därför att man visste, att det var svårigheter i alla fall att få högern med på vad man kom med, och därför undvek man denna stötesten för uppgörelsen. Efter detta skall jag blott be herrarna överväga, om herrarna tycker det är rätt, att när en sådan överenskommelse är träffad och innan det kommit längre, än till att grundlagsändringen nyss blivit beslutad här i riksdagen, man genast kommer och river upp och gör ändringar i överenskommelsen på det sätt, som här uppenbarligen är avsett.

Herr Branting: Herr talman! Då herr Lindman icke kommenterade, som han själv sade, utan endast velat göra vissa sammanställningar till kammarens omdöme, skall jag heller icke gå in i något bemötande av hans argumentation. Det förfaller mig emellertid vara alldeles klart, att han här försökt pressa ur mina ord mera än vad som verkligen låg däri, när han ville göra gällande, att jag skulle på något sätt ha medgivit under mitt anförande, att det var oriktigt att nu komma fram med denna fråga efter sedan uppgörelsen var avslutad. Jag vidhåller tvärtom, att det hela tiden har varit en rättighet att i avseende å dessa frågor, sedan uppgörelsen är slut, komma fram med ytterligare förslag. Jag yttrade däremot uttryckligen, att det kan vara en lämplighetsfråga, hur snart man tar upp en sådan sak. Personligen har jag icke någon andel i att denna fråga nu har kommit fram.

Detta är den klara ståndpunkt, som jag i detta fall har intagit. Jag tror icke, att herr Lindmans resonemang kan rubba riktigheten av en så klar och enkel uppfattning som den, att innan uppgörelsen var förd till slut, ville man, alldeles som herr Möller i sitt tal här för något år sedan utvecklade, icke röra i denna sak, men nu efteråt, när uppgörelsen en gång för alla är slut, har man därmed återfått sin fulla handlingsfrihet.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 35, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 109 ja mot 84 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

I fråga om valbarhet till riksdagens första kammare.
(Forts.)

§ 6.

Vid nu skedd föredragning av andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, om skrivelse till Kongl. Maj:t angående beredande åt barnaföderskor av billigare och förbättrad vård av läkare och sköterskor begärdes ordet av motionären

Ang. billigare och förbättrad vård åt barnaföderskor.

Herr M a g n u s s o n i Skövde, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den förevarande motionen har icke kunnat undgå att röna samma öde, som de flesta motioner vid innevarande riksdag, särskilt de, vilka ha hänvisats till tillfälliga utskott. Den har nämligen blivit avstyrkt under hänvisning till pågående utredning. Jag skall emellertid ge mitt erkännande åt utskottets välvilliga motivering för den fråga, som här föreligger. Jag skall därför inskränka mig till att påpeka några ytterligare önskemål utöver vad utskottet har framhållit och också göra några påpekanden i anledning av utskottets yttrande, som jag icke i alla delar kan biträda.

Utskottet framhåller det behjärtansvärda i motionen. Jag tager fasta på detta, ja jag vill kraftigt understryka detta uttalande, med det syfte, att om möjligt den utredning, man säger pågår, och som har pågått sedan år 1914, måtte påskyndas därhän, att verkligen något resultat av densamma snart kan förväntas.

Jag har i motionen bland annat vänt mig emot den år 1918 beslutade läkartaxan, vilken medger läkare, som biträder vid förlossningar, att utöver det vanliga arvudet uttaga ett extra arvode från 5 till 25 kronor. Utskottet säger, att den omständigheten, att läkarbiträde så sällan anlitas vid förlossningar, måtte bero därpå, att allmänheten icke har reda på att det kan beredas hjälp och ersättning för kostnaderna för läkares anlitage i dithörande fall. Redan den omständigheten att läkare äger uttaga ett högre arvode för sitt biträde vid dylika fall, verkar emellertid för många i hög grad avskräckande. En mera ingående kännedom om möjligheterna att erhålla visst bidrag till kostnaden är därvidlag icke tillräcklig. Jag kan för min del icke komma ifrån att hela denna bestämmelse om extra arvdestillägg i dylika fall borde borttagas ur läkartaxan.

Jag kan omnämna ett fall bland många, som jag känner till; det gäller nämligen en person, som är anställd hos mig. I hans familj var det nyligen mycket stort behov av läkarhjälp vid en förlossning. Då fråga om anskaffande av sådan hjälp framställdes, yttrade sköterskan, att det i alla fall kostade 50 kronor att hämta läkare, och inför den kostnaden gjordes genast från kvinnans sida den starka invändningen, att man icke hade råd att underkasta sig

*Ang.
billigare och
förbättrad
vård åt barna-
föderskor.*

(Forts.)

en sådan utgift. Genom en mellankommande omständighet blev läkare i alla fall hämtad. Det var då i sista minuten för att man skulle rädda en ny världsmedborgare åt livet.

Jag skulle därför vilja uttala det önskemålet, att man vid den utredning av föreliggande spørsmål, som pågår, och vid den omarbetning av provinsialläkartaxan, som säges vara under arbete, måtte inrikta sig på att få bort den påtalade bestämmelsen. Jag kan nämligen icke komma ifrån att det ligger något principiellt oriktigt uti, att läkaren i fall, då läkarhjälp många gånger är särskilt av behovet påkallad och då de ekonomiska möjligheterna i varje fall äro mera ansträngda än vid många andra tillfällen, skall äga utfå högre arvode än vad eljest är fallet.

Utskottet vidrör också de olika taxebestämmelserna för barnmorskornas biträde. Det ställer sig ju ofta därvidlag så — utan att jag därmed vill uttala något klander mot barnmorskorna — att den, som har råd att betala mest, också kan köpa den bättre hjälpen och vården. Jag tror, att det är nödvändigt att gå den vägen, att man får tillräckligt antal barnmorskor och att dessa förpliktigas, jag säger med avsikt förpliktigas, att vid varje förlossning biträda ett större antal gånger och icke blott en eller två gånger, som nu är föreskrivet. Utan en bestämd föreskrift i sådant hänseende blir det nog så, att den som har bättre ekonomiska tillgångar kan köpa en bättre vård än den, som lever under små och fattiga omständigheter.

Jag vill också begagna tillfället att understryka vad utskottet uttalat beträffande behovet av hemsköterskor, och jag tror även, att det kan förefinnas skäl att tänka på vad utskottet framhåller ifråga om behovet av särskilda förlossningsanstalter. Emellertid finns det givetvis många, som hysa betänkligheter mot att något göres i förevarande fall, detta redan av det skälet, att givetvis någon väsentlig förbättrad vård icke kan åstadkommas med mindre än att det kommer att draga betydande kostnader för det allmänna. Och man kommer kanske också att resa den invändningen att man icke bör gå för långt ifråga om hjälp och stöd från det allmännas sida, att man därigenom i någon mån kan minska den självhjälp och den förmåga att reda sig själv, som man bör förutsätta och ha rätt att fordra från var och en enskilds sida. Jag vill dock härvidlag säga, att här föreligger ett fall, då det mer än kanske i de flesta andra synes vara en samhällets skyldighet och plikt och även i viss mån ett stort samhällsintresse att träda hjälpende emellan. Det är ju ändå så, att vi ha all anledning att med visst bekymmer iakttaga den sjunkande nativiteten, vilken utan tvivel innebär en stor fara för varje folk där den inträffar, men icke minst för vårt folk, som i alla fall utgör en ganska fåtalig folkstam. Det synes mig, som om en av utvägarna att härvidlag råda bot — och kanske en av de säkraste — är, att samhället verkligen träder hjälpende emellan vid tillfällen, då nya världsmedborgare födas, och då ofta förhållandena, icke minst för de mindre bemedlade klasserna, äro sådana, att hjälp icke blott är av nöden utan synnerligen behjärtansvärd och befogad.

Jag skall givetvis sluta utan att göra något yrkande om bifall till motionen, men med ett understrykande av den förhoppningen, att den utredning, som nu pågår, måtte så påskyndas, att vi tämligen snart få se något resultat av densamma.

*Ang.
billigare och
förbättrad
vård åt barna-
föderskor.*

(Forts.)

Härpå anförde

Herr Block: Det är endast två punkter i herr Magnussons anförande, som jag med några få ord skall beröra. Herr Magnusson ansåg, att man borde få bort ur taxan bestämmelsen om särskilt tilläggsarvode åt läkare vid förlossningar. Nu förhåller det sig så, att i taxan icke finnas några andra bestämmelser om ersättning åt läkare för operativa ingrepp än just denna enda bestämmelse, men för övriga operativa ingrepp är läkaren nu ej bunden av någon taxa. Jag tror dock, att det är synnerligen önskvärt, ej minst för allmänheten att denna bestämmelse finnes, som verkar att ersättningen håller sig inom billiga gränser. Det är ju många läkare, som lika som jag fått vistas ibland över ett dygn hos en barnaföderska utan att få en blund sömn under hela tiden. Skulle man då utmäta ersättningen efter vad som över huvud annars skulle med fog kunna begäras, skulle den bli kanske rätt så hög, och jag tror därför, att det är bra att ha kvar den bestämmelse, som finnes.

Sedan vill jag fästa uppmärksamheten på den saken, att vi ha bestämmelser om utjämnande av kostnaderna för mindre bemedlade. Enligt nuvarande bestämmelser betalar staten åt de mindre bemedlade $\frac{4}{5}$ av den del av läkararvodet, som överstiger 7 kr., och den sjuka själv eller anhöriga få betala endast $\frac{1}{5}$. Detta är, såsom förut är sagt, mycket litet känt, och om jag vid detta tillfälle kunde få riksdagsmännen med på att var och en i sin ort sprida kunskap om detta, så skall jag be att få tala om, att bestämmelserna härom finnas i Svensk författningssamling av år 1918 nr 843.

Vid denna riksdag föreligger ett annat förslag, nämligen att även skjutskostnaderna skola till större delen ersättas av staten och delvis av kommunen samt endast till ringa del av den sjuka.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,24 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 13 april, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till avgörande förelåg först statsutskottets utlåtande, nr 20 A, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning för år 1922 i avseende å statens järnvägar och vattenfallsverk.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr A n d e r s o n i Råstock, som yttrade: Beträffande föredragningen av detta utlåtande nr 20 A, liksom av nr 20 B, ber jag att få hemställa, att utlåtandet föredrages punktvis med uppläsande av kantrubriker, i den mån icke annat föredragningssätt påkallas.

Denna hemställan bifölls.

*Ang.
anslagen till
statens järn-
vägar och vat-
tenfallsverk.*

Efter föredragning av *punkten 1*, angående anslag för anläggning av huvudrangerbangård vid Hallsberg, anförde

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet M u r r a y: Herr talman, mina herrar! Som kammaren behagade finna av det föreliggande utskottsutlåtandet, har utskottet på åtskilliga punkter företagit ganska stora strykningar på de äskanden, som framstälts av Kungl. Maj:t. Dessa strykningar hava nödvändiggjorts, vill jag villigt medge, av det starkt försämrade ekonomiska läge, som inträtt, sedan förslaget avgavs till riksdagen. De utgöra emellertid ett fortsättande på den sparsamhetens väg på vilken Kungl. Maj:t bestämt har velat inslå. Jag vet också, att de tillkommit i samförstånd med de verk, som beröras av dem, och att sålunda de prutningar, som blivit gjorda, om än för vederbörande verk smärtsamma, dock kunna anses vara gjorda på de rätta ställena. Jag har sålunda redan nu velat anmäla, att jag för min del icke har något att erinra mot utskottets förslag, som tvärtom ju i det hela har följt de hemställanden Kungl. Maj:t gjort, och i huvudsak sänkt belop-

pen endast i de fall, där det inträffade starka priset gjort sådant möjligt och lämpligt.

*Ang.
anslagen till
statens järn-
vägar och val-
tenfallsverk.
(Forts.)*

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 5*, angående anslag för anläggning av håll- och lastplats vid London å järnvägslinjen Hörnsjö—Vännäs; och yttrade därvid

*Ang. håll- och
lastplats
vid London.*

Herr Bäckström: Herr talman, mina herrar! Behovet av den lilla anhalt, som denna punkt avser, har av järnvägsstyrelsen i en följd av år framförts till Kungl. Maj:ts och riksdagens beaktande. Hittills har icke något vunnits, annat än att man välvilligt erkänt behovet av den föreslagna hållplatsen vid London, men man måste säga, att det är en ringa tröst för alla dem, som bo i närheten av London, att vänta och fortfarande vänta på att finna möjlighet att betjäna sig i större mån av järnvägen, än vad hittills varit möjligt; och man måste säga, att det icke är ägnat att upphjälpa trafikinkomsterna på banan det gäller. Vid jämförelse med å liknande ställen anordnade hållplatser i Norrland framgår det, att här vore ett icke föraktligt tillskott i trafikinkomster att vänta. Men det är det statsfinansiella läget, som såväl i år som i fjol, legat hindrande i vägen att få denna sak realiserad.

På avdelningen har den motion, det här gäller, haft sina förespråkare, men det har icke varit möjligt att ändock stanna inför ett tillstyrkande, och det är mindre underligt, då man under nuvarande förhållanden ideligen måste göra avprutningar på Kungl. Maj:ts äskanden. Jag har ändock velat säga några ord vid detta tillfälle för att göra ärendet uppmärksammat, så att det må återkomma med det första och också då bli förverkligat. Skulle det kunna ske redan under innevarande år genom de medel, som riksdagen kommer att bevilja till arbetslöshetens bekämpande, vore det så mycket tacknämnligare. Järnvägsstyrelsen har i skrivelse, som den tidigare avlåtit till regeringen, framhållit vikten av att till dess förfogande ställas medel till arbetslöshetens bekämpande, och bland företag i Norrland, som järnvägsstyrelsen nämnt, upptages också hållplatsen London. Enligt järnvägsstyrelsens beräkning skulle för hållplatsens anordnande 4,800 dagsverken vara erforderliga, och det är icke så utan betydelse, när man tänker på den arbetslöshet, som kommer att bli rådande och som redan är rådande däruppe.

Med dessa ord har jag velat, liksom jag gjorde för åtta dagar sedan, då det var fråga om Inlandsbanan och tvärbanorna, till regeringen och herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet rikta en vördsam hemställan att icke heller detta företag må bli bortglömt, då det är möjligt att till detsamma erhålla medel av

Arbetslöshetsanslaget, som väl kommer att ställas till regeringens förfogande.

Ang. håll- och lastplats vid London.
(Forts.)

Jag ber, herr talman, att med dessa ord också få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 6—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. husbyggnader vid statens järnvägar.

Vid nu skedd föredragning av *punkten 17*, angående husbyggnader vid statens järnvägar, anförde:

Herr H a g e: Herr talman! Jag har begärt ordet för att på denna punkt beklaga det förhållandet, att statsutskottet har ansett sig nödsakat att inskränka anslaget till *bostadsbyggande vid statens järnvägar*. Det är nämligen på det sättet, att om man verkligen skall försöka hålla på att några anslag ska' ges, så borde det kunna påstås, att det finns inga anslag, som just nu skulle kunna vara så motiverade som just till byggande av bostäder, därför att genom sådana anslag uppnår man ju två saker, som äro synnerligen fördelaktiga att uppnå under nuvarande tider, nämligen dels att man kan åstadkomma arbete och dels att man kan åstadkomma bostäder.

Nu förstår jag ju mycket väl, att när statsutskottet enhälligt har föreslagit en beskärning på denna punkt, så tjänar det icke mycket till att göra ett yrkande, men trots detta skulle jag vilja säga några ord, därför att statsutskottet här har på denna punkt och särskilt med avseende på en plats, Notviken, som ligger inom Luleå stad, yttrat sig på ett visst sätt, som jag anser bör bliva föremål för några reflexioner från min sida.

Utskottet har med avseende på det föreslagna anslaget på denna punkt för byggande av bostäder i Notviken grundat sitt avslagsyrkande på det förhållandet, att under en föregående punkt har föreslagits, att den utökning av verkstäderna vid Notviken, som begärts av Kungl. Maj:t, icke nu skulle ske. För min del vill jag dock säga mot detta, att, även om det nu förhåller sig på det sättet, att man icke åstadkommer ett fortsatt utbyggande av verkstäderna vid Notviken, så skulle det kunna finnas mycket starka skäl för att likväl bifalla Kungl. Maj:ts förslag, som gick ut på att man skulle åstadkomma vissa bostäder vid Notviken. Det förhåller sig nämligen på det sättet i Luleå stad, inom vars område Notviken är beläget, att en oerhörd stor bostadsbrist där råder. Denna bostadsbrist är till mycket stor del uppkommen därigenom, att staten flyttat till stadens område denna mycket stora verkstad i Notviken. Detta förhållande motiverar enligt mitt förmenande, att staten skulle för sin del på ett kraftigare sätt, än vad nu hittills skett, bidra till bostadsbyggandet inom Luleå stads område. Nu är det visserligen sant, att man har här, när det gäller denna verkstad, planerat något slags egnahemsbyggande. Men såväl Kungl. Maj:t som även utskottet erkänner att

möjligheterna till att forcera detta bostadsbyggandet, detta egnahemsbyggande, äro mycket små, och jag måste för min del också understryka detsamma. Det förhåller sig verkligen under nuvarande tider på det sättet, att det är mycket svårt att förmå folk att satsa pengar för detta ändamål, och i stort sett kan man säga, att av hela den plan, som från början lades upp, när denna verkstad kom till, för att åstadkomma ett egnahemsbyggande däruppe vid Notviken, har det blivit så gott som ingenting alls. Det gör, att när staten icke kan göra något åt detta projekt, så skulle det vara så mycket större anledning för staten att söka på andra vägar medverka till att det bleve någorlunda tillfredsställande bostadsförhållanden för denna verkstadspersonal. Saken har ju för övrigt en ekonomisk sida även på det sättet, att som det nu är tvingas denna verkstadspersonal att åka fram och tillbaka mellan Luleå och Notviken, och detta kostar staten ganska betydande slantar, så länge som det förhållandet existerar. Under sådana förhållanden måste jag för min del säga, att jag förväntar mig, även om det nu icke vid denna riksdag kan åstadkommas något ytterligare anslag för byggande av sådana bostäder, som det är fråga om, att regeringen till ett kommande år försöker att tillgodose de intressen, som borde tillgodoses från statens egen utgångspunkt, ty det förhåller sig verkligen på det sättet, att det är statens eget inflyttande av denna verkstad och en del andra statsinstitutioner, som i mycket hög grad varit orsaken till den bostadsbrist, som uppstått i Luleå samhälle.

Jag skall icke göra något yrkande, som jag förut nämnde, men jag har ansett mig absolut nödsakad att vid behandlingen av denna punkt understryka de synpunkter, som jag nu här framfört.

Herr L ü b e c k: Herr talman! Jag skall i den mycket viktiga fråga herr Hage här berört endast yttra ett par ord.

Jag vill påpeka det, som herr Hage kanske icke lagt märke till, att för bostadsbyggande i Notviken har anvisats av det 1920 beviljade särskilda anslaget för bostadsbyggande vid kommunikationsverken ett belopp av närmare 300,000 kronor, och under sådana förhållanden, så tror jag, även om man kan godtaga i stort sett de synpunkter herr Hage framfört, att de i detta fall äro mindre giltiga. Jag vill tillägga, att det angående samma slag av bostadsbyggande föreligger till särskild prövning vid riksdagen en kungl. proposition. Det är för övrigt icke någon hemlighet, att kommunikationsverken vänta vissa bekymmer på sin speciella bostadsmarknad med de bestämmelser, som nu gälla rörande uthyrande av deras bostadslägenheter.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 18—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
husbyggnader
vid statens
järnvägar.
(Forts.)*

Punkten 25.

Lades till handlingarna.

Punkterna 26—30.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. nya
inventarier för
statens
järnvägar.*

Sedan *punkten 31*, angående nya inventarier för statens järnvägar, härefter föredragits, erhöles på begäran ordet av

Herr *A n d e r s o n* i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att säga något om den föreliggande punkten, men jag har fått herr talmannens tillstånd att beröra en annan sak, som kanske intresserar också en större allmänhet, och det är den omständigheten, att min uppmärksamhet blivit fästad på att sjukvagnar i regel eller åtminstone ganska ofta sättas sist i tågen. Varje järnvägsman vet, att den vagn som går sist, går allt annat än stadigt utan slänger hit och dit, så att de som sitta i den kunna bli fullständigt sjuka, och jag hörde ett exempel häromdagen, att när vederbörande rest ett stycke förbi Sala så voro de redan förut sjuka passagerarna fullständigt sjösjuka, ja även den medföljande sköterskan. Jag har endast velat fästa uppmärksamheten på förhållandet och hemställer till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, huruvida icke några åtgärder kunna vidtagas, som kunna medföra att sjukvagnarna, åtminstone när de medföra sjuka, få bättre placering i tågen, än som nu synes vara fallet många gånger.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 32—35.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 36.

Lades till handlingarna.

Punkterna 37—40.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
distributions-
anläggningar
för statens
kraftverk.*

Vidare föredrogs *punkten 41*, angående anslag till distributionsanläggningar för statens kraftverk. Därvid anförde:

Herr förste vice talmannen *H a m i l t o n*: Herr talman! Det är icke utan, att man ute i bygderna med stort intresse följer de anslag, som av riksdagen beviljas för utvecklingen av statens elektriska anläggningar, och att man längtar efter, att de elektriska ledningarna skola dragas till de orter, där man själv hör hemma.

Så göra också vi skåningar, när den elektriska kraften är en mäktig hävstång för utvecklingen av såväl vårt som andra landskap. Visserligen hava vi redan i Skåne elektrisk kraft, men anläggningarna ägas av enskilt bolag. Detta bolag saknar måhända tillräckliga tillgångar för att utvidga området för vissa ledningar, som borde ske och som är behöfligt för provinsens framåtskridande. Men därtill kommer, att detta bolag äges huvudsakligen av några av Skånes städer, vilka helt naturligt tillgodose sin egna intressen och förbise landsbygdens.

Nu är det visserligen sant, att anläggningarna tillkommit på grund av koncessioner, och att jorden för dessa anläggningars framdragande har exproprierats, men tyvärr har icke riksdagen och icke heller den regering, som satt då koncessionerna beviljades, förbehållit sig något inflytande på skötseln av dessa anläggningar. Klagomål hava framförts till riksdagen i form av motioner, och dessa hava föranlett, att en skrivelse avläts från riksdagen till regeringen förlidet år. Jag ber att få erinra herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet om denna skrivelse. Man hade hoppats, då man avlät densamma, att genom sammanslagningen av de skånska bolagen, Hemsjöbolaget och Laganbolaget, man skulle kunna få rättelse i missförhållandena, men så har icke visat sig bliva fallet. Jag vågar därför uttala en förhoppning om att regeringen icke skall glömma bort, att även Skåne under den närmaste framtiden behöver ett ingripande från statens sida för att få sina elektriska ledningsförhållanden ordnade.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr L ü b e c k: Herr talman! Jag hade icke precis väntat den vändning, som herr vice talmannens yttrande fick, vid det förhållandet, att när förra riksdagen det påtalades från skånska landsbygdens sida, att icke kraftförhållandena voro lämpligt ordnade, så var det på den s. k. sydsvenska sidan, där sydsvenska kraftaktiebolaget arbetar, som man ansåg landsbygdens intressen icke vara tillräckligt tillgodosedda. På den sidan åter, där herr vice talmannen bäst känner till förhållandena, arbetade Hemsjö kraftaktiebolag, och om det bolaget hyste man, så vitt jag kunnat förstå, med rätta, den uppfattningen, att det gjort vad det kunnat för att i så stor utsträckning som möjligt tillgodose landsbygdens kraftintressen. Somliga anse t. o. m., att bolaget därvid gått för långt med hänsyn till bolagets ekonomi.

Nu ha de två bolagen — i överensstämmelse med vad som var bekant vid slutet av förra riksdagen och som kanske föranledde den utgång, som frågans framförande i riksdagen då fick — blivit sammanslagna. Huru detta kan komma att verka på landsbygdens elektrifiering, är ännu för tidigt att säga, men i varje fall kan man ännu icke begära, att några verkningar skola ha framträtt, eftersom sammanslagningen knappast hunnit att bliva fullt genomförd. Men det vågar jag med kännedom om förhållandena där nere

*Ang.
distributions-
anläggningar
för statens
kraftverk.*

(Forts.)

*Ang.
distributions-
anläggningar
för statens
kraftverk.*

(Forts.)

uttala som min bestämda uppfattning, att genom denna samman-
slagning komma även den skånska landsbygdens kraftintressen även
på den sydsvenska sidan att bliva så väl tillgodosedda som möjligt.

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Herr
Lübeck gjorde sig till målsman för det ifrågavarande bolaget, och
det vore väl, om hans spådomar därvidlag komme att bliva verk-
lighet. Men tyvärr förhåller det sig så, att sedan denna samman-
slagning ägt rum mellan bolagen, vissa åtgärder vidtagits, som för-
anlett berättigade klagomål mot bolaget, och sådana klagomål ha
också framförts icke allenast till hushållningssällskapet utan även
till ledamöter inom kammaren med begäran om att åtgärder måtte
vidtagas för att få rättelse till stånd. Jag vill icke framdraga de-
taljer rörande ett enskilt bolag, men jag ber herr statsrådet att under-
söka förhållandet, och då är jag säker om att han skall giva mig
rätt.

Herr L ü b e c k: Herr talman! Jag skall endast be att få
tillägga, att, som den siste ärade talaren torde ha sig bekant, den
nu arbetande elektrifieringskommittén ägnat ett alldeles särskilt
intresse åt frågan om ordnande av den skånska landsbygdens elektri-
fiering på ett tillfredsställande sätt. Sedan har kommittén lämnat
redogörelse för de förslag, som därvid utarbetats, och jag tror, att
man kan hysa den förhoppningen, att de allmänna planerna för
kraftdistributionen där nere skola i möjligaste mån lända till efter-
rättelse. Jag har åtminstone fått den uppfattningen vid de under-
sökningar, som jag haft anledning att göra, att vederbörandes in-
tresse för en god lösning är stort.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 42—45.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 46.

Lades till handlingarna.

§ 2.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets
utlåtande, nr 20 B, angående regleringen av utgifterna för kapital-
ökning å tilläggsstaten för år 1921 i avseende å statens järnvägar
och vattenfallsverk.

Punkterna 1—33.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 34.

Lades till handlingarna.

§ 3.

Vidare förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning rörande ordinarie reservationsanslaget till reparationer för år 1922. *Ang.
anslaget till
reparationer.*

I den till riksdagen avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:ten, under återopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över försvarsärenden den 7 januari 1921, punkten 38, föreslagit riksdagen att öka ordinarie reservationsanslaget till reparationer, nu 466,750 kronor, med 1,319,466 kronor till 1,786,216 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte öka ordinarie reservationsanslaget till reparationer, nu 466,750 kronor, med 467,600 kronor till 934,350 kronor.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Lindblad, N. A. Nilsson, H. M. Bäckström, O. U. B. Olsson, Anderson* i Råstock, *Waldén, Jansson* i Falun och *Andersson* i Prästbol, vilka ansett, att utskottet bort föreslå, att riksdagen måtte öka ordinarie reservationsanslaget till reparationer från 466,750 kronor med 164,375 kronor till 631,125 kronor.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, yttrade

Herr Fjellman: Herr talman, mina herrar! Kungl. Maj:ten har äskat anslag till inköp av 865 stycken reparationer efter ett medelpris av 1,900 kronor per styck. Utskottet hemställer, att medel må anslås till inköp av 650 stycken till ett medelpris av 1,300 kr. Reservanterna vilja minska antalet till 500 stycken. Ett gemensamt motiv för båda dessa sistnämnda förslag är, att kavalleriets häststyrka efter genomförd försvarsrevision kommer att nedgå. Om detta nu absolut måste inträffa, så är det väl i alla fall högeligen önskvärt, att vi ej förgripa oss på försvarsrevisionens kommande beslut genom att i för hög grad beskära reparationersanslaget.

Bland undertecknarna av utskottets hemställan märkas flera av revisionens medlemmar, bland andra dess ordförande. Bland reservanterna finnes däremot ingen medlem av revisionen. Man har därför allt skäl att, om man nu skall pruta på Kungl. Maj:ts förslag, följa utskottets hemställan, då någon minskning utöver vad som där föreslagits väl ej kan vara lämpligt att göra. De manskapsvakanser, som förra året förefunnos vid kavalleriet, gjorde att under vintermånaderna vissa svårigheter förekommo för hästvårdens upprätthållande. Så är nu ej förhållandet, då årets rekrytering betydligt förbättrats.

Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)

Under vår- och sommarmånaderna, då de värnpliktiga ligga inne, har kavalleriet behov av *alla* sina hästar. Man behöver därför ej för närvarande hysa några som helst farhågor för att övertaliga hästars skötsel skall inkräkta på de värnpliktigas tjänstgöring. Från denna synpunkten behöver man sålunda ej tänka på att minska remonternas antal.

Reservanterna säga på sid. 4 i utlåtandet: »Det synes utskottet, som om remontuppfödarnas intresse efter den missräkning, för vilken de varit utsatta på grund av föregående års riksdagsbeslut, snarare krävde en försiktigare remontering.»

Så sent som 1919 visade staten ännu sitt stora intresse för remontuppfödningen. Medelpriset steg då till 2,330 kronor. Betäckningssiffrorna av statens hingstar slog rekord, och var och var annan lantman sökte skaffa sig ett varmlodigt avelsto för att få vara med på ett hörn av de väntade goda affärerna, som staten tycktes vilja hjälpa dem till.

Den årgång remonter, som bliver färdig 1923, kommer sålunda att i antal överträffa alla föregående årgångar, sedan kommer det att gå hastigt tillbaka, ty det var år 1920, som hästuppfödarna första gången finga erfara, att statens intresse slappats för denna näringsgren. Jag vill här som min bestämda övertygelse nu framhålla, att staten ända till och med år 1923 står i en sorts moralisk förpliktelse till dessa hästuppfödare. Efter 1923 ställer sig ju saken något annorlunda.

På grund av vissa uttalanden av stuteriöverstyrelsen vilja reservanterna göra gällande, att den varmlodiga hästaveln skulle inriktas på att få fram en hästtyp, som både kunde användas som arméhäst och arbetshäst. Hästuppfödarna skulle härigenom ej vara uteslutande beroende av remonteringen, och någon fara för att staten ej för framtiden skulle kunna tillgodose sitt behov av remonter skulle ej föreligga.

Mina herrar! En ny hästtyp går ej att framtrolla. Det skulle taga minst 20 à 30 år för att få fram en dylik. Det duger ej att låta en kallblodig hingst betjäna ett varmlodigt sto. Produkten härav blir en karrikatyr, oduglig till allt. Den som haft det minsta att göra med hästuppfödning vet att så är förhållandet.

För omkring en månad sedan bestämde riksdagen remontpriset till 1,400 kronor per styck, nu är detta nedsatt till 1,300. Jag har mig bekant, att hästprisen under de senaste veckorna varit i stigande, och därför anser jag, att en höjning snarare vore på sin plats.

Jag anser visserligen ej att utskottets förslag är tillfredsställande — och ännu mindre reservanternas — men då någon utsikt för Kungl. Maj:ts förslag ej tycks finnas, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Lithander* och *Olsson* i Berg.

Herr *Anderson* i Råstock: Herr talman! Det är alldeles klart, att jag för min del icke kan uppträda med så stor sakkunskap

som den föregående talaren och, som jag förmodar, även efterföljande talare. Jag får göra som jag brukar göra — följa mitt sunda förnuft och se, huru långt det kan räcka även i denna fråga.

I detta fall får jag hänvisa till de skäl, som av reservanterna åberopats för det lägre anslaget. Det kunde måhända vara tillräckligt att endast hänvisa till denna motivering och därefter yrka bifall till reservationen. Men jag kan icke alldeles låta bli att beröra en del saker, åtminstone i största korthet.

Då vill jag först fråga: vad bygger egentligen utskottsmajoriteten sitt förslag på? I vad avseende är det resonligare och riktigare än reservanternas? Och huru skall utskottsmajoriteten i detta fall kunna tillgodose de sparsamhetssynpunkter, som annars alltid och överallt vid behandlingen av ärenden inom utskottet gjort sig gällande? Jag kan icke finna, att man någonstädes sökt komma fram till fasta hållpunkter i något av de av mig nämnda avseendena.

Sedan ber jag att få fästa uppmärksamheten på en sak i fråga om det antal remonter, som under 1922 bör inköpas och varom utskottet säger: »I fråga om det antal remonter, som under 1922 bör inköpas, torde detta antal, då det ej synes uteslutet, att kavalleriets häststyrka efter genomförd revision av vårt försvarsväsen kommer att nedgå, kunna begränsas till 650 stycken.»

Jag citerar dessa ord därför, att den föregående talaren sade, att man på denna punkt kunde komma att föregripa försvarsrevisionens utredning. Det är precis den ståndpunkt, som reservanterna i utskottet intagit. Vi ha icke velat på något sätt föregripa försvarsrevisionens utredning, och med denna utgångspunkt ha vi kommit till det resultat, som vi kommit till. Jag ber att få hänvisa till motiveringen för vår reservation, som jag icke skall trötta kammaren med att uppläsa. Men jag vill tillägga, att härvidlag förhåller det sig på det sättet, att utskottsmajoriteten har räknat med en siffra beträffande hästbeståndet, ett förslag som ingen pappa har inom försvarsrevisionen, som *ingen* ännu åtminstone vågar stå för, men som man lagt till grund för de preliminära beräkningar, som man sökt åstadkomma. Jag frågar: vilket är riktigare, att hålla sig till det lägsta möjliga eller att taga hänsyn till det *utkast* till ett förslag, som är under beräkning och prövning inom försvarsrevisionen? Jag skulle tro, att man minst föregriper försvarsrevisionens kommande resultat, därest man går med på det förslag, som reservanterna framställt.

Sedan kan jag icke neka mig nöjet att säga ett ord till den föregående talaren. Han tycktes vara misslynt över att sedan Kungl. Maj:t äskat ett så och så stort anslag till remonter, utskottet föreslagit nedsättning i medelinköpspriset. Jag åhörde debatten i första kammaren, och där meddelades, att man sannolikt icke behöfve betala ens så mycket — en sak, som vi även hade reda på inom utskottet — där var man icke ledsen för denna sak utan räknade med att få åtskilligt flera hästar. Då är det väl på det sättet, att den enda förnuftiga slutsats man kunde komma till, ifall detta hölle streck, vore, att även reservanterna föreslagit ett allt för stort anslag! Jag är

Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)

Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)

fullständigt på det klara med att staten icke bör betala mera än som är strängt nödvändigt vid inköp av remonter, och eftersom detta är betonat i utskottets betänkande, vill jag framhålla att vi reservanter ansågo denna sak vara så självklar, att man saklöst kunde underlåta att skriva in i reservationen samma sats i detta avseende, som tagits in i majoritetens motivering.

Så skall jag be att få säga en liten sak till. Även om den siste talaren har aldrig så stor sakkunskap beträffande frambringandet av en ny hästtyp, så tror jag dock, att det är bättre att lita till vad chefen för stuteriöverstyrelsen har för uppfattning än att gå till den militära sakkunskapen, som jag visst icke i övrigt vill bestrida. Jag tror, att man i ett sådant fall bör låta detta vara detta och låta sakkunskapen även på *det* hållet komma till sin rätt. Och då vill jag säga, att för mig, som endast har att begagna mig av mitt sunda förnuft, måste den, som oavslåligt och oavbrutet sysslat med dessa saker, bättre än andra kunna bedöma, huru länge sådana experiment skola behöva i sin helhet utföras, innan den nya hästtypen kan anses vara färdigställd.

Så vill jag fråga den siste talaren, om han tror, att de remonter, som man har, skulle vara lämpliga för varje terräng i Sverige. För mig har berättats, att raka motsatsen torde vara förhållandet. Det lär inträffa, att i svår Norrlandsterräng vår nuvarande hästtyp icke är fullödlig i fråga om konsten att taga sig fram. Jag relaterar nu endast vad som sagts av personer, som varit i tillfälle att göra iakttagelser, huru härmed förhåller sig.

Jag skall icke tänja ut debatten, men då jag har ordet, skall jag be att få fästa uppmärksamheten på att ett tryckfel föreligger på tredje raden uppifrån sidan 5, där det talas om »anslaget remonter»; ordet »anslaget» skall här naturligtvis utbytas mot ordet »antalet».

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Gentemot vad den siste ärade talaren anförde rörande utskottets tillämpning av sparsamhetssynpunkterna i denna sak vill jag svara med att påpeka, att utskottet sänkt det av Kungl. Maj:t begärda anslaget från 1,786,000 kronor, i runt tal, till 934,000 kronor d. v. s. minskat det med nära hälften. Jag tycker att det är en mycket bra besparing utskottet härvidlag gjort, om man gör en jämförelse med Kungl. Maj:t äskande.

Herr Anderson i Råstock och med honom de andra reservanterna önska nu, att beloppet ytterligare skall nedsättas för att spara ytterligare. Samtidigt medge emellertid reservanterna, att man måste sörja för att staten även i framtiden, så länge vi ha en arméorganisation — och en ren avvärning föreslås ju icke från något ansvarigt håll — skall ha möjlighet att inom Sveriges egna landamären anskaffa nödigt antal remonter. Ifall man fasthåller denna uppfattning, som jag för min del anser vara den enda riktiga, kan det nog ha sina sidor att nu alltför hårt beskära det inköpta remontantalet, ty detta

skulle naturligtvis kunna hämnas sig på så sätt, att dessa hästuppfödare, som till största delen äro mindre lantbrukare, totalt slutade upp med den varmblodiga hästaveln, så att vi aldrig komme fram till den kraftigare ädla hästtyp, som herr Anderson i Råstock talade om och som chefen för stuteriöverstyrelsen bebådade. Det tager åtskillig tid — det kan jag försäkra herr Anderson i Råstock — innan man har denna grövre ädla hästtyp färdig. Man måste framför allt ha avelsmaterial för det ändamålet, och detta material äga vi icke, utan det skall chefen för stuteriöverstyrelsen efter hand anskaffa. Jag tror för övrigt inte, att det precis är behöfligt att indraga i diskussionen chefens för stuteriöverstyrelsen framtids tankar i fråga om den ädla hästaveln. Jag är visserligen övertygad om att han är inne på fullt riktiga vägar, men den saken sammanhänger ej alls med vad vi diskutera i dag. De remonter, som nu äro färdiga, och de unghästar, som äro under uppväxande, äro av ädelt slag, engelskt hel- och halvblod, samt ostpreussiskt blod — så gott som allesamman av en typ vilken endast lämpar sig för ridbruk. De äro produkten av ett avelsarbete som stått under ledning av myndigheterna och som haft den goda ridhästen till mål.

Reservanterna ha tydligen på känn, att deras metoder för främjande av den ädla hästaveln inte senteras av hästuppfödarna, ty de anse sig behöva rikta dels några uppmuntrande, dels några tröstande ord till dessa hästuppfödare. Herr Oscar Olsson, som författat reservationen, är en välvillig man och han yttrar på ett ställe så här: »Det synes dock utskottet, som om remontuppfödarnas intresse efter den misräkning, för vilken de varit utsatta på grund av föregående års riksdagsbeslut, snarare krävde en försiktigare remontering, som i någon mån kunde trygga dem mot stora omkastningar i deras avsättningar.» Det är verkligen dyrbart, att samma herrar, som förra året genomdrevo, att remonteringen sänktes från ungefär 900 till 334 remonter, nu komma och tala om nödvändigheten av kontinuitet i avsättningen för hästuppfödarna. Jag drev den satsen i utskottet i fjol, men det syntes, som om jag den gången talte för fullkomligt döva öron. Herr Oscar Olsson måtte i alla fall inte ha varit så döv, som han den gången föreföll, ty nu kommer mitt argument igen i hans reservation. Ohållbarheten av förra årets beslut i remonteringsfrågan ha socialdemokraterna i statsutskottet själva vidgått genom att biträda ett förslag, vilket godkäfts av riksdagen, och som ger möjlighet att köpa ungefär 200 remonter utöver de 334 detta år. Alltså något över 500 och i sammanhang härmed förkunnas i reservationen nödvändigheten av kontinuitet i avsättningen samt att det inte går an att höja för mycket, ty därigenom skulle hästuppfödarna bli lidande framdeles. Ett sådant resonemang är åtminstone för mig svärbegripligt. Jag vill försöka att med ett litet exempel visa hur det skulle taga sig ut om man applicerade samma tankegång på ett annat område.

Antag t. ex. att genom statens åtgöranden några tusen arbetare här i landet åtagit sig att tillverka en viss artikel, för vilken staten är enda avnämare. De ha behövt anskaffa råvaror för fabrikatio-

Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)

Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)

nen för fyra år sedan, och de ligga nu inne med en del halvfärdigt och en del färdiga fabrikat. Antag, att jag eller någon annan här i kammaren föresloge, att man utan föregående varsel, minskade statens inköp till en tredjedel och att beslut fattades i dylik riktning.

Herr Anderson i Råstock skulle i så fall säkerligen, det är jag övertygad om, nästa år väcka en motion, i vilken framhöles, den orättvisa behandlingen av dessa arbetare, som blivit lurade därigenom att staten inte hållit sina förbindelser. Och han skulle yrka, att vi ökade inköpen av de färdiga produkter, staten narrat dem att tillverka i god tro till att staten alltid skulle handla korrekt mot dem. Om någon av oss då motsatte sig detta yrkande med motive- ringen: nej, kontinuitet i avsättningen är det viktigaste för edra intressen, det går inte an att nu öka inköpen, då vi beslutat på annat sätt förra året, skulle herr Anderson i Råstock utan tvivel och med skäl kunna svara: du är verkligen en smula konstig i knoppen, min vän!

I reservationen driver man det resonemanget, att därför att socialdemokraterna förra året lyckades genomdriva en sänkning av antalet remonter med ungefär två tredjedelar man skall fortsätta på den vägen, med motivering att det sker i hästuppfödarnas intresse. Ty deras intresse befrämjas just ej på det sättet, att man låter dem behålla de färdiga remonterna. En mager tröst åt uppfödarna är hänvisningen till det uttalande av chefen för stuteriöverstyrelsen, att man häranefter skall söka producera en kraftigare ädel häst inom landet, samt sålunda få avsättning för sina ädla hästar framdeles, när dessa duga även till arbetshästar.

Så antydde herr Anderson i Råstock vidare, att de ädla hästar man för närvarande hade i landet, icke skulle lämpa sig för det norrländska klimatet. Jag har aldrig hört den uppgiften tidigare, men jag har sett de hästar, som finnas vid Norrlands dragonrege- mente i Umeå, alltså långt norrut, där det är ett ganska svårt klimat vintertiden, och jag kan försäkra, att de trivas bra, och det- samma är fallet med de varmblodiga hästarna i Boden. Och då det gäller att taga sig fram i terräng, kunna dessa hästar tävla med vilken norrländshäst som helst, vars förfäder i generationer traskat i snön där uppe.

Även med utskottets förslag tillfogas hästuppfödarna ett gan- ska hårt slag, ty utskottsmajoriteten föreslår en rätt avsevärd minsk- ning av remonteringen och likaså en kraftig nedsättning av priset. Tidigare har staten med alla medel sökt uppmuntra den ädla häst- aveln. Man bör då inte, bara därför att vi möjligen om några år skola minska stamhästarnas antal vid armén, klippa av remonte- ringen alltför brådstörtat, utan det måste vara en viss kontinuitet härutinnan, ty annars är jag övertygad om, att alla uppfödare ge den ädla hästaveln på båten. De kunna icke fortsätta, därest stats- makterna ena året besluta sig för ett antal remonter och året därpå av en ren nyck ett avsevärt lägre antal, utan övergå till ardenner- aveln, som är betydligt säkrare.

På dessa skäl ber jag att få yrka bifall till statsutskottets för-

slag. Jag tror, att man därmed åstadkommer den största besparingen i längden. Danmark erbjuder i detta fall ett lärorikt exempel. Landet kan icke självt remontera sitt kavalleri, utan man måste inköpa hästar från England. De enda, som syssla med hästuppfödning i Danmark, äro en del större godsägare, som göra det för sitt nöjes skull.

Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)

Herr A n d e r s o n i Råstock: Jag ber att då det under hand uttalats tvivel om huruvida de besparingar finnas, som åberopades vid det beslut, som fattades beträffande tilläggsstaten, få hänvisa till en bok, som heter budgetredovisning för 1920. Där kunna herrarna under resp. anslagstitlar återfinna de belopp, som åberopades. Jag får kanske också tillägga, att vi i avdelningen på förfrågan genom arméförvaltningen även fått de siffror, som angivits. Vi ha alltså hållit oss till de siffror vi fått från myndigheterna, något annat ha vi icke kunnat göra.

Jag vill vidare inlägga en liten gensaga mot herr Jönssons i Revinge påstående, att det genom detta beslut skulle bli möjlighet inköpa 200 remonter, och jag ber få påminna om, att då förslaget behandlades inom avdelningen, ansåg han själv, att det skulle bli högst 100 å 120. Det är kanske icke farligt att förråda den saken, eftersom beslutet redan är fattat. Jag ber också få erinra om, att herr Jönsson icke med ett enda ord lyckats bevisa, att majoritetens ståndpunkt är riktigare än reservanternas med hänsyn till pågående utredning inom försvarsrevisionen och med hänsyn till den statsfinansiella situation vi befinna oss i. Det har han underlåtit. Jag förmodar därför, att det lär icke gå att få fram en verkligt hållbar siffra, vare sig man tar utskottsmajoritetens eller Kungl. Maj:ts förslag, utan att föregripa det resultat, vartill försvarsrevisionen kan komma.

Angående det exempel, herr Jönsson i Revinge anförde och som rörde tillverkning av vissa artiklar, som staten åtagit sig att inköpa, så får jag säga, att det nog icke föreligger samma förhållande därvidlag som i nu förevarande ärende.

Herr Jönsson i Revinge fann ju i år oportunt att erkänna, att danska staten fick *köpa* remonter. I fjol, då frågan var före, ville man icke höra på det örat. Det gläder mig, att herr Jönsson i Revinge blivit förbättrad åtminstone i det avseendet från i fjol.

Sedan vill jag rätta ett missförstånd. Jag har aldrig talat om de klimatiska förhållandena i Norrland eller sagt, att de skulle vara otjänliga för de remonter, som äro uppfödda i södra delarna av landet, utan jag har sagt, att den norrländska terrängen med sina träsk och mossar icke lämpar sig för dem. Det var endast detta jag ville säga, och jag har ingen anledning att taga tillbaka det.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr J ö n s s o n i Revinge: Det är riktigt, att man skulle kunna inköpa 120 remonter för de 200,000 kr., som äro reserve-

Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)

rade å anslaget och å vilka riksdagen givit anvisning. Men herr Anderson i Råstock försummade att tala om att man genom förändringen i fråga om medelpriset kunde för ungefär 165,000 kr. inköpa ytterligare åtminstone 100 hästar utöver de 335. Min uppgift är sålunda absolut riktig.

Herr Anderson i Råstock har antytt, att den siffra, som utskottsmajoriteten förordat, eller 650, skulle grunda sig på ett preliminärt beslut, som fattats inom försvarsrevisionen. Det förhåller sig så, att man gjort upp ett förslag inom försvarsrevisionen, vilket går ut på avsevärd reducering av arméns häststyrka. Men vi ha icke lagt det förslaget till grund för våra beräkningar utan reducerat det ytterligare, detta därför att vi hoppades att få herr Anderson i Råstock och Oscar Olsson med på vårt förslag. Någon absolut beräkning av vad som behövs framdeles ligger icke till grund för vare sig siffran 650 eller 500. Men det är alldeles klart, att man måste taga hänsyn till alla de åtgärder staten vidtagit för hästavelns främjande. Detta vill väl heller icke herr Anderson i Råstock bestrida. Då kan det icke vara riktigt från statens synpunkt att med ens skära av hela denna utveckling, såsom man gjorde i fjol. Vederhäftigheten ifråga om det beslut, som fattades då, bevisas bäst därav, att samma män, som drevo igenom det beslutet, i år gått med på en avsevärd jämkning av detsamma.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Thorsson: Vi hålla på att diskutera ett ärende, som ofta varit föremål för ingående överläggningar i denna kammare, och där uppfattning stått mot uppfattning, nämligen om lämpligaste sättet att reparera för arméns räkning. Även om jag nu icke kan i alla detaljer vara så inne i detta spörsmål som den ärade talaren från Revinge, har jag alltid haft på känn, att vi i denna fråga tillåtit oss en hushållning, som icke står i full överensstämmelse med vad som kan vara klokt och riktigt ens ur försvarssynpunkt. Ty det är uppenbart, att om man skall offra något för försvaret, så bör man åtminstone försöka att avväga offret så, att det lämnar bästa möjliga utbyte. Om då vi, som haft en annan uppfattning om hela reparationsspörsmålet i ett visst givet ögonblick blivit i minoritet och riksdagen icke enbart pressat fram en organisation, som icke alls svarar mot vare sig folkmängden eller hästillgången, utan dessutom gjort avvägningar i denna organisation, som icke svara emot vad man lämpligen bör kunna uttaga av försvarsoffret, så är det klart, att man skall framhärda i sin uppfattning om att här måste göras avsevärda inskränkningar.

Den reparation, som man nu lagt till grund för vårt försvarsväsende, inriktar sig uteslutande på den varmblodiga hästtypen. Det är ju uppenbart, att detta är försvarbart utan vidare, så snart det gäller att reparera endast för kavallerivapnet. Men för att vi skola bli några riktigt urstyva karlar på det här området, använda vi varmblod för alla olika slag av vapen, kavalleri, artilleri och t. o. m. trängen. Alla skola vara beridna på varmblodiga

hästar, och inte nog härmed, man sträcker sina anspråk så långt, att man skall ha varmblodiga hästar för att draga fram kanonerna i terräng åtminstone vid krigsövningar, vilket icke har annan praktisk betydelse, än att man får pröva, hur pass hållfast materielen är, när man far fram ovarsamt i olämplig terräng.

*Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)*

När man lagt remonteringen efter sådan måttstock, bör det vara en given sak, att man något håller tillbaka, åtminstone i en tid, då det dock från alla håll uttalas, att man måste göra vissa inskränkningar i hela organisationsplanen. Det finns i så fall icke något lämpligare sätt att gå tillväga, än att man under övergångstiden låter avgången från de olika vapenslagen av hästar bli något större och att man redan tidigare, än man annars skulle göra det, börjar inskränka uppfödningen av hästar. Jag kan för min del icke se annat, än att det är fullt riktigt och i överensstämmelse med statens intresse, att man inskränker remonteringen, och jag kan därför icke heller komma till annat resultat, än att jag i statens intresse måste ansluta mig till den reservation, som här är bifogad utskottets utlåtande och till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr Hansson i Stockholm: Herr Jönsson i Revinge har erinrat om fjolårets beslut, och han trodde sig med en viss triumf kunna konstatera, att de, som närmast voro ansvariga härför, måste vara med om att i år jämka på beslutet. då de insett, att de farit för hårt fram. Jag måste för min del påminna herr Jönsson i Revinge och ännu mera andra talare om, att anledningen till att riksdagen så kraftigt begränsade remonteringen för 1921 var en förklaring från de militära myndigheterna, att det med begränsningen i övningstiden icke var möjligt att sköta hästarna till det antal, som fanns, utan att man riskerade, att all övning måste inställas och de värnpliktiga uteslutande eller i sådan grad, att man icke kunde tala om någon militär utbildning, nödgades ägna sig åt hästvården. Inför denna förklaring från de militära myndigheternas sida var det man gick till en kraftig nedsättning av remonteringen. Huruvida man skall fortsätta på den vägen, kan det ju vara delade meningar om, men det gäller givetvis att försöka finna några sakliga skäl för hur man i det här fallet skall förfara.

Herr Jönsson i Revinge har uppträtt som hästuppfödarnas talesman. Han har visat ganska ringa intresse för huvudsynpunkten i denna fråga, nämligen om det är nödvändigt ur försvarssynpunkt att för kavalleriet och artilleriet remontera i viss utsträckning, antingen den, som Kungl. Maj:t föreslagit, eller den, herr Jönsson i Revinge föreslagit, eller den, som de socialdemokratiska reservanterna ha föreslagit. Jag bryr mig emellertid icke så mycket om hans argument beträffande hästuppfödarna, utan jag anser, att man bör i första hand se till, vad som ur försvarssynpunkt är nödvändigt.

Nu framhöll herr Jönsson i Revinge, att det var en fullkomligt godtycklig beräkning, som låg till grund för såväl utskottets som reservanternas förslag. Han förklarade till och med inför kammaren, att man i utskottet hade från hans och hans vänners sida kunnat gå

Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)

längre ned ifråga om remonteringen, än man nu gjort, därest de socialdemokratiska ledamöterna hade velat gå med. Alltså har herr Jönsson i Revinge själv medgivit, att anledningen till att det föreslagits 650 hästar är att socialdemokraterna icke ville gå med på 600 eller vad det nu var fråga om. Därest man fått socialdemokraterna med på det, hade det varit möjligt att reducera ytterligare, naturligtvis utan fara för försvaret och utan fara för hästuppfödarna! Jag tror emellertid icke, att man behöver endast på det sättet hålla sig till det rent godtyckliga. Det finns möjlighet alldeles säkert att kunna bedöma, i vilken takt remonteringen bör ske, för att den skall vara till fyllest att upprätthålla ett tillräckligt hästbestånd, anpassat icke efter 1914 års organisation utan också med hänsyn tagen till de reduceringar i försvarsorganisationen, som vi för närvarande hålla på att utreda, hur de skola kunna göras.

Det omnämnes i statsutskottets utlåtande, att kavalleriets häststyrka efter genomförd revision av försvarsväsendet kommer att nedgå. Herr Jönsson i Revinge bestred en antydning från herr Anderssons i Råstock sida, att man skulle inom utskottet vid beräkning av hästantalet tagit hänsyn till ett visst preliminärt förslag, som det för närvarande arbetas med inom försvarsrevisionen. Det är möjligt, att herr Jönsson i Revinge har rätt, ty om man ser på de siffror, som föreslagits, är det alldeles uppenbart, om man också vet, vad försvarsrevisionens preliminära utkast innehåller, att statsutskottet har gått mycket längre än som är nödvändigt för att upprätthålla ett hästbestånd, avpassat efter det antal hästar, som enligt detta förslag skulle komma att finnas inom vår armé. I statsverkspropositionen beräknas det antal hästar, som vid 1921 års slut skall finnas, till 5,470 vid kavalleriet och 2,870 vid artilleriet eller sammanlagt 8,340 hästar. Sen har därtill kommit vad man kan köpa för de besparingar, som riksdagen i år medgivit få användas för ändamålet. Om jag förstod herr Jönsson i Revinge rätt, skulle därtill för det anslag, som lämnades i fjol, ett större antal hästar kunna inköpas än då beräknades, och man skulle kunna räkna med att utöver de 8,340 skulle det vid de båda beridna vapenslagen finnas ett par hundra hästar vid detta års slut, d. v. s. sammanlagt 8,540.

Den genomgripande revision av försvarsväsendet, som förberedes, kommer att i stor utsträckning drabba kavalleriet. Även artilleriets hästantal torde komma att avsevärt minskas. Jag tror därför, att man icke gör sig skyldig till något fantasteri, om man beräknar att kunna reducera hästbeståndet sådant det bestämdes 1914 med omkring 25 %. När jag nämner det procenttalet, är det därför, att det representerar åsikten hos dem, som komma att gå betydligt längre än jag, när det gäller att avge det slutliga förslaget. Om man räknar med detta, skulle det behövas ett hästbestånd på omkring 7,300. Nu avgå 9 %. Man reducerar således antalet hästar vid kavalleriet och artilleriet med 740. Det blir då 7,800 kvar. Nu vilja de socialdemokratiska reservanterna remontera med 450. Läger man dessa till 7,800, kommer man till det resultat, att man med en sådan remontering skall kunna upprätthålla ett hästbestånd

vid kavalleriet och artilleriet, som uppgår till mellan 800 och 1,000 mera än som behövs vid en sådan reduktion, som även de försiktigaste komma att vara med om, när det gäller en begränsning av försvarsväsendet.

Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)

Under sådana förhållanden kan jag icke inse, att de farhågor herr Jönsson i Revinge uttalat äro av någon större betydelse.

Nu kan man säga, att vi kunna reducera i litet saktare tempo, att vi icke behöva reducera så kraftigt med ens. Men då det gäller att inom en relativt kort period av år komma till en stor reduktion av hästbeståndet, är det uppenbart riktigast att försöka göra de största reduktionerna, då statsfinanserna äro mest ansträngda och hästarna dyrast att inköpa. Ur den synpunkten gör man klokast i att vidtaga reduktionen under de dyra åren för att, när de billiga åren komma, tillämpa en annan avvägning av remonteringen. Jag vågar hävda den uppfattningen, att vad de socialdemokratiska ledamöterna här föreslagit i fråga om remonteringsminskning på det viset gagnar de syften, som försvarsrevisionen fullföljer, att vid det tillfälle, då avvecklingen skall komma, denna underlättas, under det att en för stark remontering kommer att betyda, att vid det tillfället, när avvecklingen skall ske, vi stå med ett onödigt stort hästbestånd.

Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet H a m m a r s k j ö l d: Ett par av de senaste talarna ha framhållit, att man borde inrikta remonteringen enligt den blivande härordningen, så att vi i närvarande stund icke skulle remontera ett större antal hästar än det man kan anse såsom det största under den blivande härordningen.

Jag vill då först och främst betona, att propositionen i förhållande till 1914 års härordning innefattar två ganska viktiga reduktioner i remontantalet. Den ena reduktionen består däri, att man icke räknar på det antal stamhästar, vilka äro angivna i 1914 års härordning, utan på det antal stamhästar, vilka beräknas finnas vid innevarande års slut. Detta antal understiger det i härordningen beräknade med omkring 1,400. Den andra reduktionen består däri, att under det härordningen räknar med 10 % remontkontingent, räknas nu liksom de senaste åren endast med 9 %. Tillsammans representera dessa reduktioner av det i härordningen beräknade årliga remontantalet ett antal av omkring 235. Detta antal minskar utskottsmajoriteten med ytterligare 215. Det antal ersättningsremonter, som utskottet föreslår, är därför omkring 450 mindre än det i härordningen upptagna.

Vi skola nu se, på vilket antal stamhästar utskottets 650 ersättningsremonter utgöra vanlig remontkontingent. Jag nämnde, att propositionen beräknar remontantalet till 1,400 mindre än det i härordningen angivna. Utskottet minskar det med 215, vilket utgör remontkontingenten på ungefär 2,400 hästar. De 650 ersättningsremonter, utskottet upptager, utgör sålunda remontkontingenten en-

Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)

ligt 9 % på ett hästantal, som med omkring 3,800 understiger det i härordningen antagna, d. v. s. det utgör remontkontingenten knappast på $\frac{2}{3}$ av det hästbestånd, vilket upptogs i 1914 års härordning. Skulle man återigen följa reservanterna, skulle man komma till en remontkontingent, vilken icke fullt motsvarar hälften av det i 1914 års härordning upptagna hästbeståndet. Icke längre än härordningsarbetet inom försvarsrevisionen fortskridit, tror jag det vore föga välbetänkt att följa reservanterna och redan nu räkna med ett hästantal, som vore reducerat till under hälften av det i härordningen upptagna, det är vackert så, att utskottet stryker bort en tredjedel av hästbeståndet.

Den siste ärade talaren gjorde gällande, att man borde köpa ett mindre antal hästar, då det är ebb i statskassan och hästarna äro dyra, och i stället köpa flera, då hästarna äro billiga och statsverkets inkomster flöda. Detta är i allmänhet en god hushållning och en hushållning, som säkerligen kan användas på många materialslag även beträffande armén; men just i fråga om levande material, såsom remonter, anser jag det mindre välbetänkt att följa en dylik utväg, icke blott med hänsyn till arméns intressen utan även med hänsyn till hästuppfödarnas. Vad armén beträffar, utgöres nämligen en stor del av tjänstgöringen vid kavalleriregementena av remontdressyr. Den siste talaren påpekade mycket riktigt de svårigheter, vilka för närvarande kunna uppstå i fråga om hästskötseln vid de beridna truppförbanden; en av de största svårigheterna vid de beridna truppslagen består just i att på lämpligt sätt anordna remontdressyren. Om man nu skulle gå in för växlande remontkontingenter vid truppförbanden, så kan det gå bra för sig de år man har en liten kontingent, men då man ett senare år skall taga igen det förlorade och får en större kontingent än den normala, kunna med all sannolikhet ganska stora svårigheter beräknas inträda vid truppförbanden. Än svårare blir det för hästuppfödarna att anpassa sig efter en dylik anordning av remontuppköpen. Det är nämligen så, att det åtgår 4 år att producera treårsremonter. De hästar, som skola köpas i år, äro födda redan år 1918, och de hästar, som skola inköpas på remontmarknaderna 1922, äro födda år 1919. I fråga om en sådan artikel som remonter kan man icke begära, att hästuppfödarna skola kunna följa statens beslut att ena året remontera mera och det andra året mindre. Det beslut, som fattades av riksdagen förra året att så väsentligt nedsätta remontkontingenten, har i hög grad inskränkt uppfödningen av ädla föl inom landet, men detta kan icke verka på remontantalet förrän tidigast 1924.

Samme talare berörde även de svårigheter, vilka förra året påpekades av myndigheterna i fråga om hästdressyren och i allmänhet i fråga om hästskötseln vid truppförbanden. Förra året var läget följande. Hela den värnpliktskontingent, som var uttagen av den årsklass, som då tjänstgjorde, 1919 års klass, vid de beridna truppslagen, hade inträtt i tjänst hösten 1919. Sedermera uppkom våren 1920 fråga om, att göra väsentliga inskränkningar i de värn-

pliktigas tjänstgöring. Detta måste vålla rubbning i det redan förut ganska svåra utbildningsproblemet och medförde, som bekant, avsevärda svårigheter. Men är det så, att det verkligen är ett statsintresse av vikt att behålla åtminstone huvuddelen av vårt stamhästbestånd orubbad, till dess den nya härordningen blir antagen, är det också nödvändigt att övervinna dylika svårigheter.

Min ärade företrädare anlidade i det syftet alla de utvägar, som stodo till buds. Förra året, när inskränkningar först i maj bestämdes för 1920 års klass tjänstgöring, var redan 1920 års klass inskriven, kontingenterna voro bestämda för de beridna truppslagen och kunde icke ökas; chefen för försvarsdepartementet ordnade det emellertid så, att de värnpliktiga vid specialvapnen fördelades i två kontingenter, varav den ena fick tjänstgöring på vintern och den andra på sommaren. Han beordrade vidare erforderliga hjälpkontingenter av infanteriet tilldelade värnpliktiga till tjänstgöring vid de beridna truppslagen såväl under vintern som under sommaren. I full överensstämmelse med den tankegång, som låg till grund för dessa dispositioner, har man i år vid de nyss avslutade inskrivningsförrättningarna tilldelat de beridna truppslagen en så stor kontingent, som enligt detta system behöves för vård- och vakttjänst, i vilken även ingår hästskötsel; och man har alltså all anledning hoppas, att under det kommande utbildningsåret, 1921—1922, några hjälpkontingenter ifrån infanteriet icke komma att behövas. För den, som intresserar sig för, hur detta system fungerar, vill jag hänvisa till propositionen angående inskränkningar i tjänstgöringstiden för 1921 års klass, där det finnes diagram för kavalleriet, artilleriet och ingenjörstrupperna, vilka visa huru tjänstgöringen bör ordnas.

Här har även varit på tal stuteriöverstyrelsens plan att förändra den varmblodiga hästrasen i Sverige, så att man finge en tyngre häst, vilken skulle kunna användas icke blott som ridhäst och som vagnshäst utan även såsom arbetshäst och verkhäst. Jag vill då först påpeka, att denna plan icke kommit längre ännu än till ett förslag, men om detta förslag skulle genomföras, så är odisputabelt, att uppfödarna av de ädla hästarna bliva mindre beroende av remonteringen än för närvarande, emedan de då ha hela hästmarknaden att räkna med. Men det är icke så, att en dylik plan kan genomföras på en gång. Det är icke meningen, att välja en helt ny ras, alldeles fristående från den nuvarande ädla och varmblodiga hästen, utan chefens för stuteriöverstyrelsen förslag innebär, att man skall så småningom förändra den nuvarande varmblodiga och ädla hästrasen genom att giva den större massa och mäktighet. En dylik plan kan icke genomföras på mindre än 3 à 4 hästgenerationer, och det behövs allra minst 15—20 år, innan man kan vänta några verkningar av planen. Skall man gå in för denna plan, är det emellertid av allra största betydelse att icke nu förstöra den varmblodiga häststammen i landet, vilken just skall ligga till grund för denna nya häststam, och därför måste bibehållas. För den närmaste tiden blir den ädla häststammens bestånd såsom

Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)

Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)

hittills till stor del beroende på statens remontinköp. Och vill man främja utvecklingen enligt stuteriöverstyrelsens plan, är det alldeles nödvändigt, att man handskas varsamt med monteringsanslagen, så att man icke genom allt för tvära ändringar bidrager till ett förstörande av den stomme, från vilken man tänker bygga upp den nya hästrasen.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Vad först herr Thorssons anförande beträffar, synes det mig, som, om hans uttalande närmast vore en reminiscens från föregående skarpa strider om kavalleriets plats i vår härorganisation, om dess lämpliga styrka o. s. v. Den saken har ju avgjorts långt tidigare, och vi som här besluta i dag, åtminstone det stora flertalet av oss, ha inte ens ansvaret för den saken. Det är mycket möjligt, att kavalleriet haft en opropor-tionerligt stor styrka i vår härorganisation, men detta hänför sig som sagt till ett tidigare skede. Nu har man faktiskt under många år remonterat denna stamhäststyrka, och man har remonterat utslutande med ädla hästar. Vad den saken gäller, som herr Thorsson berörde, att man skulle åtminstone vid artilleriet och trängen kunna i stor utsträckning använda kallblodiga hästar, vill jag svara att detta är alldeles riktigt, om det bara vore fråga om hästar avsedda att draga kanonerna eller trängfordonen. Men jag skulle verkligen vilja gratulera herr Thorsson, ifall han sätter ryttare på ardennerhästarna. Herr Thorsson är visserligen en mycket populär man, det veta vi alla, men han skulle sannerligen inte bli populär bland dem, som skulle nödgas rida på ardennerhästar i sällskap med sådana, som äro beridna på varmblodiga hästar.

I fråga om herr Hanssons anförande vill jag framhålla, att jag inte riktigt förstår hans beräkningar rörande det behöfliga antalet remonter enligt den preliminära arméorganisation, som är under utredning i försvarsrevisionen. Det räcker enligt den absolut inte med 500 remonter, så vida det inte är meningen, att man genom att låta bli att remontera skall successivt bringa ned stamhéstantalet. Är det meningen att i all hast bringa ned antalet till den kommande stamhéststyrkan, skulle man ju kunna låta bli att remontera alls några år.

Det har tidigare varit på tal bristerna i manskapsstyrkan, i fråga om antalet stamanställda, samt den minskade övningstiden. Reservanterna säga emellertid själva i sin reservation, att förhållandena i det fallet äro bättre detta år, varför man inte — om detta skäl skall vara avgörande — kan förfäktas desamma med samma styrka som förra året.

Herr Hansson menade, att man skulle remontera i mycket liten utsträckning, då statens finanser äro dåliga samt passa på att fylla igen brister när statens affärer äro bra och hästarna billiga. — Detta är verkligen, så vitt jag begriper, ett mycket egendomligt sätt att remontera. Det skulle, herr Hansson, leda till, att i stället för att det nu är ställt på det sättet, att staten ur varje årskull får lov att gallra ut de bästa remonterna — endast dessa köpas, de andra ratas —

man skulle bli tvungen att sedan man låtit bli att remontera ett eller två år på tredje året vid remonteringen bland treåringarna taga rubb och stubb för att fylla igen luckorna. Man skulle sålunda inte få något förstklassigt hästmateriel i sin helhet. Den vägen tror jag därför är fullständigt oframkomlig. Det skulle vidare vara alldeles omöjligt att få någon människa som uppförde remonter på de villkoren — det kan jag försäkra.

Herr Hansson trodde, att det inte alls förefanns någon fara för att det inte framdeles skulle bli tillräckligt med remonter till den blivande härorganisationen. Jag ber emellertid få peka på några siffror, som meddelats av stuteriöverstyrelsens chef, siffror som avse åtta stycken av de främsta remontkontingenterna vid Flyinge och fem av de främsta vid Strömsholm. Därvid finner man, att dessa tretton stycken hade 626 ston inalles 1916. Förra året, efter det beslut riksdagen då fattade, sjönk siffran till 209, d. v. s. antalet minskades med $\frac{2}{3}$. Dessa siffror tyda sannerligen inte på att man kan husera hur som helst med hästuppfödarna, i fall man skall kunna räkna på, att de framdeles intressera sig för denna avel.

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! Jag tycker, att herr Jönssons i Revinge fantasi skenade i väg som en kavallerihäst framför en packvagn. Jag har icke alls på det viset, som herr Jönsson ville göra gällande, sagt, att man utan vidare skulle slå ned hästbeståndet hur mycket som helst under ett år eller att man inte skulle behöva remontera alls, som herr Jönsson i Revinge slutligen kom fram till; frågan är att så avvåga remonteringen, att man på lämpligt sätt fördelar den nedgång i hästbeståndet, som måste komma till stånd, när vi skola begränsa härordningen.

Jag har pekat på, att det även efter de socialdemokratiska reservanternas förslag blir en ganska bred marginal även i fortsättningen. Det är sålunda icke alls fråga om att göra, som herr Jönsson i Revinge påstår, eller att man ansvarslöst skall förstöra både hästbeståndet och framför allt hästuppfödarnas intressen.

Det var också en liten sak beträffande hästuppfödarna, som herr statsrådet nämnde och som jag icke kan uraktlåta att replikera. Gent emot mitt framhållande av att man under år med dålig statsekonomi borde försöka begränsa inköpen till det minsta möjliga, invändes det, att hästuppfödarna icke kunna på det sättet utsättas för fluktuationer. Jag tror vi alla veta, att under de senare åren har staten fått betala mycket höga remontpriser; dessa inträdde för några år tillbaka, och det var alltså priser för hästar, producerade före världskriget; den gången, när priserna sprungit upp, var det icke på tal, att icke hästuppfödarna skulle följa med fluktuationerna. De gjorde då orimliga förtjänster med hänsyn till vad hästuppfödningen kostat, men när det gäller att gå ned och hästuppfödarna även få ta en risk, då varnas det mot en sådan politik. Den politik, som dock i detta fall från statens sida bör föras, är helt enkelt den, att man i varje fall rättar sig efter marknadspriset. Staten har under de senaste åren fått betala dyrt, och det finns ingen anledning för staten att

Ang.
anslaget till
remontering.

(Forts.)

Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)

ligga och köpa hästar i större myckenhet bara därför, att det är dyrt, och på det sättet gynna hästuppfödarna.

Beträffande sedan ordnandet av tjänstgöringen, så måste jag säga, att det var en mycket intressant upplysning, som lämnades från herr statsrådets sida därvidlag; och jag antar, att det förhållandet måste närmare diskuteras, när man kommer till frågan om övnings-tiden. När vissa kontingenter av infanteriet ha tilldelats kavalleriet med hänsyn till behovet att frigöra vissa kavalleriet tilldelade värnpliktiga från för mycken häst- och materialvård, så har denna tilldelning skett under förutsättning, att dessa värnpliktiga få den kortare övningstid, som infanteribevärigen har. Genom den anordning, som nu från herr statsrådets sida vidtagits, ökar man antalet av de värnpliktiga, som erhålla den längre tjänstgöringen för specialvapen, men man gör icke detta därför, att det föreligger ett verkligt behov att tilldela detta specialvapen ett ökat antal värnpliktiga. Den form för ordnandet av saken, som valts, måste nämligen ovillkorligen leda till att man vid mobilisering får ett mycket starkt överskott av värnpliktiga vid specialvapnen, när man på det viset ökar kontingenterna. För min del tror jag icke, att en sådan anordning är så klok. Men det bör uppmärksammas, att utöver de ganska dryga ökningarna, som föreslagits av herr statsrådet i fråga om övningstiden, så blir detta sätt att också öka de kontingenter, som här få den längre tjänstgöringstiden, en ganska betydande ytterligare tunga jämfört med vad som förut varit. Därtill kommer ju, att det föreligger alltså en nödvändighet, sådan som förelåg, när man behandlade tjänstgöringstiden för 1919 års klass, nämligen att begränsa hästantalet med hänsyn till det antal värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring. Den nödvändigheten blir naturligtvis större då jag för min del hyser den förhoppningen och den uppfattningen, att det förslag till ökad övningstid, som framlagts, icke kommer att bifallas av riksdagen.

Herr Söderhielm: Herr talman! Endast några erinringar med anledning av vad som förekommit under diskussionen.

Man har å reservanthåll anført, att man inte bör föregripa försvarsrevisionens arbete. Jag får för min del säga, att då detta uttryck »föregripa» förekommer, låter det ofta för mina öron litet oäkta. Och sällan har det klingat så oäkta, som när farhågor för att föregripa försvarsrevisionens arbete framföras från det håll, som varit mest angeläget att föregripa den kommande revisionen genom att, nämligen så hastigt som möjligt, nedsätta övningstiden för de värnpliktiga, som utbildas under den nuvarande härordningen.

Vad skall man föregripa? Vad skall man undvika att föregripa? Man har inte en aning om, hur den härordning kommer att se ut, hur den värnpliktslag skall vara beskaffad, som kommer att framgå ur försvarsrevisionens arbete. Vid sådant förhållande miss-tänker jag, att det blir lika svårt för reservanterna att anföra något hållbart skäl för det av dem yrkade remontantalet som det påståtts vara för majoriteten att komma med dylika skäl.

Vad så angår den kontinuitet, som man å reservanternas håll också har ömmat för, må jag säga, att det är rätt förvånande att från deras håll få höra talas om kontinuitet. Vad åstadkommer man genom att så kraftigt beskära remonteringen under några år? Jo, man åstadkommer motsatsen till kontinuitet, ty om ett hästbestånd förringas med låt oss säga 9 % om året och man så bringar ned hästbeståndets storlek genom att strypa tillförseln, blir följden, att efter några år, när man kommit till den förminskade styrka, som avsetts, häststyrkan består av huvudsakligen gamla hästar. Hur går det sedan? Jo, sedan måste dessa hästar kasseras i mycket stort antal, och då skall det under några år föreligga behov av i hög grad ökad remontering. Jag vill se den som kan påstå, att detta är att arbeta för kontinuitet.

Min kollega på Stockholmsbanken framförde anmärkning mot, att, vad kavalleriet beträffar, överskottet värnpliktiga vid mobilisering skulle ökas genom de åtgärder, som nu, enligt departementschefens upplysningar, äro företagna vid inskrivningarna. Ja, är det egentligen så mycket sämre att ha några flera än absolut nödvändigt inskrivna vid kavalleriet än att ha lika många infanterister odugliga för den användning som de där skulle ha? Jag bara frågar.

Slutligen föreföll det av herr Hanssons anförande, som om det nästan hade varit de militära myndigheternas fel att man blivit tvungen vidtaga nedskrivning av hästantalet. Jag får lov att säga, att hans anföranden i dag, både det första och det andra i denna fråga, för mina öron låtit som den mest nedgörande kritik, jag hittills hört, över det sätt, varpå värnpliktspolitiken skötts av riksdagen och framför allt av det parti den ärade talaren tillhör.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Thorsson: Herr talman! Herr Jönsson i Revinge fann i mitt yttrande en reminiscens från den tid vi stredo om de rätta proportionerna mellan de olika vapenslagen. Jag kan inte rå för, att denna uppfattning kommer fram igen, då jag av allt som passerat sedan 1914 blivit stärkt i min uppfattning, att jag då hade rätt, så långt jag nu kan förstå och bedöma. Det skulle då vara oriktigt av mig att i dag av hänsyn till andra faktorer vilja tillägna mig en annan uppfattning eller slå in på en annan taktik än den jag hittills haft. Jag har nämligen den bestämda uppfattningen, att när vi ha att göra med en ny härorganisation, varje förslag, som kommer att gå utöver ett remontantal av mellan 400 och 500 hästar, inte kommer att stå i överensstämmelse med en sådan härorganisation, som vi ur manskapssynpunkt eller ur kostnadssynpunkt har råd att hålla oss med. Om jag är övertygad härom, frågar jag mig, med detta såsom utgångspunkt, om det är bra för hästuppfödarna här i landet, som ha inriktat sig på uppfödning av remonter, att efter det riksdagen redan i fjol fattat ett beslut som går ut på sänkning av antalet remonter, vi nu äro med om en ökning av remonteringen med ett par hundra hästar eller något dylikt, för

Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)

att sedermera, då en gång försvarsrevisionens förslag kommer att ligga före och skall utgöra grund för bedömandet av förhållandena vid remontuppfödningen, återgå till det antal, som vi nu diskutera om, eller kanske ett antal, som ligger därunder. Då jag har den uppfattningen, att detta icke är lämpligt, är det klart, att jag måste ansluta mig till det yrkande, som hos reservanterna kommit till uttryck.

Herr Jönsson i Revinge tyckte, att han skulle beklaga mig, om jag skulle bli satt att rida på en ardennerhäst. Herr Jönsson i Revinge är en mycket stor skämtare. Han kan inte tänka sig en annan hästtyp än å ena sidan hästar av den varmblodiga rasen, å andra sidan ardennerhästarna. Jag är emellertid livligt övertygad om, att det finns lantmän i detta rike, som inte dela denna hans uppfattning. Jag har den kätterska åsikten i detta stycke, att om vi eventuellt komma ut i ett krig, där vi togo ut varenda varmblodig hästkrake vi hade och satte en karl på densamma det inte skulle dröja länge, förrän de varmblodiga hästarna vore så decimerade till antalet, att vi för att över huvud taget kunna hålla vår armé någorlunda beredd måste med ljus och lykta ge oss ut i alla stallar i landet för att leta efter ett hästmateriel, som varken är varmblodigt eller av ardennerstyp. Vi få nog gå omkring och söka reda på det materiel, som ligger mitt emellan dessa båda saker.

Jag kan därför icke ur några synpunkter finna, att riksdagen skulle fara fram på ett oansvarigt sätt, om den nu går med på en remontering av 500 hästar, och jag ber därför att fortfarande få yrka bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes emellertid, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 101 ja mot 67 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 4.

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtande, nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till semester- och vilohem för viss personal vid post- och telegrafverken;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av rubrikerna nr 210 och 211 i gällande tulltaxa;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till införande i gällande tulltaxa av vissa bestämmelser rörande förtullning från frihamn eller frilager;

nr 19, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande omyndiga barns taxering; och

nr 20, i anledning av väckt motion om visst tillägg till 12 § bevillningsförordningen; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa Vänersborgs hospital och asyl tillhöriga fastigheter m. m.;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utläggande av statsgruvefält vid Stekenjokk och Remdalen i Vilhelmina socken av Västerbottens län;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av försäljning av kronan såsom danaarv tillfallen andel i lägenheten Fjällbacka nr 90 i Kville socken av Göteborgs och Bohus län;

nr 31, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av stöd åt den inhemska fröodlingen; och

nr 32, i anledning av väckt motion om anslag till anordnande av ett fast demonstrations- och försöksfält å myrjord vid Åsträsk.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 5.

Härefter förelåg till avgörande jordbruksutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfälliga åtgärder till förekommande av skövling av skog å fastighet i enskild ägo jämte två i ämnet väckta motioner.

*Ang.
förekommande
av skövling
av skog å
fastighet
i enskild ägo.*

I en till riksdagen den 25 februari 1921 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 119, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om tillfälliga åtgärder till förekommande av skövling av skog å fastighet i enskild ägo.

Ang.
förekommade
av skövling
av skog å
fastighet
i enskild ägo.
(Forts.)

I sammanhang med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft två inom andra kammaren väckta, till utskottet hänvisade motioner med förslag till vissa ändringar i lagförslaget. nämligen:

nr 277, av herr *Andersson* i Rasjön; samt

nr 281, av herrar *Magnusson* i Skövde och *Gustafson* i Kasenberg.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motioner, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Aaby Ericsson* och *Öberg*, som ansett, att 2 mom. i 6 § av lagförslaget bort utgå.

Ifrågavarande lagrum var enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag av följande lydelse:

2 mom. Skogsvårdsstyrelsen äger bemyndiga hos styrelsen anställd tjänsteman, som fullgjort vad som erfordras för vinnande av anställning såsom jägmästare, att där i fall, som i 1 mom. avses, är av synnerlig vikt, att förbud, som där sägs, kommer till stånd innan styrelsen hinner sammanträda, meddela sådant förbud å styrelsens vägnar. Om sålunda meddelat förbud göre tjänstemannen utan dröjsmål anmälan hos styrelsens ordförande, och ankomme där-efter på styrelsen att i ärendet förordna. I den mån dylikt förbud ej inom tio dagar från den, då det delgavs, den dagen oräknad, blivit av styrelsen fastställt, vare förbudet förfallet.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Öberg*: Herr talman! Som synes av betänkandet, har jag och en annan ledamot av utskottet icke kunnat förena oss i utskottsmajoritetens utlåtande angående lämpligheten och nödvändigheten att utvidga skogsvårdsstyrelses befogenhet därhän, att en styrelsens tjänsteman skulle bliva behörig att utan vare sig skogsägarens eller skogsvårdsstyrelsens hörande föreskriva avverkningsförbud. Enligt min uppfattning bör man väl betänka sig, innan man godtager en sådan princip till införande i lagstiftningen. Den åtgärd, som här föreslås nämligen att till § 6 foga ett nytt moment av det innehåll, att en skogstjänsteman hos skogsvårdsstyrelsen skall få rätt att föreskriva avverkningsförbud, kan understundom enligt min mening bliva ganska farlig, låt vara att avsikten med denna bestämmelse är att på bästa sätt söka åstadkomma skydd mot skogsskövling.

Jag har den uppfattningen, att, såsom skogsvårdsstyrelserna nu äro sammansatta, så skall det inte behövas lång tid för att sammankalla styrelsen till sammanträde och sedan pröva och avgöra, huruvida förhållandena äro sådana, att ett avverkningsförbud behöver föreskrivas. Under sådana förhållanden borde man icke, såsom här ifrågasättes, medgiva en skogsvårdsstyrelsens tjänsteman rätt att ingripa på detta sätt. Efter vad det upplysts inom utskottet, har det

icke heller förekommit så många fall, där det skulle kunna vara berättigat att tillgripa en sådan åtgärd.

Då jag dessutom håller före, att man skulle kunnat vinna det syftemål, som nu avses, på ett annat och mera tilltalande sätt, så har jag för min del icke velat godtaga lagförslaget obeskuret, såsom utskottsmajoriteten här framlägger det. Jag anser, att det varit klokare, och det skulle också förefallit mera tilltalande, om man förfarit så, att man vid utseende av ledamöter i skogsvårdsstyrelserna hade utsett även suppleanter för dessa ledamöter, så att i händelse av förfall för en ordinarie skogsvårdsstyrelseledamot, i brådskande fall, en suppleant hade kunnat inkallas. Härigenom skulle ett beslut angående ett sådant avverkningsförbud, som det här är meningen att åt en skogsvårdsstyrelsens skogstjänsteman inrymma befogenhet att på eget bevåg meddela, kunnat meddelas lika snabbt, som om denne skogstjänsteman själv skulle äga föreskriva en sådan kraftig åtgärd.

Jag är tillfullo överens med dem, som vilja skydda skogen från skövling, och om skogen kunde genom nedhuggning skövlas eller förödas, så fort som exempelvis elden mången gång kan förhärja en skog, ja då skulle jag kunna anse, att ett så snabbt ingripande, som här ifrågasättes, vore av nöden. Men enligt min mening och såsom jag ser på saken, är det icke ens möjligt att genom avverkning astadkomma en så hastig förödelse av skogen, och därför vill det förefalla mig, som om man icke behövde tillgripa den utväg, som föreslås i detta moment. I varje fall borde det icke medgivas rätt att föreskriva avverkningsförbud, med mindre ärendet varit föremål för prövning hos skogsvårdsstyrelsen, så att skogsägaren eller den det närmast gäller blivit satt i tillfälle att avge yttrande i saken, och alltså båda parterna så att säga blivit hörda.

Enligt det förslag, som här föreligger, kommer icke en sådan tingens ordning till stånd, utan som jag redan förut antytt kan, utan att vare sig skogsägaren eller skogsvårdsstyrelsen blivit hörda. ett avverkningsförbud föreskrivas, med skyldighet likvisst, såsom i momentet sägs, för skogsvårdsstyrelsen att vidtaga viss åtgärd inom loppet av 10 dagar, därest skogsvårdsstyrelsen vill fullfölja den åtgärd, som styrelsens skogstjänsteman vidtagit.

Jag tror för övrigt, att vi böra vara försiktiga, då det gäller godtagandet av en sådan lagstiftningsåtgärd som denna även ur en annan synpunkt, nämligen den, att om vi låta detta moment komma in i den provisoriska lagen, är det ganska sannolikt, att vi, då vi troligen inom en ganska kort tid, ställas inför den stora skogslagstiftning, som är förebådad, säkerligen få med samma bestämmelse även där. Då få vi över oss ett hotande svärd av högst allvarlig beskaffenhet, som kan utnyttjas i onödan och som i varje fall kommer att utgöra en fara för oss. Då jag således anser, att vi, för att icke framdeles bli drabbade av en sådan bestämmelse böra tänka oss för, innan vi intaga den ens i nu föreliggande provisoriska lagstiftning, har jag redan nu velat göra motstånd mot detta projekt.

Jag tillåter mig, herr talman, med stöd av det anförda, anhålla om avslag på mom. 2 i § 6 av det föreliggande förslaget.

Ang.
förekommande
av skövling
av skog å
fastighet
i enskild ägo.
(Forts.)

Ang.
förekommade
av skövling
av skog å
fastighet
i enskild ägo.
(Forts.)

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Jag vet icke, om jag missförstod den siste aktade talaren, men av hans anförande syntes mig framgå, att enligt hans mening lagen skulle medgiva rätt för en skogsvårdsstyrelsens tjänsteman med jägmästares kompetens att utfärda förbud av ifrågavarande slag. Så är emellertid icke förhållandet. Lagen medgiver rätt för skogsvårdsstyrelse, att, därest skogsvårdsstyrelsen finner så lämpligt, bemyndiga sin jägmästare att utfärda avverkningsförbud. Anledningen till att Kungl. Maj:t föreslagit detta tillägg till lagen, är den, att man ifrån vissa skogsvårdsstyrelser klagat över att avverkningsförbuden på grund av inträffade förhållanden kommit så sent, att ungskogar redan hunnit skövlas. Inom dessa skogsvårdsstyrelser har man försökt rätta missförhållandet på så sätt, att man per telefon tillfrågade de olika medlemmarna i skogsvårdsstyrelsen, om de medgäve, att förbud utfärdades, men sålunda fattade beslut lära enligt uppgifter, som utskottet fått, ha underkänts av domstol.

Även utskottet har hyst betänkligheter mot att låta skogsvårdsstyrelsen bemyndiga en tjänsteman att utfärda avverkningsförbud. Emellertid gäller förbud, som tjänstemannen utfärdar, endast under 10 dagar, och har det icke dessförinnan blivit fastställt av skogsvårdsstyrelsen på sammanträde, upphäves förbudet. Vidare är lagen — vilket utskottet understrukit — av provisorisk natur och binder icke med den motivering, som utskottet föreslagit, vare sig utskottet eller riksdagen att godtaga en dylikt åtgärd, då den slutliga skogslagstiftningen, som vi ha att vänta, inom kort skall prövas här i riksdagen.

Det är ju möjligt, att man kunnat föreslå andra åtgärder, som kunnat i viss mån ersätta denna rätt att utfärda provisoriska förbud, såsom t. ex. tillsättande av en suppleant för ordföranden, vilket nu icke finnes, eller föreskriva, att styrelsen icke behövde vara fulltalig, vilket nu erfordras. Men även om utskottet hyst vissa betänkligheter mot att antaga denna lag, har utskottet, på grund av vad jag nu sagt, låtit dessa betänkligheter fara, i synnerhet då det gäller en provisorisk lag, som ånyo kommer under prövning inför riksdagen nästa år, till vilken tid man kan ha hunnit vinna erfarenhet av densamma. Gällande lag har ju varit provisorisk under åtskilliga år, och under tiden har det också visat sig, att en del förändringar av densamma måst äga rum.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr E d b e r g: Herr talman, mina herrar! Trots det jag befinner mig bland de utskottsledamöter, som gått med på denna lag, måste jag säga, att jag har ställt mig mycket tveksam i fråga om mom. 2 i § 6, där rätt gives enskild tjänsteman att lägga beslag på våra skogar. Men därför att lagen är provisorisk och därför också att utskottet har gått med på mitt yrkande om ett uttalande i motiveringen, att rätten att meddela interimistiskt av-

verkningsförbud skall bliva med all nödig varsamhet begagnad, har jag gått med på denna lag.

Det måste ju sägas, att det lägges åtskillig makt i skogstjänstemannens hand. Det skulle ju kunna hända, att denne möjligen skulle missbruka sin makt, och då kunde det lätt uppstå en reaktion mot själva lagen, vilket naturligtvis inte är meningen.

Det är ju också en del andra saker, som man skulle kunna peka på med anledning av denna skogslag såsom t. ex. det förhållandet, att det är många enskilda skogsägare, som anse, att de få hjälpen gratis från skogsvårdsstyrelserna, och varför det också är många, som använda sig av skogsvårdsstyrelsernas hjälp. Jag tror för min del, att meningen med lagen icke är, att lagen skulle bli en förmyndare för oss, utan det är väl meningen att lagen skulle bli en väktare däröver att överträdelser i visst avseende icke göras. Som sagt, det är en hel massa personer, som använda sig av skogsvårdsstyrelsernas hjälp. Detta är, kan man säga, något som innebär både gott och ont. Detta gör, att man framtvingar en tjänstemannakår. Det är givet, att om man begär mycken hjälp av skogsvårdsstyrelserna, det också måste vara mycken arbetskraft. Detta mitt påstående finner man också besannat, om man läser det utlåtande, som kommit från Jämtlands läns skogsvårdsstyrelse, som säger: »Den stegring i skogsvårdsstyrelsernas verksamhet, som främst genom den provisoriska skogslagstiftningen inträtt under de senare åren, har flerstädes nödvändiggjort anställande av ytterligare personal, såsom biträdande länsjgmästare eller länskogvaktare.»

Jag undrar naturligtvis ej på, att det finns många personer i bygderna, som anlägga den synpunkten, att de få detta gratis. Jag har t. o. m. hört i utskottet, att det där finns personer, som resonera på samma sätt. Jag vet dock, att det är tämligen litet vi därvidlag få av staten. Vi få själva ersätta detta med skogsvårdsavgifter. Vad jag befarar är just, att vi i framtiden skola få en tjänstemannakår, som smygande tränger sig på oss, och vi kunna säga, just därför att vi själva hjälpa till.

Jag har emellertid, som sagt, för min del ej gått mot lagen. och detta just därför, att lagen är av provisorisk natur och därför att jag fått de anförda orden intagna i motiveringen till utskottets utlåtande. Jag får dock säga, att skulle jag den dagen vara här i riksdagen, när den nya skogsvårdslagen kommer före, så kommer jag naturligtvis förbehålla mig all rätt att gå de vägar jag anser lämpliga. Ty just med detta erkännande i jordbruksutskottets utlåtande kan det hända, att den nya skogsvårdslagstiftningskommittén kommer till det resultatet: det är bara att gå på, ty vi ha att påräkna, att vi få riksdagens stöd för vårt yrkande.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr B r o a n d e r: Herr talman! I fråga om skogsvård har ju Gottland under en mycket lång tid varit före landet i övrigt. Efter det man under en lång följd av år haft skogslagar av olika

Ang.
förekommande
av skövlings
av skog å
fastighet
i enskild ägo.
(Forts.)

Ang.
förekommande
av skövling
av skog å
fastighet
i enskild ägo.
forts.

innehåll på Gottland antogs redan 1894, tror jag det var, en skogslag, byggd huvudsakligen på samma principer som den skogslag, vilken sedan 1903 varit gällande som allmän skogslag. Det dröjde emellertid ej länge, förrän man vid tillämpningen av den skogslagen kom underfund med att den i vissa fall ej var tillräckligt effektiv, och det just i de fall, då skogsförbud behövde tillgripas till förekommande av avverkningar i sådan mån, att skogens återväxt bleve äventyrad. Det var säkerligen i de många fallen, för att icke säga i de flesta, som därvid förekom, att jordbrukarna icke själva avverkade sin skog utan sålde skogsstycken på rot och att sedan en skogsköpare fullföljde avverkningen. Det visade sig då, att, när skogsförbud skulle utföras, det nästan var regel, att, när förbudet väl kom till utförande, vederbörande fick meddelande, att skogen redan var skövlad, och jordägaren stod där med nackdelarna och besvärigheterna av skogsförbudet, men de, som hade utfört avverkningen, gingo fria från all skada. Det var därför som Gottland såg sig om efter en bättre lag i det avseendet, och 1908 antogs den nu gällande skogslagen för Gottland. Där har man för att råda bot på de olägenheter man fann i den föregående lagen, vilken, som jag nyss nämnde, är lika med den, som nu gäller som allmän lag i huvudsak, gått så långt, att den bärande principen är den, att ingen får avverka skog till avsalu utan skogsvårdsstyrelsens medgivande. Ett sådant ingripande i förfoganderätten över skogen väckte givetvis från början mycket stor ovilja bland skogsägarna, men för varje år som gått har den oviljan blivit mindre, och man kan nu säga, att skogsägarna äro belättna med den skogslag, som vi ha.

Det är icke större svårigheter att få de tillstånd, som behövas, och skogsägarna få i regeln avverka så mycket de vilja. Man skall hålla fast vid, när det gäller dessa saker, att det är ej de skogsägare, som vilja avverka sin skog på förståndigt sätt, vilka träffas av skogslagens bestämmelser till förekommande av skogsskövling, utan de, som vilja avverka och som avverka på sådant sätt, att de skola få taga ut det mesta möjliga av skogen, och ej ha bekymmer om hur det sedan går med skogens återväxt.

Det förvånar mig således icke, med den erfarenhet jag har från Gottland, att sedan den allmänna skogslagen här på fastlandet varit i tillämpning några år, man funnit samma brister komma till synes även där, och att man där nu i avvaktan på en kommande ny skogslagstiftning försöker på ett provisoriskt sätt råda bot för de värsta olägenheterna. Jag tror icke, att, om herrarna vilja ha lagen någorlunda effektiv, herrarna kunna komma ifrån åtminstone en så lindrig bestämmelse som den, att skogsvårdsstyrelsen kan uppdraga åt sin tjänsteman att meddela förbud.

På ett ställe pågår en skogsavverkning. Fara anses föreligga för att skogens återväxt äventyras. Jägmästaren får då skogsvårdsstyrelsens order att resa ut och titta på hur det går till vid avverkningsstället. Han kommer dit och blir för sin del övertygad om att här föreligger fara och att här behöver skogsförbud meddelas. Ja.

vad kan han i det fallet nu göra enligt lagen? Jo, han kan sätta sig i förbindelse med skogsvårdsstyrelsen. Skogsvårdsstyrelsen skall då sammankallas, och sedan skall förbudet meddelas dem, som hålla på med skogsavverkningen. Allt detta gör, att på grund av den långa tid, som här åtgår, förbudet kommer för sent; när förbudet kommer är avverkningen, åtminstone i många fall, till mycket stor del redan verkställd.

*Ang.
förekommande
av skövling
av skog
fastighet
entkild ngo.*

Med vad jag yttrat vill jag hava sagt, att den erfarenhet, vi hava från Gottland, pekar därhän, att det är nödvändigt att få ett effektivare skydd än vad vi i nu gällande lag ha mot den skogsskövling, som på grund av missbruk eller ovårdsamhet förekommer vid skogsavverkning, ävensom att det skulle vara oklokt, om de bestämmelser det nu är fråga om skulle bli avslagna.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till jordbruks-
utskottets förslag.

Herr Öberg: Herr talman! Blott ett par ord. Jag vill till förebyggande av allt missförstånd säga, att det icke är min mening att på något sätt genom mitt ingripande försvara skogsskövling och den, som på ett oförståndigt sätt hushållar med vårt stora kapital, skogen. Det vare långt ifrån mig. Jag är lika god och varm skogshushållare som någon. Men vad jag har velat reagera mot är läggandet av en alltför stor makt i en enda hand, mot att denna makt, samlad i en enda hand, skall vila över oss skogsägare, varigenom vi åtskilliga gånger skulle kunna bli föremål för godtycklig behandling. Jag har velat förhindra, att åt skogstjänstemannen gives den maktfullkomlighet, som här hotar.

Hur skulle tillämpningen av en sådan lag nu komma att verka? Jag håller före, att om den skogstjänsteman, varom nu är fråga, skulle utrustas med den makt, som här ifrågasättes, det kan bli svårt och motbjudande för skogsvårdsstyrelsen att sedan desavuera honom, att icke godtaga den åtgärd, som han kunde ha funnit nödigt vidtaga. På det sättet skulle ju skogstjänstemannen i fråga kunna bli ganska allenarådande. Jag säger återigen, att det mål, man här vill vinna, nämligen ett snabbt och kraftigt ingripande mot hastigt påkommande skogsskövling, torde man kunna vinna på ett annat och mjukare sätt än att föreskriva rätt för en sådan tjänsteman, som i mom. 2 av § 6 säges, på sätt som vore för skogsägarna mindre stötande och innebure större garanti mot missbruk, nämligen genom att, såsom i en hel del andra fall sker, föreskriva val av suppleanter för skogsvårdsstyrelsens ledamöter, vilka suppleanter skulle vid ordinarie ledamöters förhinder kunna inkallas till det sammanträde, vars skyndsamma hållande vore av behovet påkallat. Ett sådant förfaringsätt hade inneburit större trygghet gent emot befarade vådor, och därigenom skulle möjliggöras, att innan avverkningsförbud utfärdas, skogsägaren blir satt i tillfälle att höras, och att båda parterna bli ställda inför skogsvårdsstyrelsen, varigenom

*Ang.
förekommande
av skövling
av skog å
fastighet
i enskild ägo.
(Forts.)*

skogsvårdsstyrelsen bättre kan fatta sitt avgörande. Men som nu är, är detta sätt ej möjligt.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Endast några ord! Jag tror, att herr Öberg blåser upp denna fråga till betydligt större dimensioner, än den i verkligheten har. Såsom utskottets ordförande redan har påpekat, har ju detta tillägg till § 6 i lagen tillkommit närmast på framställning av skogsvårdsstyrelserna. Det har nämligen framstått såsom en olägenhet av mycket allvarligt slag, att de former, som skola tillämpas för att ett avverkningsförbud skall komma till stånd, äro alltför tunga. Hela skogsvårdsstyrelsen måste sammanträda, och då dess ledamöter kunna vara bosatta på vitt skilda platser, kan det taga avsevärd tid, innan de kunna sammanträda och fatta beslut. Det har visat sig, att skogsjobbarna begagnat sig av detta för att i ganska stor utsträckning på olagligt sätt skövla skogen, framför allt ungskog. Här är det icke alls fråga om att ställa till några trakasserier för lojala skogsägare. De göra sig säkerligen inte skyldiga till sådant. Utan det är de rena skogsjobbarna man vill åt. Man har till och med exempel på att sådana personer begagnat sig av en sådan tillfällighet, som att en eller några av skogsvårdsstyrelsens ledamöter varit borta på en längre resa, för att under tiden i rätt stor utsträckning olagligt avverka skog. Det är sådana missförhållanden man vill komma åt genom att skogsvårdsstyrelsen skall, där förhållandena påkalla sådant, kunna ge jägmästaren ett bemyndigande att i vissa särskilda fall utfärda ett förbud, som dock alltid skall ha interimistisk karaktär. Senast inom tio dagar skall skogsvårdsstyrelsen fatta beslut. Man får väl ändå antaga såsom ganska sannolikt, att denne tjänsteman inte tillgriper en sådan åtgärd, utan att han är bestämt övertygad om, att det är en olaglig avverkning som pågår. Ty han riskerar alltid att få ett bakslag, när skogsvårdsstyrelsen skall pröva saken. Det skulle enligt min uppfattning vara synnerligen beklagligt, om riksdagen nu skulle gå på herr Öbergs reservation och därigenom på sätt och vis hålla skogsjobbarna om ryggen. Ty det är inte några andra det här gäller att komma åt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Hov: Herr talman! Då jag är ledamot av skogsvårdsstyrelse, kan jag inte underlåta att meddela litet om min erfarenhet i förevarande fråga.

Den lag, som vi här skola antaga, är en provisorisk lag, som kommit till för att motverka skogsjobberiet, som i och med skogsprisernas stigande tog en så ohejdad fart och som skulle skadat skogen i mycket hög grad, om inte den nu gällande lagen funnits till. Men oaktat denna lag funnits till och skogsvårdsstyrelserna haft utvidgad rättighet att meddela förbud, så ha dock många skogsjobbare ställt till på alla möjliga finurliga sätt för att lura skogsvårdsstyrelserna. Jag kan inte underlåta att anföra ett fall, som jag varit med om. Det var ett konsortium på fyra personer, som köpte ett hemman och ge-

nom skogsvårdsstyrelsens förmedling fick utstämplad så mycket skog, som skäligen kunde anses överensstämma med god skogsvård. Dessa herrar voro sedan tillsammans på ett hotell i en stad i länet och överlade därom, att de skulle lägga sin avverkning så, att de skulle avverka lojalt efter utstämplingen, till dess länskogvaktaren varit dit och sett på, men sedan han varit där och sett på, hur de avverkade, skulle de ha folk och dragare i reserv och hugga och avverka utan hejd. Att de riskerade, att det blev beslag på virket, tänkte de råda bot på genom att virket såldes och intummades eftersom det kördes ned, varefter de skulle göra sig insolventa, så att de inte vore i stånd att ersätta virket. Skulle detta lyckats, så hade det naturligtvis kommit att dröja ganska länge, innan ett förbud kunnat komma till stånd och stor skada under tiden åstadkommits på skogen. Lyckligtvis fanns det dock en skogvaktare, som hörde det, så att det stävjades i tid.

Ang. förekommande av skövling av skog å fastighet enskild ägo.
(Forts.)

Det är inte så snart gjort att få ett förbud till stånd, när man har att göra med sådana personer. Skogvaktaren går i skogen och ser efter. Han skall rapportera till länsjägmästaren, skogsvårdsstyrelsen skall sammankallas och fatta beslut, och förbudet skall delgivas. Med de långa avstånd, som finnas i de norrländska länen åtminstone, går det åt fyra, fem dagar. Och har man då ställt till på samma sätt som det konsortium jag nyss omnämnde, så kan under tiden stor skada åstadkommas.

Dessutom, vad ger man nu här jägmästaren för myndighet, som är så förfärligt avskräckande. Skogsvårdsstyrelserna måste ju i alla fall lita på sina länskogvaktare och sina länsjägmästare. Ledamöterna kunna ju inte vara på ort och ställe och själva övertyga sig om förhållandena. Jag tror, att dessa länsjägmästare, som det nu är fråga om, de akta sig även i de fall, då skogsvårdsstyrelsen skall utfärda förbud, att ge sådana utlåtanden, att det blir bakslag. Och jag tror, att om de själva få detta bemyndigande av skogsvårdsstyrelserna, så äro de lika aktsamma och ännu mera aktsamma. Jag ser sålunda i den föreliggande punkten i lagförslaget intet annat än en bekvämlighetsåtgärd för att göra lagen effektiv mot de personer, som man kan säga att lagen är avsedd för. Och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring däri, som under överläggningen yrkats av herr Öberg, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring

Ang. gymnastikundervisningen vid folkskolorna.

Ang. gymnastikundervisningen vid folkskolorna. i gällande föreskrifter rörande undervisning i gymnastik vid folkskolorna.

(Forts.)

I en inom andra kammaren av herr *Edberg* avgiven motion, nr 26, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta föranstalta utredning om lämpligheten av sådana ändrade föreskrifter beträffande ämnet gymnastik i folkskolor, att i sådana kommuner, där läkarebesiktning av barnen ej kunde anordnas, kommunal myndighet erhöle befogenhet att besluta, huruvida gymnastik vid kommunens skolor skulle äga rum eller ej för de barn, som därtill anmälde sig, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan upplästes. Därefter yttrade:

Herr *E d b e r g*: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet för att få till protokollet antecknade några ord.

Jag får då till en början säga, att jag icke alls är fiende till gymnastiken i skolorna, såsom jag också har framhållit i motionen. Jag är tvärtom av den åsikten, att när den bedrives på ett fullt betryggande sätt, så är den bra. Och jag anser, att den är inte bara nyttig utan även nödvändig i stadssambällena, där skolbarnen äro hopträngda. Men huruvida den kan ha så god verkan ute på landsbygden, som meningen var, när lagen kom till, det skall jag senare gå in på. Jag tror knappast, att den har fyllt sin uppgift på det sätt, som egentligen var meningen.

Jag skall också meddela, att jag skall i min bevisföring hålla mig inom min egen kommun. Jag skall således icke gå till andra kommuner för att hämta några bevis för mina påståenden i motionen. Jag har i motionen endast åberopat ett fall, vilket också utskottet särskilt tagit fasta på, då utskottet framhåller, att min bevisföring gäller bara ett enstaka fall. Jag skall senare återkomma till den saken. Sedan jag framlämnat min motion, gjorde vår tidningsredaktion en förfrågan på lasarettet hemma i vår ort, hur det förhöll sig med denna flicka. Och tidningsredaktionen fick till svar, att det gällde en tolvårig skolflicka från Erikslund, som inkom till lasarettet och vid undersökning befanns ha tuberkulos i buken. Hon hade även förut känt sig sjuk, men särskilt under en gymnastikövning i skolan en dag i oktober, då hon gjort bakåt-böj-rörelse, hade hon känt att det gjorde ont. Trots att jag hade fått, som jag trodde och som jag sedan fått bekräftat, fullt trovärdiga upplysningar från flickans föräldrar, så tänkte jag, på grund av det utlåtande, som lämnats från lasarettet, att det dock kanhända här hade blivit ett feltag. Och jag meddelade också detta till den ärade utskottsordföranden och framhöll för honom, att det kunde hända, att flickan möjligen hade någon annan sjukdom också. Jag lämnade också till utskottsordföranden adresserna till såväl flickans föräldrar som till den skollärare, som hade lett

gymnastikövningen, när flickan hade fördärvat sig. Emellertid reste jag några dagar därefter hem, och jag uppsökte då flickans föräldrar för att få reda på, hurudant förhållandet egentligen var. Och jag fick då ett intyg av flickans föräldrar så lydande: »På begäran av riksdagsman Edberg får vi härmed lämna en del upplysningar med anledning av att vi har en tolv års flicka, som gått i skolan och deltagit i gymnastik, med den sorgliga påföljden, som här nedan skall relateras.

Ang. gymnastikundervisningen vid folkskolorna.
(Forts.)

Flickan deltog i gymnastik *fullt frisk*, men efter gymnastiken i skolan kände hon häftiga smärtor i magen. Dagen efter var flickan mycket sjuk, varför vi vände oss till doktor Åberg, Fränsta, som efter tredje dagen undersökte flickan, vilken befanns hava 39,1 graders feber. Efter några dagar märktes att flickans mage starkt uppsvällde, varför vi omedelbart igen vände oss till doktor Åberg, Fränsta, som efter sedan vi relaterat, hur sjukdomen uppkommit, lämnade det meddelandet, att det var vatten i magen, antagligen uppkommet genom sträckning i gymnastik, samt förordnade att flickan skulle sändas till Sundsvalls lasarett. Framkommen till Sundsvall uppsöktes först doktor Elfström, som efter vår upplysning om sjukdomens förlopp, förklarade: 'Det hörs ju tydligt att det blivit en bräcka i magen på grund av gymnastiken', samt ordinerade, att flickan omedelbart skulle intagas på Sundsvalls lasarett. Tolv dagar, sedan flickan intogs på lasarettet tappades vattnet bort från hennes mage, under vilken tid flickan var osövd. I sex veckors tid efter tappningen, som flickan vårdades på lasarettet, åtgjordes intet annat än att flickans mage var inlindad i omslag. Flickan har sedan dess vårdats hemma och själv känner hon sig nu i det närmaste frisk.

Själv är flickan, liksom vi, fullkomligt säker på att hon genom gymnastiken sträckte sig i magen med den sorgliga påföljd, som här relaterats.

Erikslund i januari 1921.

E. A. Nordlander.

Ester Nordlander.

Egenhändiga namnteckningar bevittnas:

W. Svedbäck.

Lydia Svedbäck.»

Det måste jag säga är ganska förvånansvärt, och det måste också bero på ett feltag, när det från Sundsvalls lasarett talades om, att flickan före gymnastiken kände sig sjuk och att hon hade tuberkler i magen. Jag har också senare fått intyg på att flickan icke haft och icke har tuberkler, utan att det helt och hållet var beroende på sträckningen under gymnastiken.

Nu säger utskottet också, att jag bara har åberopat ett enda fall. Jag skall fortfarande hålla mig inom min egen kommun, och jag skulle kunna peka på flera fall, men jag skall dock endast peka på ett par fall. Det ena fallet gäller också en skolflicka. Gymnastikinspektören var på ort och ställe, och han gav order till åtskilliga lärare att infinna sig vid skolan, där han skulle lämna upplysningar,

Ang. gymnastikundervisningen vid folkskolorna.

(Forts.)

huru gymnastiken skulle gå till väga. Av vissa orsaker, som jag icke känner till, var det endast två skollärare, som infunno sig. Men övningen bedrevs där så, att barnen skulle hoppa över ett snöre. När då en av flickorna skulle hoppa över snöret och hon kom fram till snöret så stannade hon och gick tillbaka. Gymnastikinspektören befälde, att flickan skulle hoppa en gång till. När hon kom till snöret och skulle hoppa över detsamma, stannade hon för andra gången. Då säger inspektören: vill du icke hoppa över snöret, så skall du få en smäll. Alltnog, flickan sprang tillbaka, men skolläraren gick fram till henne och sade: du behöver icke deltaga mer i denna övning. Efteråt blev det upplyst av den småskollärrinnan, som haft flickan i sin undervisning, att hon hade ett fel i ryggen efter sedan hon haft engelska sjukkan, så att hon icke kunde böja sig ned för att plocka upp någonting från marken annat än genom att böja knäna. Nu hade hon emellertid kryat till sig åtskilligt. Men det är mycket troligt, att om hon vågat sig på att hoppa över snöret, så hade hon därvid bräckt upp sin svaga rygg.

Efter en inspektion i en skola var det åtta barn, som blevo sjuka, och däribland två i fjorton dagar. Jag skall också passa på tillfället att få meddela detta till kammarens protokoll.

Det är, som jag sagt, nog alldeles nödvändigt, att det blir litet mer läkarvård för våra barn ute på landsbygden. Men huru detta skall tillgå, blir enligt mitt förmenande en annan sak. Våra landskommuner äro så att säga skuldsatta över öronen, och jag skall också återkomma till detta.

Jag kan säga, att om jag skulle fortsätta utom min kommun och taga bevisen därifrån, så skulle jag komma till sådana fall, där föräldrarna ha stått sörjande vid barnens bår.

Vid en av gymnastikinspektörernas inspektionsresa blev vår kommun ålagd att skaffa gymnastikmateriel för 3,000 kronor. När våra representanter från kommunen gjorde inspektören uppmärksam på, att vi icke hade en stor del av våra skolor så byggda, att vi hade plats för gymnastikmateriel, så svarades det, att vi måste köpa gymnastikmateriel, eljest drages statsanslaget in. Jag tänker det finns åtskilliga av herrarna i denna kammare, som känna igen det.

Sedan jag motionerat, blev jag varse en insändare i Nya Dagligt Allehanda för fredagen den 14 januari 1921, däri det står åtskilligt om våra skolor och om vår gymnastik. Och insändaren slutade med dessa ord: »Vi ha nu även gymnastikinspektörer, mot vilka hjälpen icke minst behöves. Riksdagsmännen borde upptaga denna fråga motionsvis, om hjälp inte på annat sätt kan beredas.»

Jag tror mig kunna säga, att det finns tusenden på landsbygden, som dela mina åsikter i denna fråga, att man här måste färdas varsamt fram, ty eljest kan det hända, att en vacker dag kommer en reaktion och slår sönder både vad vi skulle ha kvar och vad vi icke skulle ha kvar.

Nog känns det i alla fall ganska tungt för en sådan kommun som vår att få höra dessa ord, att, om vi icke skaffa gymnastikmateriel o. s. v., så kommer statsanslaget att dragas in. Vi ha f. n. 10 skolhus,

som äro brandförsäkrade för tillsammans 786,500 kronor. och jag förmodar, att de icke äro brandförsäkrade över sitt värde utan snarare under. Dessutom är kommunen skyldig cirka 200,000 kronor. Nu ha vi en kommitté, som arbetar på ett förslag att bygga ett skolhus i en del av vår kommun, och jag har hört från fullt trovärdigt håll, att kommittén har kommit till en kostnad för detta skolhus av 750,000 kronor. Dessutom skola vi bygga ett annat skolhus. och detta mycket snart, med två lärosalar och således också bostäder för två lärare. Dessutom skola vi reparera ett gammalt skolhus. Allt som allt torde vår skolhusbyggnadsfråga sluta på en summa av cirka ett par miljoner kronor. Jag vill med dessa ord fästa herrarnas uppmärksamhet på saken, och jag skulle tro, att den frågan kommer igen kanske inom några dagar.

Ang. gymnastikundervisningen vid folkskolorna.

(Forts)

Jag har också läst en av gymnastikinspektörernas årsberättelser. och däri står det bland annat, att i ett av de mera betydande sågverksdistrikten i Ådalen slutsåldes i affärerna på några dagar samtliga gymnastikskor efter ett instruktionsmöte. Här kan man ju vara nästan säker på, att skofabrikerna i dessa tider knappast ha haft några bättre skoresande än gymnastikinspektörerna. Och man kan verkligen sätta i fråga, huruvida det kan vara tillrådligt, att våra fattiga arbetare i Ådalen skaffa sig dyra gymnastikskor under nuvarande förhållanden.

Det kan vara ganska mycket att peka på i denna fråga. Jag har resonerat med många lärare om den här saken, och det är många av dem, som rent av beklagat sig över att det går i den riktning det går. Men det är helt naturligt att för dessa lärare är det ganska svårt att göra opposition mot sådant, ty de stå ju så att säga under kontroll. Men ändå har det börjat bli en allmän diskussion om den här saken. I svensk läraretidning för den 9 februari 1921 finns en artikel, som jag gärna skulle vilja läsa upp här, men därför att den är så lång, kan jag icke göra det. Jag skall dock citera några ord ur densamma, som bevisa, att skollärarna själva ha uppmärksamheten riktad på denna fråga. Där står bland annat följande: »Med anledning av bestämmelserna i den nya kursplanen ha våra särskilda gymnastikinspektörer redan börjat röra på sig, helt naturligt för resten. De äro ju gymnastikentusiaster och specialister på området. De äro för resten långt ifrån nöjda med vad de fått, 2—3 timmar i veckan, utan önskan 1 timme om dagen, d. v. s. 6 timmar. Hittills har deras inspektion mest varit humbug, då gymnastik inte i verkligheten funnits, utan möjligen en och annan gång, eftersom gymnastikfrågan i allmänhet inte kan lösas med de resurser i redskap och lokaler, som hittills stått till buds i de flesta av våra skolor. Antagligen bli inte förhållandena bättre i framtiden, eftersom församlingarna på grund av dyrtiden äro långt efter t. o. m. i sådana saker, som äro att betrakta som ofrånkomliga.» Och arktikelförfattaren slutar med dessa ord: »Kort och gott, hela reformen är omöjlig att genomföra i verkligheten, förrän det blir lag, att gymnastikskall skall finnas vid varje skola, men dit ha vi säkerligen långt än. Det vore därför synnerligen önskvärt, om våra skolmyndig-

Ang. gymnastikundervisningen vid folkskolorna.
(Forts.)

heter visade sig så pass förstående, att de åtminstone medgäve ämnets utbytande mot annat, tills gymnastiksal kunde anskaffas. Under tiden finge våra gymnastikinspektörer — som hittills — nöja sig med att verka för gymnastiks införande på frivillighetens väg. ty att, såsom hittills skett i en del fall, envisas med att vilja inspektera något, som inte finns, verkar närmast löjligt. Kanske rent av under tiden, då den största sparsamhet är av nöden, det skulle kunna gå för sig att undvara den särskilda inspektion, som gymnastiken hittills ansetts tarva. Kan det över huvud taget anses berättigat med fackinspektörer på folkskolans område?»

En av lärarna, som jag resonerade med i denna fråga, beklagade sig också över, att det var en hel massa reformer både på gymnastikens och på skolans område, som voro sådana, att det icke gick att efterleva dem, och han slutade med att säga dessa ord, »att förr ha vi haft en plikttrogen lärarekår, men det artar sig mer och mer till att det lilla, som är kvar av denna plikttrogenhet, skall försvinna».

Jag skulle kunna fortsätta åtskilligt längre, men jag förstår, att herrarna äro trötta, och därför skall jag icke göra det. Men kanhända jag får anledning återkomma, ty jag skulle väl tro, att det blir någon från utskottet, som också vill säga några ord.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till min motion.

Herr O l s s o n i Mora: Herr talman, mina herrar! Jag hade verkligen tänkt få begå en begravning i stillhet. Nu måste jag väl, då det icke framför mig anbragts något ryggknäckande snöre, be att få säga några ord, fastän jag kanske skulle kunna inskränka mig till att instämma i motionärens uttalande om att »en vacker dag kommer en reaktion».

Jag må bekänna, att det var med förvåning jag hörde motionären återkomma till den historia, som han relaterat i sin motion. Det är icke så länge sedan kammarens första tillfälliga utskott från motionären mottog en skrivelse, där han, efter att ha relaterat samma historia, bland annat skrev följande: »Detta meddelande erhöll jag» — den gången hade fadern alltså uttalat sig på ett annat sätt än vid avgivandet av det intyg, som nu nyss föredragits här — »av flickans fader, vars tillförlitlighet jag då icke betvivlade. Emellertid torde efter närmare eftertanke hans uppgift om att flickan blivit söndersträckt i skolan få tagas med reservation, enär icke läkarutlåtande finnes. Det skulle också kunna antagas att flickan möjligen skulle kunnat hava någon annan magsjukdom. Detta ber jag att nu till utskottet få meddela.» Jag trodde verkligen, att detta innebar motionärens slutliga ståndpunktstagande till det nu ifrågavarande fallet. Då det så icke förhåller sig, måste jag uppriktigt bekänna, att det i varje fall icke kan inverka på det ståndpunktstagande, som utskottet har gjort, lika litet som de andra historier, som motionären till kammarens blandade förnöjelse har dragit här. Jag beklagar, att icke motionären har relaterat dessa fall i sin motion. Då hade det funnits möjlighet att kontrollera fallen. Den möjligheten är nu fullständigt utesluten, och jag måste

säga, att för min del tror jag icke på dessa fall. Jag tror icke det är farligare i allmänhet att hoppa över ett snöre än att betala ut 3,000 kronor, till anskaffande av gymnastikattiralj.

Ang. gymnastikundervisningen vid folkskolorna.

(Forts.)

Jag lämnar såväl dessa fall som också de av motionären berörda insändarna och ber att få säga för det första detta, att även om något sådant fall i verkligheten skulle hava inträffat, vilket motionären sannerligen icke har bevisat, så motiverar ju icke detta något allmänt åsidosättande av gymnastiken. Vidare skulle jag vilja fästa motionärens synnerliga uppmärksamhet på, att han icke anvisat något bote-medel mot de påstådda missförhållandena. Ty det är ju så, att, även om man ginge den av honom anvisade vägen att låta kyrkostämman avgöra, om gymnastikundervisning skall förekomma i skoldistriktet, så skulle det ju lika väl kunna inträffa, att man icke fick reda på, att en lärjunge led av en sjukdom, som gjorde att han kunde få men av gymnastikövningarna. Och skulle barnen själva bestämma, som också motionären vill, om de skola vara med i gymnastiken eller icke, så är det icke uteslutet, att någon pigg pojke, som icke vore så synnerligen stark, ändå ville deltaga i gymnastiken. Motionären har absolut icke anvisat någon acceptabel utväg.

Det förhåller sig nog icke så illa med lärarnas möjlighet att bedriva gymnastikundervisning, som motionären gjort gällande. Vi ha fått förbättrad seminarieutbildning, och det har också kommit till en hel del fortbildningskurser för lärarekåren i gymnastik. Instruktionen verkar rådgivande och kontrollerande. Slutligen står som korrektiv mot de av motionärerna påstådda missförhållandena bland annat följande bestämmelser i den gällande undervisningsplanen: »Rörelser, som äro svåra för barn på skolans åldersstadium att på rätt sätt utföra och därför lätt kunna mer skada än gagna, böra i allmänhet undvikas.» Och vidare: »Vid gymnastik- och idrottsövningar med flickor i övergångsåren är särskild varsamhet och aktgivenhet av nöden.» Om de fall, motionären relaterat här, haft sin motsvarighet i verkligheten, hade det ju varit synnerligen lämpligt att med åberopande av dessa bestämmelser göra en anmälan till vederbörande skolråd.

Jag skall icke trötta herrarna med en överlopsmotivering till försvar för utskottets betänkande, utan jag skall inskränka mig till att sammanfattningsvis säga, att då motionären å ena sidan erkänner att gymnastiken är till obestriddlig nytta för skolbarnen, när den ledes av fullt kompetenta gymnastiklärare och under betryggande läkaruppsikt, och då han å andra sidan anser, att lärarekåren på landsbygden i många fall saknar tillräcklig utbildning och personliga förutsättningar, och att gymnastikinspektionen inte kan råda bot härför, då borde han, synes det mig logiskt, ha begärt förbättrad lärareutbildning och inspektion, eventuellt läkarebesiktning. Det förslag, som han i stället framställt och som ytterst innebär att deltagandet i gymnastiken skall läggas i barnens eget skön, det har i mina ögon en allt för intim släktskap med någonting, som brukar kallas pjoskpedagoja. Det skulle ju kunna hända, att något barn får allvarligt men även av att behöva gå en lång skolväg. Borde då inte, efter

Ang. gymnastikundervisningen vid folkskolorna.
(Forts.)

herr Edbergs sätt att se, skolgången kunna göras beroende av barnens godtycke, eventuellt av kyrkostämmans beslut. Även det förslaget skulle säkert möjliggöra avsevärda besparingar. Jag överlämnar tanken med varm hand som motionsuppdrag.

Jag vill sluta med att säga, att jag sannerligen icke är någon gymnastik- eller än mindre någon indrottsfantast — den utomordentliga knytnävskamp t. ex., som för icke så länge sedan spred en något tvivelaktig glans över »den sköna synderskan», den står för mig som ett utslag av kulturellt förfall, som minst av allt förtjänat någon förgyllning från höjden. Men det är min bestämda mening, att även landsbygdens barn behöva vid sidan av den sedliga och intellektuella fostran, som skolan vill skänka dem, också den kroppsvård, de kunna få genom gymnastik.

Herr talman! I förhoppning att kammaren skall biträda denna mening, tillåter jag mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr E d b e r g: Herr talman, mina herrar! Jag må säga, att en hel del saker, som den ärade utskottsordföranden gått in på, skall jag icke ens upptaga till bemötande, ty de höra icke till detta ämne. Men ett vill jag säga, att jag har icke motionerat, för att motionen skulle begravas i tysthet, utan att jag har motionerat, för att jag skulle få mina ord antecknade till protokollet. Och då får framtiden utvisa, huruvida jag tagit fel i denna fråga.

Jag meddelade i mitt förra anförande, att, när jag fick dessa upplysningar från Sundsvalls lasarett, så trodde jag, att flickans föräldrar möjligen hade lämnat mig felaktiga upplysningar, trots det att jag icke hade någon anledning att betvivla dem, och därför var det också, som jag meddelade detta med detsamma till utskottets ordförande i den skrivelse, som han nyss har läst upp. Men när jag var hemma och efter sedan jag hade träffat flickans föräldrar, fick jag det intyg, som jag förut uppläst. Jag träffade också läraren i fråga, och denne meddelade mig då, att han hade fått en förfrågan av herr Olsson i Mora, huru detta hade gått till, och läraren i fråga hade då svarat, att flickan hade sträckt sig i gymnastiken. Nu förvånade det mig, att icke herr Olsson också läste upp den skrivelse, han fick från skolläraren i fråga. Enligt mitt förmenande hade det varit alldeles på sin plats, att han meddelat detta också till utskottet, så att utskottet fått klar insikt om, huru det egentligen hade gått till, när flickan fördärvade sig.

Jag betvivlar, att kommunerna ha råd att bekosta stora statsinspektioner, som den ärade utskottsordföranden har föreslagit. Jag må då säga, att inom min kommun ha vi knappast råd till detta. Och det finnes ju många kommuner, där skatten uppgår ända till mellan 30 och 40 kronor per bevillningskrona. Då tror jag sannerligen icke de trakta efter några stora inspektioner, som de skola bekosta. Och samma är förhållandet, när det gäller byggnade av gymnastiklokaler och att anslå medel till gymnastikmateriel etc. Utskottets ordförande yttrade, att han trodde landsbygdens befolkning behövde ha vård för sina skolbarn. Ja, jag är den förste att erkänna det, och vi ha det

också. Vi ha en ganska god vård genom en del skolreformer, som vi slagit in på. Men då gäller det enligt mitt förmenande, att man icke går för långt. Och därmed menar jag, att man icke skall gå så långt, att man rent av så att säga tvingar kommunerna att överanstränga sig i sin betalningsförmåga. Det är icke alla kommuner, som ha det så lyckligt ställt som åtskilliga kommuner i Dalarna, som äro så rika, att det nästan gör dem detsamma, huru mycket de utbetala. Utan jag vet det finns många många landskommuner, som ha det ganska skralt ställt i det avseendet.

Ang. gymnastikundervisningen vid folkskolorna.
(Forts.)

Herr B l o c k: Herr talman! Tydligt har motionären pekat på en del missförhållanden, som verkligen existera. Lärarpersonalen behöver nog en bättre undervisning i att leda gymnastiken. Det behövs vidare en bättre inspektion och det behövs också undersökning av läkare. Alla dessa frågor försöker man ju arbeta fram så småningom, och vi ha redan vid denna riksdag att taga hand om några av dessa frågor. Men den av motionären anvisade vägen är den allra sämsta man kan tänka sig, och därför kan man ju icke annat än tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

För min del är jag icke på något sätt övertygad av det intyg, som här har lämnats av motionären, att gymnastiken haft någon menlig inverkan på flickan, som sedan fick vatten i buken. Hon har naturligtvis kunnat få detta på helt annat sätt. Och vad den andra flickan beträffar, om vilken motionären påstår, att hon icke kunde hoppa över snöret och att detta skulle bero därpå, att hon haft engelska sjukan i ryggen och det var så illa med henne, att hon icke kunde taga upp något från marken utan att böja knäna, så får jag säga för att lugna kammaren, att om vi ville här ställa till med ett försök och det därvid befunnes, att ingen av oss, med undantag möjligen för någon akrobat, kunde taga upp ett föremål från golvet utan att böja knäna, så skall jag be herrarna icke därför bli oroliga och kanske stanna hemma i morgon av fruktan för att herrarna ha fått engelska sjukan i ryggen.

Herr O l s s o n i Mora: Jag bekänner uppriktigt, att jag icke har samma lysande förutsättningar som den ärade motionären att bibringa kammaren en klar insikt om hur det tillgått, när flickan blev fördärvad. Jag vill inskränka mig till att förklara, att flickans lärare icke i något brev till mig uttalat, att flickan fördärvats under gymnastiken.

Slutligen vill jag säga, att, om motionären avsåg att adressera sig till mig, då han talade om de rika dalasocknarna, som icke behövde hesitera för stora utgifter för gymnastikattiralj, så var det fel adress.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr E d b e r g: Jag vill blott säga några ord, och det är, att jag fick den uppgiften från läraren, att han meddelat herr Olsson, att flickan sträckt sig i gymnastiken, och att han beklagade det sked-

Ang. gymnastikundervisningen vid folkskolorna. da. Han säger också uttryckligen, att han icke överträtt någon av stadgarna för gymnastiken.

(Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talman givna propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Vidare föredrogs andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för spridande av kunskap och färdighet i enklare bokföring, lämpad för deklarations avgivande; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 8.

Om utredning ang. jordbrukets produktionskostnader.

Slutligen upptogs till behandling andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om en fortgående permanent utredning angående jordbrukets produktionskostnader.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 233, hade herr *Olsson* i Blädinge *m. fl.* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga erforderliga åtgärder för en fortgående permanent utredning angående jordbrukets produktionskostnader för livsförnödenheter, samt för offentliggörande på lämpligt sätt årligen av resultatet av denna utredning.

Utskottet hemställde, att föreliggande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herr *Larsson* i Kroken, som ansett, att motionärernas hemställan bort av utskottet tillstyrkas; och

av herr *Månsson* i Backa, som likaledes yrkat bifall till motionen.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *O l s s o n* i Blädinge: Herr talman! Jag vill uttala min tacksamhet för utskottets välvilliga motivering, då utskottet ju framhåller, att den ifrågavarande utredningen i många avseenden är av stor betydelse.

Det är likaså glädjande, att socialstyrelsen synes vara mycket intresserad av att i samband med nu pågående utredningar tages under övervägande, huruvida och i vilken form ett sådant utredningsarbete må kunna anordnas och givas permanent karaktär. Härom säger

emellertid utskottet liksom något tvekan, att kan en sådan utredning åstadkommas, bör den enligt utskottets mening givetvis också bli stadigvarande och på lämpligt sätt årligen offentliggöras. Försåvitt jag förstår, behöver man icke alls vara tveksam om, huruvida en sådan utredning kan åstadkommas, om än vissa svårigheter där kunna vara till finnandes, och prisbestämningen bör väl också kunna bli minst lika tillförlitlig som till exempel socialstyrelsens utredningar om levnadskostnaderna. Enligt vad utskottet säger, skulle den nu pågående utredningen omfatta treårsperioden 1919—1921. Det synes, som om nu rätta tiden vore inne att säga ifrån om denna utrednings fortsättande även efter 1921. Visserligen kan man hysa den förhoppningen, att Kungl. Maj:t förordnar om utredningens fortsättande, enär, såsom utskottet framhåller, riksdagen i sin skrivelse 1917 icke gjort några inskränkningar till viss bestämd tid, men någon garanti härför har man näppeligen, helst som regeringar med vitt skilda åskådningar i våra dagar växla ganska ofta.

*Om utredning
ang.
jordbrukets
produktions-
kostnader.
(Forts.)*

Sedan säger utskottet till sist: »Man synes alltså kunna tryggt förvänta, att, om resultatet av det första bokföringsårets bearbetning visar sig på ett tillfredsställande sätt fylla sitt ändamål, lantbruksstyrelsen kommer att i god tid hos Kungl. Maj:t göra framställning om undersökningens fullföljande.» Vad kommer att ske, därest resultatet icke visar sig tillfredsställande? Därom säger utskottet ingenting. Jag för min del anser, att man även i så fall bör fortsätta utredningen och liksom på andra områden medelst reformer arbetar sig fram, tills man uppnår ett bättre och mera tillfredsställande resultat.

Då jag sålunda icke såsom utskottet kan finna mig tillfreds med vad man i denna högst viktiga fråga ansett sig kunna förvänta eller hoppas utan vill hava frågan om utredningens fortsättande klarlagd, anhåller jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr M å n s s o n i Backa: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få yttra några ord angående den motivering som utskottet bestått denna motion.

För att i någon mån lägga helande balsam på utskottets betänkande, skulle jag vilja föreslå, att det skulle utmynna i ett bifall till motionen, ty motiveringen är i alla delar gynnsam för den ifrågavarande utredningen, så att det synes icke råda någon tvetydighet. Visserligen har vederbörande utskottsmajoritet uttalat den uppfattningen att, om det visar sig att resultatet av denna utredning blir sådant, att det skulle kunna vara någon garanti för tillförlitligheten av dessa produktionsprissättningar, så skulle en fortsättning möjligtvis följa. Men det är en egenhet att observera för den, som håller på den demokratiska makten i vårt samhälle, nämligen riksdagen, att denna statsmakt härvidlag synes vara lämnad ur räkningen i utskottets motivering, då därs häntydades på att lantbruksstyrelsen skall gå i författning om sakens vidare framförande, när treårsperioden är tilländalupen, d. v. s. riksdagens andra kammare skulle härvidlag två sina händer och avsäga sig alla anspråk i saken. Detta

Om utredning ang. jordbrukets produktionskostnader. är en egenhet, som är högst anmärkningsvärd, om man ser saken ur demokratisk synpunkt.

(Forts.)

Men det är en annan sak, som ligger till grund för detta ståndpunktstagande, och det är, att man faktiskt är rädd för att få tillförlitliga produktionssiffror för att därigenom få klarlagt, på vilka grunder och med vilka framtidsutsikter för individen och samhället jordbruket kan drivas. Därvidlag borde verkligen riksdagen iakttaga en sak, och det är den, att då jordbruksnäringen är en nödvändig faktor för ett samhälle, ja den allra nödvändigaste både i försvarshänseende och för samhället för övrigt, då borde man också försöka på alla möjliga sätt åvägabrinda en utredning, så att landsbygdens avfolkning icke fortsätter utan att befolkningen där må allt mera ökas i numerär, så att, när förhållandena på industriens område bliva mera riskabla, den kan föda det arbetslösa folk, som industrien nyttjar landsbygden till avstjälpningsplats för.

Det var icke länge sedan, vi i denna kammare fingo höra, att över 50 procent av de arbetslösa hade anförvanter och bekanta på landsbygden, så att dessa kunde man saklöst gå förbi med det nödhjälpsanslag, som nu tages i anspråk. Vi se alltså i levande livet, att när nödens stund är inne, då är landsbygden en avstjälpningsplats för industriens massor, och sedan får landsbygdens befolkning till på köpet lämna lika mycket skatt som övriga skattedragare för att föda och underhålla de övriga arbetslösa på ett eller annat sätt. Detta är icke korrekt, långt därifrån. Vi sågo till exempel, huru som när en flock av arbetarintelligensen var samlad till den s. k. luffarkongressen i Hallsberg, att Hallsberg fick bestå så och så mycket mjölk och därtill en stor ost, för att deltagarna i kongressen skulle kunna leva, medan de uppehöll sig i Hallsberg. Men vart togo de vägen, när de strömmade från Hallsberg? Jo, då strömmade de ut på landsbygden till det folk, på vars arbetsprodukter man icke anser det värt att få fram produktionssiffror. Detta folk skall gratis giva över 50 procent av landets arbetslösa den näring, som staten icke mäktar åstadkomma. Då se vi, huru viktigt det är att få produktionssiffror, som tala ett tydligt språk, för den näring, som är modernäringen för såväl landet som folket. Men då slår man med bägge händerna ifrån sig ett sådant förslag. Varför? Jo, därför att i nödens stund kan man möjligtvis göra landsbygdens folk till samhällets tvångsarbetare med tvångsleveranser och tvångspris. Det har det levande livet visat under kristiden, och detta skulle kunna upprepas, så mycket mer om man kan undanhålla statistiken produktionssiffror.

Så en sak till i detta sammanhang. I mitten av 1800-talet erhöello våra tjänstemannakärer avlöning in natura för sitt arbete, men så visade sig jordbruket från tjänstemannahåll vara en undermålig näring, och då begärde man att få dessa löner i kontanta pengar. Nu när kristidstillägget kommit, så räknar man ut indextal, men de indextalen äro fotade på toppen av mellanhandsvinsterna. Det är således icke ett indextal, baserat på vår svenska jord och dess produkter, dess idkares arbete och kostnader. Här är en skevhet, som

endera dagen kommer att bestraffa sig. Gå vi icke tillbaks till själva den svenska jorden för att därifrån även hämta grundlinjerna för våra löneregleringar, kommer man icke att få statens budget att gå ihop. Det har alla redan visat sig vanskligheter härvidlag, och få vi inga rättesnören från jordbrukets nivå, så kommer det att bli allt sämre och sämre.

*Om utredning
ang.
jordbrukets
produktions-
kostnader.
(Forts.)*

På grundval av denna min tankegång vågar jag yrka bifall till den här ifrågavarande motionen och avslag på utskottets hemställan.

Herr J e n s e n: Herr talman! Såsom den ärade motionären i början av sin motion anför, begärdes i en motion vid 1917 års riksdag utredning rörande kostnaderna för brödsädsproduktionen. Riksdagen biföll denna motion och skrev till Kungl. Maj:t. Men i denna skrivelse framhölls, att man icke enbart borde undersöka kostnaderna för brödsädsproduktionen, utan att utredningen borde omfatta undersökning beträffande produktionskostnaderna för jordbrukets produkter över huvud taget. I denna skrivelse omnämnes icke någon som helst tidsperiod, som utredningen skulle omfatta; den innehåller endast en begäran, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande kostnaderna för brödsädsproduktionen i landet samt därefter vidtaga de åtgärder, vartill denna utredning kunde föranleda.

I november 1918 uppdrog Kungl. Maj:t åt lantbruksstyrelsen att verkställa denna utredning genom en av styrelsen tillkallad sakkunnig. Den sakkunnige blev en inom jordbrukskretsar mycket bekant person, agronomen Nannesson. Såsom sakkunniga tillkallades vidare ledamoten av riksdagens första kammaren, godsägaren Sederholm och numera professor Sommarin i Lund. Direktiven för deras arbete blevo följande: undersökningen skulle omfatta 1) södra Sveriges vete- och sockerbetsdistrikt, 2) södra Sveriges råg- och potatisdistrikt, 3) mellersta Sveriges slättbygder, 4) mellersta Sveriges skogsbygder, 5) nedre Norrland samt 6) övre Norrland. Undersökningen baserades på jordbruk av olika storlekar, nämligen jordbruk med mindre än 10 hektar öppen åker, 10—50 hektar öppen åker, 50—100 hektar öppen åker samt över 100 hektar öppen åker. I Norrland skulle endast de båda minsta storleksklasserna undersökas. Denna undersökning skulle omfatta bokföringsåren 1919—1920, 1920—1921 och 1921—1922, och man skulle göra hemställan till jordbrukarna i ovan nämnda landsdelar, att ställa nödigt material till förfogande. Sedan material insamlats, skulle resultatet därav sammanföras inom en särskild räkenskapsbyrå, och dessa räkenskaper slutligen bearbetas i statistiskt syfte.

Det går igenom motionen en viss missbelåtenhet över att något resultat av denna undersökning ännu icke visat sig. Jag får för min del säga, att, om vi se på undersökningsperioderna och det vidlyftiga material dessa omfatta, finna vi, att den första perioden omfattar bokföringsåret 1920. Nu är det allmänt bekant, att lantbrukarna i regel icke ha sitt bokföringsår ordnat på samma sätt som t. ex. affärsmännen, nämligen sammanfallande med kalenderåret,

Om utredning
ang.
jordbrukets
produktions-
kostnader.
(Forts.)

utan lantbrukarna ha i regel sitt bokföringsår löpande från den 14 mars och i vissa fall även från den 1 maj. Det har sagts mig, att det till och med finnes jordbrukare, som börja sitt bokföringsår den 1 juni. Man förstår ju av de linjer, efter vilka utredningen pågår, att det skall taga en ganska avsevärd tid, innan en sådan undersökning för det första året kan hinna bli klar. Vid förfrågan i lantbruksstyrelsen har det upplysts, att man i dagarna håller på att avsluta detta första undersökningsår, och resultatet härav kommer att framläggas i lantbruksstyrelsens offentliga tidskrift.

Nu har från motionärens sida här i dag pekats på, att det eventuellt skulle uppstå en lucka i insamlingen av material, i händelse man icke hunnit samla och bearbeta det första årets material och statistiskt bearbeta detsamma innan hela undersökningsperioden tilländalupit. Beträffande dessa farhågor har utskottet även gjort förfrågningar dels hos jordbruksministern och dels hos lantbruksstyrelsen. På båda hållen har man fått den lugnande upplysningen, att, om man icke får undersökningsmaterialet färdigt, så att man kan se resultatet av första årets undersökningar, är det alldeles givet, att man skall fortsätta insamlandet av statistiskt material, och detta så mycket mera som riksdagen, såsom förut nämnts, icke lämnat några som helst direktiv beträffande den tidsperiod utredningen skulle omfatta.

Det har vidare av motionären anmärkts på, att, om man skulle komma till ett dåligt resultat av denna undersökning, blir det ingen fortsättning. Men man frågar sig verkligen, mina herrar, om man skall fortsätta trots ett dåligt resultat. Motionären säger själv i sin motivering: »Huruvida den väg som beträffs för utredningsarbetet är ensamt den fullt riktiga är svårt att ännu säga.» Utskottet har resonerat på precis samma sätt. Man bör icke gå fram och begära fortsättandet av en utredning på detta område, förrän man sett något litet av resultatet utav de undersökningar, som man nu håller på med, och kan avgöra, huruvida de linjer, man slagit in på, äro riktiga, och huruvida man på resultatet av dessa undersökningar kan bygga en fortsättning.

Jag skall icke upptaga kammarens tid längre. Jag vill endast vända mig med ett par ord till min vän herr Månsson i Backa, som för övrigt i sitt anförande svävade ganska långt utöver ramen av den fråga, det här gäller. Han passade emellertid på att i sitt anförande nämna något om att man skulle vara rädd för produktions-siffror. Nej, herr Månsson, det tror jag är en fullständigt felaktig uppfattning, och är det så, att herr Månsson fått det intrycket av diskussionerna i utskottet, beror det helt säkert på ett missförstånd. Det är helt säkert ingen, som är rädd för produktions-siffror, vare sig i utskottet eller i denna kammare, men man önskar granska dem, och det är det vi även i fortsättningen vilja göra. Det är därför vi också vilja se något litet av resultatet utav de undersökningar, som nu pågå.

Jag skall med dessa ord, herr vice talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar. *Om utredning ang. jordbrukets produktionskostnader.*

Herr G o d é n: Då jag är en av de lantmän, som inom utskottet velat tillstyrka utskottets förslag, har jag också velat motivera, varför vi ansett oss kunna gå med på utskottets hemställan. Jag vill då först tydligt och klart säga ifrån, att även jag är en mycket varm vän av att få fram verkliga produktionssiffror, och jag skulle under andra förhållanden hava gått med på motionen, men i det sakläge, vari frågan nu befinner sig, torde det även för oss lantmän vara klokt att vara en smula försiktiga. Då nu nästa år de väntade produktionssiffrorna bliva kungjorda, kunna vi redan då få tillfälle att pröva, om dessa äro sådana, att vi kunna godtaga dem, och om de för övrigt äro byggda på sådana grunder, att denna utredning är värd att göras permanent. Jag tror också, att en sådan avvaktande hållning är det enda lyckliga, ty det skulle ju kunna hända, att det utredningsresultat, som kommer att föreligga, i många hänseenden är sådant, att icke ens vi lantmän äro nöjda med detsamma.

Herr Olsson i Blädinge frågade, hur det skulle gå, ifall de siffror, som nu komma att offentliggöras, icke bleve sådana, som man önskade. Ja, då är det tydligt och klart, att man måste slå in på en ny undersökningsmetod och ånyo pröva om den leder fram till målet.

Jag har med dessa ord velat framhålla, att det icke varit på grund av motvilja mot att få fram dessa produktionssiffror, som vi gått med på utskottets förslag, utan att det varit därför, att vi ansett det mycket oklokt, att riksdagen skall besluta en skrivelse i samma sak, som redan förut varit föremål för en riksdagsskrivelse och som nu ligger under utredning.

Herr B e r g s t r ö m i Bäckland: Även jag vill, fastän helt kortfattat, hava till protokollet uttalat, att jag är mycket intresserad av en utredning angående produktionspriset på lantmannaprodukter. Det kan ju vara sant, att priset på dessa produkter rättar sig efter tillgång och efterfrågan å desamma. Man kan dock icke komma ifrån att det vore av betydelse och av stor betydelse, om man kunde få fram i siffror produktionskostnaderna på lantmännens produkter genom en utredning. Nu pågår ju också en sådan utredning. Jag är ense med motionärerna i det, att en utredning angående produktionspriserna å lantmannaprodukter bör vara av fortgående art, men vad jag ändå icke kan gå med på är, att den utredning, som nu pågår, skall bli av permanent karaktär, såsom motionärerna uttryckt sig, utan att man sett något resultat av denna utredning. Det är ju i alla fall att, såsom man brukar säga, köpa grisen i säcken. Det är även detta, att man icke har något resultat från denna utredning, som gjort, att jag intagit den ståndpunkt i denna fråga, som jag intagit, nämligen att jag ställt mig bland dem, som yrkat avslag på motionen i fråga. Det beror icke på att jag icke sökt sätta mig in i den föreliggande frågan. Det beror icke heller på att det gives vissa motsägelser i den förelig-

Om utredning
ang.
jordbrukets
produktions-
kostnader.

(Forts.)

gande motionen. Jag vet så väl, huru det är med oss allmogemän. När vi få en tanke, som vi vilja föra fram i riksdagen såsom motion, skriva vi ned vår motion utan att kanske alla gånger slipa till motiveringen så väl, som vi skulle göra. Jag har emellertid lagt märke till — och det får jag väl nämna i förbigående — att de män, som stå över oss genom bildning och kunskap, i de flesta fall bruka se bort från dessa formella fel och endast se på den tanke, som vi vilja föra fram. Kommer det någon gång en anmärkning, som får en mera giftig form, är det mestadels från män från våra egna leder, män, som äro snara till att lära andra men sena till att lära sig själva, män, som i den minsta motståndare se en jättestor Goliat, som de i sitt frejdiga Davidsmod vilja nedslå genom att göra vitt till svart. Desto bättre äro sådana helt få, och det gör detsamma, om man återfinner dem på det sublimas fasta mark eller löjlighetens.

Nåväl, om den uppfattningen har gjort sig gällande, att vissa jordbrukarkrav här i riksdagen icke skulle vunnit vidare gehör, har jag dock för min del kommit till en helt annan uppfattning. Med den läggning, som sålunda enligt mitt förmenande finnes inom riksdagen, tror jag, att den skall gå med på en fortgående utredning angående produktionspriserna å lantmannaprodukter, då resultatet utav den nu pågående utredningen blir känt, och en ny framställning därom kan komma.

Varför böra vi då vara så ödmjuka utav oss, om jag så får säga, att vi skola begära, att just denna utredning nu skall bli utav fortgående karaktär, trots det att vi icke ha hört minsta resultat ifrån detsamma? Om vi skulle tänka oss, att riksdagen skulle följa reservanternas, vad skulle vi jordbrukare då egentligen säga, när vi komma ut till våra yrkesbröder? Vi måste väl då säga, bildligt talat: »Här ha vi en säck, och i säcken finns en gris». När man då frågar oss, hur den grisen ser ut, så ska vi nödgas svara: »Ja, det veta vi icke, ty vi ha köpt grisen i säcken».

Jag får för min del säga, att jag icke vill vara med om ett sådant köp, om ett sådant beslut. Därför kan jag icke annat, herr vice talman, än yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservanternas yrkande.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill att kammaren bifaller fjärde tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

*Om utredning
ang.
jordbrukets
produktions-
kostnader.*

Voteringen utvisade 89 ja mot 51 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

(Forts.)

§ 9.

Avgåvos två motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 326, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, nämligen:

nr 316, av herr *Hage m. fl.*; och

nr 317, av herr *Hallén*.

Dessa motioner bordlades.

§ 10.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anvisande av anslag för bestridande av vissa kostnader för Skattungens och Oresjöns reglering samt regleringsarbeten vid Amungen m. fl. sjöar m. m.; och

från andra lagutskottet:

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ägo gränser m. m.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående förvärv av beskickningshus i London m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för anskaffande av valkuvert m. m.;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskild ersättning av statsmedel åt röstlängdsupprättare;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående av Svenska hjälpkommittén för krigsfångar i Sibirien begärd restitution av erlagd tull för ett parti pälsar;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv; och

nr 49, i anledning av väckt motion om personliga ålderstillägg m. m. åt vissa befattningshavare hos kommerskollegium;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 21, i anledning av väckta motioner om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för även kronoutskylder;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i gällande bestämmelser om glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m., ävensom i ämnet väckta motioner; och

nr 23, i anledning av väckta motioner om förhöjda tullsatser för vissa animaliska jordbruksprodukter m. m.; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående understödjande av vattenledningsanläggningar å landsbygden.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgröromålen beviljades:

herr <i>Kant</i>	under den 15 april,
» <i>V. V. Hedlund</i> i Östersund	» 4 dagar fr. o. m. den 14 april,
» <i>Ericson</i> i Boxholm	» 4 » » » 16 »
» <i>Isaksson</i>	» 2 » » » 15 »
» <i>Olsson</i> i Hov	» 4 » » » 16 »
» <i>Karlsson</i> i Vadstena	» den 16 april och
» <i>Sommelius</i>	» 5 dagar fr. o. m. den 28 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11,22 e. m.

In fidem
Per Cronvall.